

GLORIILE ROMĂNILORŪ

MICHAÏ VITEAZULŪ

POEMĂ ISTORICĂ ÎN VERSURI

DE

ALESSANDRU PELIMON

BUCURESCI

TYPOGRAPHIA NAȚIONALĂ, ANTREP. C. N. RĂDULESCU

24, Strada Academiei 24.

1 8 7 5

Prețului două lei 50 bani.

GLORIILE ROMÂNILORU

MICHAÏ VITEAZULŪ

POEMĂ ISTORICĂ ÎN VERSURI

DE

ALESSANDRU PELIMON

Uă nouă edițiune corigeadă.

BUCURESCI

TYPOGRAPHIA NAȚIONALĂ, ANTREP. C. N. RĂDULESLU

24, Strada Academiei 24.

CĂTRE LECTORI

- MUNICIPIULUI -

Avuseiū ideaa da scrie în versuri câte-va fapte memorabile din Viața lui Michai Viteazulū, eroulū Românilorū din seculul XVI, pe cari le-amū întitulatū precum se arētă.

Scopulū nu 'mī a fost d'a face uă epopee omerică, acēsta va fi rezervatā vre-unei somitāți în litere; dērū amū căutatū a presinta publiculū uă poemă originalē în versuri, în care m'amū servitū cu uă limbă de-tot popularē, conservāndū și chiarū ritmulū poeziilorū d'asemenea.

Lebăda cândū vede terminulū ei cāntă. — Acestū cântecū este profeticū precum e visiunea celorū cari se despartū de viață, saū ca uă confesiune la ora din urmă...

Tăcerea dērū întreruptă dupe unū lungū timpū, mișcarea dintr'ua inerție, ce se asēmănă cu gemētulū despre trecutū, unū suspinū de durere eșitū din inimă de romānū, unū sunetū care țice viitorulū, este une orī ca și mugetulū ce prevestesce oraganulū maī'nainte d'a fi sositū în sēnulū muntelūi.

Asemenea acestora, dupe unū lungū timpū de tăcere,

amă căutată a descrie compatrioților mei trecutul țerei noastre, cu totă strălucirea famei române și detunarea vijelioasă a unei epoce...:

Amă meditată și amă descrisă acea epochă consultându cronicarii și istoria, al căria tabloū ne amintéză, nevoile și greutățile cu cari s'aū luptatū strēbuniī nostri, pentru a garanta și a conserva acéstă patrie, România vergină posterității și încununată de laurii eroismului din trecutū...

Eroii ei, fii patrii nu lăsaū armele decâtū dupe mari succese; numai lorū dérū datorimū viața politică și essistența iubitei noastre țeri...

Cată dérū a ne iubi patria!.. cată a citi cu plăcere istoria eroismului României, — cată a sanctifica numele bărbaților ei celebri!..

UNŪ DOCUMENTŪ

Sântū câțî-va ani, trimisŭ fiindŭ de guvernŭ cu uă misinne archeologică, d'a cerceta monastirile din districtele Buzeu, Rômnicu-săratŭ, Ialomița și Focșani, merseiŭ a visita și monastirea Măcsineni, care e situatã lêngã apele Siretului, între Focșani și Brăila, una din numeroșele fundațiuni a le lui Matei Basaraba.

Biserica și casele acestui sântŭ stabilimentŭ tocmai se reparaŭ, sub egumenia cuviosului ieromonachŭ Chiprian.

Meșterii surpaŭ tencuiala cea veche din intrulŭ bisericeii pentru a o înoui.—În altarŭ ei nu intraserã êncã.

Dupe cercetãrile ce făcuiŭ asupra monumentului, observându-lŭ bine de tôte părțile, aflaiŭ la proscomidie, în altarŭ, unŭ pomelnicŭ ctitorale, care aprópe era nedescifrabilŭ, de înegrirea și mucigaiulŭ ce timpulŭ pusese d'asupra murului.

Curățindŭ acestã negrelã, amŭ gãsitu în ordinŭ cronologicŭ, numele a uă serie de Domni, cu Dómele sócele lorŭ, din genealogia Basarabã, începêndŭ cu Neagoe VV. și terminândŭ cu Matei VV.

În rîndulŭ acestora este numitŭ și Michai dimpreunã cu Dómna sa.

Cãtã bucurie simțiiŭ cã cu acestã ocaziune eșiiŭ din erórea în care și eŭ fusesemŭ altã-datã dimpreunã cu mai mulți alții, despre numele acesteii Dóme, soția lui Michai Viteazulŭ. Ea nu se numia dupe cum o arêtã istorografi, Flórea, ci Stanca Dómna, așia este numitã în pomelniculŭ ctitorale aflatŭ la acea mstre., negreșitŭ pusŭ pe pereții proscomidiei din timpulŭ fundãri ei.

Acestã s'a constatatŭ êncã și prin publicarea unui documentŭ gãsitŭ în arhivele Statului.

Pentru óre-care autenticitate amŭ înseratŭ aci numitulŭ pomelnicŭ.

Ietã de ce mare serviciŭ este conservarea monastirilorŭ și monumentelorŭ din țerã! Sã se conserve dérŭ și sã se reguleze la vocația lorŭ, cõci ele înfãcișezã istoria și trecutulŭ patrii nóstre!..

Totă asemenea, Români, nu pré vă depărtați și de datinele cele vechi salutari ale Țerei; aduceți-vă aminte de legile și dreptatea profesată de străbunii vostri, cari s'aũ ilustratũ prin inima lorũ cea mărinosă, câtũ și prin celebritatea eroismului lorũ.

Fundarea monastirilorũ a fostũ tot-d'auna ocaionată prin câte una din faptele lorũ cele mari; și d'aceia instituirea lorũ, ospitalitatea ce aũ datũ călătorului óspe, era tipulũ mărinimiei ș'alũ pietății, imprimatũ la unũ locũ cu numele pré fericiților sei fundatori....

Monumentulũ dérũ și instituțiunea trebuescũ conservate, ca uã imagine a istoriĩ patrii.

Amũ disũ totulũ ce privesce prefaça, restulũ flũ veți găsi în poema presentã.

POMELNICULŪ CTITORALE DE LA MONASTIREA
MĂCSINENI.

NEAGOE VŌEVOD.
DESPINA DŌMNA.
TEODOSIE VV.
RADU VV.
MOISI VV.
VLADŪ VV.
PĒTRAȘCU VV.
ALECSANDEU VV.
MILOȘ VV.
PETRU VV.
MICHAİL VV.
STANCA DŌMNA.
NECULA VV.
SIMEON VV.
MARGHITA DŌMNA.
ȘERBAN VV.
ELENA DŌMNA.
IOAN VV.
ELENA DŌMNA.
GAVRIIL VV.
ARGHIRA DŌMNA.
ALECSANDEU VV.
ECATERINA DŌMNA.
MATEI BASARAB VV.
ELENA DŌMNA.
GRIGORIE VV.

ȘI CU TOTŪ NEAMUL LORŪ.

*Καὶ δὲ σοὶ αὐτῷ μοῖρα, θεοῖς ἐπιείκελ' Ἀχιλλεῦ,
Τείχεα ὑπὸ Τρώων εὐγενέων ἀπολέσθαι.*

Homère.

I.

Sub ală treile-Alessandru, ¹⁾
Mergea Țera spre cădută...
Umbre mari că Mirci și Radu,
Din Morminte, o-aă vĕdută.

Détorii pe Țeră multe,
Jeafă, peire, jéle grea. —
Îi făceaă străini 'nsulte,
Și chiară tronă-î ilă vindea...

Sclavă ună populă care plânge,
Cădută sclavă de dreptă lipsită!
Tremura cum n'avea sânge,
'N voia Sórtei părăsită. —

Musulmanulă cășunase
Crudă atunci, barbară, ferosă,
Câte 'n ceriū elă căutase
La Români găsisse josă...

Cătă și ceî neospă, de rele
Inventatoră pentru bană, —

Lupă ascunși cu-a oi pele:
Creștini trădători! tirană!.

Cu Masacru și rușine
Și desprețulă pentru Vlachă,—
Înainte lată-o ține
'Nchinătoră lui Alachă!

Țera geme în durere,
Dreptă, tractate nu dura; —
Înecândă amară și fiere,
Vaă! Românulă tremura. —

Acei străbuni se 'ntristară,
Vĕdĕndă țera 'n mari nevoi;
Din ceriū Sânțil se uitară
Însufândă geni eroi...

Ală Craiovei Michai Banulă,
Vĕdĕndă țera-î cum peria,
De durere, că tiranulă
Alessandru o vindea,

A plecatŭ din Oltenia,
La Sultanu-a protesta,
Pentru tŃtă România
Suferindă care sta...

Alessandru, cum aude.. 2)
GŃnă 'i dă, de mŃrte-aprinsŭ!..
E captivŭ Michai; cu crude
Fére, 'n carcere e prinsŭ...

Sosi diua, — și 'lŭ condamnă
Ca rebelŭ, ca criminalŭ.
MŃrtea sa curëndŭ o 'nsemnă
Pe alŭ Dîmboviței malŭ.

Cum făceaŭ strămoși al-dată,
În a luptelorŭ cercări,
Să le-ajute Sântulŭ Tată
În așia împregiurări,

Tărătŭ Banulŭ la perđare,
Într'unŭ locŭ s'a fostŭ opritŭ,
Să se 'nchine cu 'nfocare
Dumneđeului măritŭ...

Bucuresciŭ ca să 'lŭ vedă,
Hauindŭ aŭ alergatŭ. —
Unŭ altarŭ gătitŭ de grŃză
E, — și gŃdea înarmatŭ...

GŃdea, omulŭ celŭ de sânge,
Pe Michai cândŭ l'a vĕđutŭ,
Cum era, că ochi 'nfige
Pe elŭ, cruntŭ de necređutŭ,

Nici cutĕză să 'lŭ mĕsŃre
Cătŭ elŭ fu de uriașŭ;—
Tremurat-a pe piciorĕ
Alŭ seŭ gŃde ucigașŭ.

Și securea trântindŭ tare
Din mâini, đise spăimântatŭ:
Ca să taie nu e 'n stare
Unŭ asemenea bărbatŭ!..

Se schimbŭ lucruri ca minune!..
Toți se duseră la domnŭ.—
Și boiării umĕrŭ pune
De ertarea astui omŭ...

Prin purtarea-ŭ și finitulŭ
Alessandrului veni; —
Cândŭ de osŭ a datŭ cuțitulŭ,
Însăși PŃrta 'lŭ mazili ..

Într'unŭ saltŭ obștescŭ boiării
Ungŭ la tronŭ pe Banŭ Michaiŭ,
Românŭ, sciindŭ rana Țereŭ,
Ș'alŭ poporului greŭ traiŭ!..

Se unescŭ a sdrobi rŕulŭ,
Prin bŕbatulŭ celŭ alesŭ,
Care-a spŕimŕntatŭ calŕulŭ
La supliciŭ cŕndŭ a mersŭ...

O! tu sŕre alŭ dreptŕiŭ
De luminŕ dŕtŕtorŭ!
Ŗi tu fiŕŕ a libertŕiŭ
Pentr'unŭ suferindŭ poporŭ,

Musŕ! spune mŕrnimŕsŕ,
Cine sŕntŭ acei bŕrbaŭi,
Cu uŕ inimŕ focŕsŕ,
Fiiŭ patrii devotaŭi?

Iŕtŕ nume respectŕse
De Romŕni pŕnŕ la Banŭ,
Ceŭ-ce patria o scŕse
De la jugulŭ musulmanŭ:

Celŭ de frunte Manta Banulŭ,
Ŗi Michalcia de pe Jiŭ,
Banulŭ Udrea, cŕpitanulŭ,
Renumitŭ de viteziŭ,

Ŗi unŭ Vorniculŭ Dumitru,
Ŗi spŕtarŭ Preda; Clucerŭ,
Cu ŕŕ fraŭi, Ŗi renumitu
Buzescŭ: inimŕ de ferŭ!...

Fraŭiŭ iŕrŭ Calonfiresciŭ,
Radulŭ, june ŭntre ei;
Totŭ asemeni ca Buzesciŭ
De Romŕni, ca fraŭiŭ sei,

Logofeŭi Iŭsar, Vintilŕ,
Teodose Ŗi Bercanŭ,
Hierea, Ŗerban cu Mirilŕ,
Vistierŭ: Panŕ, Mitrea, Danŭ...

Sumŕ alŭi Romŕni de fapte
Marŭ prin inimŭ Ŗi bravurŭ;
Nu tiranilorŭ deŖearte, —
MiŖei, servilŭ creaturŭ! ...

Ci cu dorŭ d'a lorŭ moŖie,
De dreptate, de poporŭ;
Crestiniŭ plini de vitezie
Pentru bine 'n viitorŭ;

Rŕulŭ dŕrŭ sŕ curme 'n ŭrŕŕ,
Stŕlpi ŭerii aŭ lucratŭ;
Ca din somnŭ se deŖeptarŕ,
De la mŕrte s'aŭ sculatŭ.

Dŕrŭ Michaiŭ unde stŕtut-a,
Cu credinŭa 'n DumneŖeŭ,
Uŕ bisericŕ fŕcut-a, —
Dŕndu-i chiarŭ numele sei. ³⁾

Căldurósă, înfocată,
 Și credință Domnă avându,
 Purta inimă de tată
 Și la fapte și 'n cuvântu.

Provedinței celei Sânte
 Ce totu binele ne dă,
 La alu Ceriului Părinte
 Michaï așa se rugă:

«Păsulū ei, Pré Sânte Dóme!
 «România 'n mine-a pusū; ^)
 «Spre-a'î conduce legiōne
 «La victorie m'a unsū!

«Brațulū Tēū pre totū e Tare,
 «Ochi-ți tóte le-a vėđutū,
 «Dóme! adu îndreptare
 «Celū slabū, celū căđutū!

«Oh! cōci numai de la Tine
 «România, țera mea,
 «Cu dreptate se cuvine
 «De sub jugu-î a scăpa!

«Ea cunósce a ta lege,
 «Pentru Crucea Ta luptându,
 «La nedreptū ea este rece,
 «Păgânū paloșu a 'nfrântū. —

«Dóme! sântă e chiāmarea
 «Creștinesculū poporū!
 «Ne-adormită 'î e rugarea
 «Ca să 'î fii în ajutorū!

«Totuși, Dóme! Tu voit-a'î
 «Pre celū slabū a rėđica, —
 «Și bătaia Ta pornit-a'î
 «Ca să cerci credința sa.

«Drėpta causă crestină
 «Totū Românulū a atinsū,
 «Dintunericū la lumină,
 «De credință e aprinsū.

«Cată Dóme din 'nălțime
 «La celū dreptū și apăsatu!
 «Curm' a lupulū cruđime
 «Care turma-ți a călcatu!...

Astă rugă Domnulū țerei
 Spre icōne proferându,
 Se ridică .. Murgulū serei
 Grăbia nóptea roărându.

Din profundă cugetare,
 De la rugă, inspiratū
 Michaï merse la Banū mare,
 Unde fuse așteptatū.

Acolo, în mediulă noptii,
Boiării, clerulă,— bravi Români,
Aă juratü fruntarea morții,
Cu armă și cu facle 'n mâini...

Și uă splendidă reunire,
Cu debateri pe tonü largü,
Facü boiării, spre mărire.—
Între ei Eftimie-Ierarchü

Alü Tirgoviscei pré Sântulü,
Le Vorbia, — Metropolitü,
Cü evangeliu, cu cuvântulü,
Și din cugetü ne-adormitü.

Ierarchü acesta 'nspiră
Pe Români 'nflăcărați
Cari cu toți se uniră,
Pentru Patrie și frați...

Ăști boiări purtaü vestminte
Largi, cu-arginturi p'împrejurü,
Dulămi, brăü, — cu 'ncălțăminte
Cavaleră,—blăni,— samurü,

La căciulü tremurătore,
Rubini, pénă 'n diamantü; —
Cu paftale 'ncingătore, —
D'aurü florü, — prețiosü sma-
ragdü; —

Ș'aveaü spada pré tăioasă,
D'oțelü crucea către mâni;
Armătur' aveaü focósă,
Cătü și inimă de Români! ...

Între dênși Michai vine
Cu uă frunte ce lucra;
Falnicü, și 'lă prindea pré bine
Gugiumana, manta sa. —

C'uaă figură pré mărăță,
Care, aspră, impunea;
Ênsă plină de dulceață,
A sa busă cândü rîdea,

Ageri ochii cătândü fórte,
Viuoșie 'nvederia;
Uitătura-i dedea mórte, —
Pe culpabilü ameția...

Cum uă stea pe ceriü pâșesce
Încărcată de luminü,
Elü părea că încălđesce
Viața ș' inima 'n Români.

Ierü Têrgoviscea faimósă
De speranțe-a tresăritü,
Ca uă mamă pré voiósă
Pentru fiulü ei doritü; —

Pentr' unū fiū care-o rădică
La viață, la mărire,
Dându-î strălucire-antică,
Pe unū drumū de fericirī. —

«Da, boiări! o! da, părinte!
Elū vorbi la patrioti,
«Jurămū! patriei ferbinte,
«Brațul, viața să dămū toți!..

«Să luptămū cu inemicii,
«Fie Turcū, orī cine-o fi!...
«Să trăiască dērū voinicii,
D'a învinge ș'a muri!

— «Jurămū! jurămū!.. Rō-
mânimea,
C'ună speranță, un' a ȃisū,
«Să învingemū păgânimea!!..
Toți boiării spade-a 'ntinsū...

Și cândū sórele mărirei
Orisontū a 'nseninată,
Fapta patrii — Unirei!..
Într'unū câmpū s'a luminatū.

Óste multă románescă
La Tîrgovisce campa,
C'ună 'nsuflare íngerescă
Ceréndū patria a scăpa...

Precum muguru 'nverdesce,
Unū timpū bunū primăvărosū,
Pe Románū întineresce
Și îlū face multū voiosū;

Suflă vântulū de la munte
Rădicândū țērēna 'n nuorū,
Fēra 'n vizuinī s'ascunde, —
Suflă ș' austrulū ușorū;

Suflă vântulū, scirī aduce
De la baltă spre cătunū,
Iērū alū iernei viscolū fuge,
De voinicī e timpulū bunū!..

Ceī Románi, căpitánime,
Viața 'nsuflă pré ferbinți;
Și ostași, din vechime, —
Spunū din ȃise de părinți,

Că 'n a iernei tristă stare,
În Sclavie și 'n jugū greū,
E a morții sugrumare,
Pe pămēntū ce e mai reū!...

Óstea dērū campat' ascultă
Scirea Țereī ș' orī ce vēntū,—
Prinde paloșulū cu multă
Energie și avēntū...

Sborŭ vulturii pe stindarde,
Fâlfâindŭ peste oștenii;
Grupele se 'ntindŭ departe
De armate de Olteni. —

De pe Dîmbovița, Vede,
De pe Argeșii, Jiii, Buzeu,
De la marginii se repede
Cătănime, curgŭ mereŭ

Călărașii și pedestrime
Vênători, străinii fustașii;
Se adună uă mulțime
De mazilii și boiârnașii. —

De entusiasmŭ, în flacări
Toșii Români acum trăescŭ,
Își dau măini frățesce, 'n lagări,
Și la sufletŭ se mărescŭ! —

A lui Michai lucitŭ
Uă egretă 'n vântŭ cădea,
Unŭ dîamantŭ precum e sŭre
Peste frunte-i se vedea;

Ș' oșelosa-i armătură,
Scinteindă spada sa,
Uimi capii ce 'lŭ vędură
P'unŭ calŭ albŭ ce'n focŭ sbera...

Vorba-i e detunătore! —
Mișcă 'n munții săteanŭ, boerŭ,
Toșii o-ascultă cu ardŭre,
Pên' la Marele Clucerŭ.

Generalulŭ Manta Banulŭ,
Boiărŭ bêtrânŭ chipzuitŭ;
D' auritŭ purtândŭ minteanulŭ,
Bine 'i sta pe calŭ gătitŭ; —

Și 'mpregiuru-i d'alde Radulŭ,
Junele Calomfirescŭ,
Mulții voinicii, voinicii ca bradulŭ,
Pentru luptă se 'ntruiescŭ.

Totŭ asemeni și Michalcia
Banulŭ, și mulții căpitani,
Chiamă l'arme pên' la Salcia,
Mehedinții și Gorjianii. —

Spada 'ncinge cu iuțială
Și chiarŭ popa din Farcașii,
Pentru țeră, pentru fală,
Cu unŭ peptŭ de uriașŭ.

Și mai mulții, mai mulții veniră
Sub stindardu lui Michai, —
Și de bani se pregătiră,
Și de arme, și de cal. —

Domnulŭ falnicŭ susŭ se pune,
Ca Pionulŭ în Carpați,
Munți ceî-lalți apune
Mititei și ne 'nsemnați;

România tót' arméză,
Balta, câmpulŭ, Oltulŭ, munți;
Cu putere înfruntează
Inemiciŭ seî ceî mulți.

Uă suflare, unŭ corpŭ, Țera,
Și unŭ sufletŭ rēdicândŭ,
Să loviască 'n cruda fēră,
Toți Româniŭ aŭ unŭ gōndŭ.

Unŭ omŭ mare le sta 'n minte,
Unŭ eroŭ, unŭ semiđeŭ,
Să le-arēte înainte
Calea, prin coragiulŭ seŭ...

Vocea astuŭ omŭ s'aude
În totŭ loculŭ pré-măritŭ, —
Națiunei să prelude
Eroismulŭ ei doritŭ.

Precum Mircea la Rovine
Osman Fulgerŭ umili;
Și puterile Creștine
Înr'unŭ sânge oțeli.

Apoi Vlad prânsia sub țepe,
Pentru Turci îngrozitorŭ; —
Pentru Tătari de la stepe
Făcēndŭ una pēn' la nuorŭ . .

Nu puçinŭ urma ast-dată
Și pe Radul d' Afumați,
Cândŭ cu mâna sa armată
De la jugŭ scăpă pe frați.

Cu pumnalulŭ plinŭ de sânge
Dorulŭ ósteŭ ațița,
Sigurŭ, sigurŭ d'a înfrānge
Pe barbari ce-amenința.

Năvălindŭ ca fulgerŭ tare,
Michaï, calcă pe barbari; —
S'a vērsatŭ fără cruțare
Sânge greŭ și rōie mari!

Fapte mari înaūgurase
Michaï Domnulŭ, de atunci,
Luptă cruntă meditase
Cu Leși, Unguri, Tătari, Turci .

La unŭ semnŭ din tótă țera
Neamicŭ a fostŭ lovitŭ;
Sânge negru scōse feara,
Șērpele uriași sdrobotŭ . .

II.

Leul deșteptat uă-dată,
Caută d'a nu 'lă lăsa,
Că te sfâșie pe-dată
Între ghiare, prada sa. —

Ast-felū Michai împumnase
Leū teribilū Agareanū,
Din a căruī ghiare trase,
Prada, fiiī luī Traian.

Lucrulū ênsă vrea să 'lū facē
Sigurū, ca eroū lucrândū,
Elū cu patria nu calcă
Peste putređi scândurī stândū.

Solemnulū tractatū legat-a
Cu-alū Moldovei Domn Aron; 1)
Batori, — Ardealū, e gata
A da sacrulū legionū..

Ia putere uă alianță
D'ofensivū și defensivū; —
Bucurescī a datū viață
La tractatulū respectivū.

De ajunulū Mari-Archangelī,
Deputați, 'n mare đi,
Înspirați de Sântiī Angelī,
Jurământulū deplini... 2)

Între delegațiī care
La Bucurescī s'au găsitū,
Unū Bogdan, unū Duce mare
De la Crișiū a fostū sositū;

Pentru Batori Sigismundul,
Celū Principe d'Ardealū,
Elū tractează legământulū
Cualiațiī amicalū.

Bogdan, bētrānū cu-albe plete,
Duce Crișianū și Romānū,
Pentru Romāni, cum se vede
Elū lucra cu focu 'n sēnū.

La Michai cândū se presintă,
Ca oșteanū, ea căpitanū,
Vorbi mare d'a sa gintă,
Ca unū Duce, unū Crișianū.

Presintă cu elū pe Radulū,
Junele Calomfirescū,
Ce a mersū la împăratulū,
L' Archiducele nemșescū...

Michaï Domnulū mâna 'ntinde
Astorū regescī comisarī;
De la Crișulū elū pretinde
Amicitī și fapte marī. —

Avansatū cu-a lui etate,
Și cu 'n sufletū fôrte viū,
Ca 'n străbun' antichitate,
Sta bătrânulū cu-alū seū fiiū :

«Mare Michaï Basarabe!
Bogdan Ducele a ășisū,
«Vin pștrunsū, cu plete albe
«Mē 'nchinū ție; spunū deschisū,

«De la tine toți Creștiniī
«Pace, bunulū traiū dorimū;
«O cunșcemū noi Romăniī
«De lungū timpū ce suferimū!

«Eū mē 'ntornū cu 'nsărcinare
«Împlinită, cum gșndescū,
«Către Batori la care
«Prin convenție servescū.

«Credū a ține cu dreptatea
«Acestū tractatū ce legămū,
«Să săltămū creștinătatea,
«Pentru care ne luptămū.

«P'aceștū june, aci față,
«V: 'lū arētū, să 'mbrățișai,
«E de laud' a lui vīașă:
«Viteazū, sincerū între frați.

«Să ni ajute Sânta Cruce!
«Acum plecū mergū înapoi,
«Și aminte 'mī voiū aduce
«Încurēndū să fiū cu voi.

«Da-mī-vei oști de comandare
«Cătănime ce 'mī vei da,
«Să mē luptū cu celū mai tare,
«Și în focū a te urma.

«Batori m' aștēptă pôte,
«Către dēnsulū acum mergū,
«Cu tractaturī și cu tôte
«Care urele le ștergū.

«Sănētosū te lasū bunū Dșmne!
«Cșci eū ađi mē depărtezū;
«Ș' iērăși timpulū să mē 'ntorņe
«Către tine curēndū, cređū...

Mi-ți plecară delegații,
Ce 'n primiri s'aũ bucuratũ,
Dupę 'mbrățișări cu frații,
Închiãindũ formalũ tractatũ.—

Derũ Bogdan cândũ fu să plece
Luĩ Michai așa vorbi:
„Nici unũ anũ d'acum n'o trece
„Și cu toții ierũ vomũ fi!..

Și Michai din a luĩ parte
Strânse mâna luĩ Bogdan.
Eĩ acuma se desparte
Pentru timpu de unũ anũ.—

Aron ține, Domnitorulũ,
La unũ simțimentũ frățescũ:
Și trimite ajutorulũ
Contingentũ moldovenescũ.

De la principe și rege,
Duoę miĩ oșteni d' Ardealũ
Cu Michai Chorvat, și trece
Munți, hotarulũ la Predealũ.

Sãngele Osman roșise
Locu 'n Iași și 'n Bucurescĩ;—
Michai țera curățise ³⁾
De beșliĩ ș'agalĩ turcescĩ...

La cruđimĩ cruđime vęrsã,
Michai cu osti nãvãli
Peste Giurgiu, ca sã 'lũ arđę,
Valvirtegiu și 'lũ ręscoli..

Derũ castelu-ĩ armatũ fórte
Nu 'lũ putu curęndũ lua;
Turciĩ se bãteau de mórte
Și pré bine 'lũ apăra.

Lupta derũ aci se curmã;
Se re'ntornũ ai țerei fiĩ.—
Trece Dunãrea pe urmã
Unũ cadĩũ cu Turciĩ duoę miĩ. ⁴⁾

Musulman trimisũ de Pórtã,
Emirũ, trage 'n Bucurescĩ;
Blãndũ p'alocurea se pórtã,
Ipocritũ, cu ochi șerpescĩ.

Pe Michai ca sã 'lũ braveze,
L' insoția deliĩ cãlãri;
Venia đicęndũ sã ierneze
L'a imperiuluĩ cãmęri. —

Derũ cum vine-uã plóie rece,
Din nuorũ fulgerũ p'orisontũ,
Oțelitulũ paloșũ trece
Dreptũ în sęnũ,—ucide totũ!..

Michaï Domnulū, cu oșți glóte,
Ți 'i urméză Turcī așia; —
Mi ți-ī calcă într'ua nópte,
Și 'i are prada sa...

Ast-felū rumpe-ua vijelie
Mórte n' neamicī ducēndū;
A Romānului mánie
Trăsnetū p'al lor capū trecēndū.

În grea cursă dă emirulū,
Cum se prinde-unū șoricelū:
Aman!.. strigă mortū spahiulū,
Perindū cruntulū ianicerū!..

Michaï fulgeră, e tare
Cu-ajutorulū ce 'i veni;
Bate cetăți cu turbare
Și 'ntăriri le demoli...

Căpitanū Albert Chirale,
Cū Ardelenī ce comanda,
Ia pe Ialomița 'n vale,
Turcī, cetăți a mătura; —

Ca ua bombă aruncată,
La de Floți cetate stă:
O lovesce dintr'ua-dată
Și castelu-ī asaltă...

Michaï Domnulū chiar pe iarnă
În Rusciucū a năvălitū, ⁵⁾
Căută ca să 'lū așternă
Numa 'n flacări și cuțitū. —

Verșunați Romāni 'n sânge,
Ce 'n totū loculū șiroia,
Chiarū haremuri care plānge
Inima nu le-o 'moia...

Dunărea e ghiață 'ntrégă,
Tunū de viscolī și nemeți,
Șépte miī de Turcī atacă
Pe Romāniī îndrāsneți.

Ei se batū, ca 'n ceriū Archangelī,
Acarnați și peptū la peptū;
Michailū, rebeliī Angelī
'i învinse și sta dreptū;

Pre Lucifer cum 'lū alungă
Unū Archangel strălucitū,
Óstea 'nvinge, ș'iarū s'aruncă
Pe Rusciucū nefericitū. —

Pulbere nici nu s'alege
De astū furnicarū turcescū;
Ce elū pate, se 'nțelege,
Sub asaltulū Romānescū! —

Michail mergea 'nainte,
 Și pe Dîrstorŭ elŭ cădu, — ⁶⁾
 Timpŭ nenumărați aminte
 Își v'aduce ce vĕdu.

Fortereța-î renumită
 Cării mulți s'au închinatŭ,
 La pămĕntŭ fu demolită,
 Stingerea 'î a destinatŭ...

Pórta, spăimântată, vede
 Alŭ Românilorŭ avĕntŭ,
 Și mai multe oști repede,
 Să n'ajungĕ la mormĕntŭ.

Multe chipuri se gîndesce,
 Se gîndesce la trecutŭ :
 Și unŭ Domn în grab numesce, —
 Ca să lucre pe tăcutŭ...

Unŭ Domnŭ fie cum, cutare !..
 Cu asemenea'ncercări,
 Va să dicĕ pașă ; stare
 De miserie pe țĕrŭ. —

Din Stambul dérŭ plĕcă Dom-
 nulŭ ⁷⁾

Ocolitŭ d'ai seŭ recruți ; —
 Mustafa pașă 'î e omulŭ
 Ce'lŭ susține cu Turci mulți.

Totŭ uă-dată ia și Chanulŭ
 Ordine de a pleca :
 Trei-șeci-mii Tătarŭ firmanulŭ
 Să rĕdice îi șicea.

Michailŭ, Românulŭ mare,
 Cum d'aceasta a 'nșelesŭ,
 Contra hordelorŭ tătare
 Pe Buzesciŭ a trimesŭ.

Manteŭ Banuluiŭ uă-parte
 De Români colónă 'î dă,
 Să se lupte într'uăparte,
 Și spre Dunăre plecă.

În curĕndŭ Buzesciŭ atacă
 Pe Gherai Chan-tatarŭ ;
 Cu Româniŭ dérŭ se frĕcă
 Verșunatulŭ adversarŭ.

Cândŭ Michaiŭ, spre'ntĕmpinare
 Musulmanilorŭ eși,
 Cu oștirea sa cea mare
 Peste Dunăre pași,

Tătar-sângele scăldase
 Putineiulŭ și Stănesciŭ, ⁸⁾
 Prin conflictulŭ ce urmase
 Între barbarŭ cu Buzscŭ.

Chiarŭ de duoë orĭ, în harță,
Sântŭ Buzesci 'nvingetori; —
Fiiul Chanului 'lŭ înhață
Dintre miĭ de luptători...

Banu 'n Șerpătescĭ mi 'ŭi bate
Focŭ și 'n Dunăre-aruncândŭ
Glótele nenumërate, —
Morțĭ, barbari 'n câmpŭ zăcënd...

Ierŭ Michaĭ lovindŭ în centrulŭ,
Cu armata cea d'ânteiŭ,
A și datŭ cu pașa peptulŭ,
Dândŭ la sfadă căpëtiŭ. —

Mustafa ș'a datŭ sfërșitulŭ,
În durerĭ pré chinuitŭ;
Beiulŭ seŭ, uită 'mpețitulŭ
Pentru tronŭ, care-a venitŭ...

Îndërëtŭ la sănătósă
Turcĭ și Domnulŭ drumu 'șĭ ia:
Nu e nu țera lăptósă
Vacă pentru cine-o vrea!..

Arde foculŭ totŭ 'nainte!..
Banŭ Michaĭ Calomfirescŭ
Calcă Hirsova ardinte,
Sparge lagărulŭ turcescŭ.—

Dunărea trecëndŭ, Chirale,
Dobrocea tót' a supusŭ;
Prin Bulgaria la vale
Gheți cu Români s'a dusŭ ..

În Balcan Michaĭ pëtrunde,
Ca unŭ șoimŭ din stencĭ în stencĭ;
Vocea-ĭ ca-oraganŭ rëspunde
Cu resunete adëncĭ. ---

Unŭ miraclu se lățesce
Vorba, de prezența lui;
De figura-ĭ se 'ngrozescce
Ceĭ mai maturĭ Osmanliĭ.

Pretutindenĭ avea nume,
Nume fórte 'ngrozitorŭ,
Pentru fiĭ și pentru mume,
Cândŭ vorbiaŭ către ai lorŭ :

«Musulmana,—Michal,—mórte!
«Pórtă spada lui de focŭ;
«E teribilŭ și crudŭ fórte
«Pën' l' alŭ ochilorŭ seĭ jocŭ!..

Îlŭ descrie Musulmanulŭ
Care uă-dată l'a 'ntëlnitŭ;
Și femeia și imamulŭ
De ființa-ĭ e 'ngrozitŭ.

Pre Balcani Michaï 'nainte
Prinde drumuri și strâmtoari:
Părea brațu-î că coprinde
Întregu Emulū pên' la noori.

Tocm' atunci, din întemplare
Pașa Sinan se 'ntorcea
Din Ungaria cea mare,
Care 'n ghiare o storcia.

Își ducū Turcii prăđi luate,
De tesau're 'ncărcați;
Michaï — acuila, — îi bate, —
Rēmānū prinși și despuiați.

Dete-uă luptă sângerósă
Cu acestū numitū Sinanū,

Cea mai cruntă, durerósă
Pentru Turci, peste Balcanū...

Tótă Thracia percurge
Cu vulturiî românesci,
Michaï Domnulū, care duce
Gróza faptei vitezesci.

Chiarū și numele-î însuflă
Uă teróre, unū mormētū; —
Dinaintea lui nu suflă
Musulmanulū pe pāmētū.

Cetățî, sate i se 'nchină
Fără nici a murmura;
Capitala Bisantină
Începuse-a tremura!..

III.

Aron Domnulū, chiarū cu tótă
Tirania ce-ecersa,
Orî ce literă tractată
Ne 'mplinită nu lăsa.

Curățî, bātu Tighina, ¹⁾
Și Cetatea-Alb' a arsū; ²⁾
Pēnē chiarū și de rugina
Musulmană locū a rasū...

Déră rēū se resplătesce
Zelulū sēū de cūaliatū;
Rece-unū muritorū privesce
Sórtea omului trădatū. —

Cu uă dréptă socotélă
La rōndū tóte desvālindū,
Adevērū fără sfiālă
Îlū vomū spune noi vorbindū.

Adevăruļū cum se spune,
 Dōmnū Aron bravū s'arētă,
 Pentru Creștinī peptulū pune,
 Cu Tătari, cu Turci luptă...

Batori, prin încuscire
 Cu 'mpețitū imperialū, —
 Casa d' Ausburg, la 'nsoțire,
 Îi dă titlu seū regalū ;

D' Archiduce Carlu fie,
 Cării titlu 'lū reflectă,
 Cu Maria d' Austrie
 Maritagiū contractă; —

Și apoi supremația
 Pe trei state elū visa :
 Pe Moldova, România,
 Și cū Ardealulū țera sa.

Însuflă și desbinare,
 Cu totū actulū solemnelū,
 Și Romāna ne-atārnare
 Vrea, gelosū, a smulge-o elū...

Michaï Domnulū, de și fōrte
 Cu resbelulū încurcatū,
 Echilibru câtū se pōte
 Între ómenī a păstratū.

Aliatū Aron se plécă,
 De abusū se legăna ; —
 Unū Stefan Răsvan să 'i facă
 Opoșițe s' ardica.

Ajutorū Aronū și cere
 De la Principe-Ardeleanū ;
 Dérū acesta dă putere
 Conspirației lui Răsvanū.

Ajutórele intrară; —
 Pe Răsvan l'a susținutū, —
 Și trădarea fu amară
 Pentru 'n principe căđutū.

Prisonerū Aron sedete!.. ³⁾
 Trădătorii 'lū ducū la Vinți,
 Unde terminulū își vede
 Plinū de lacrimi ferbinți.

Stefan Răsvanū se proclamă
 Princip p'alū Moldovei tronū ;
 Creaturile 'lū aclamă,
 Pe ruina lui Aron...

Răsvan, mare-acum și tare,
 Principelui Transilvanū
 A juratū cu devotare
 Pentru statulū Moldovanū,—

Michai însă, 'n România,
Seama lucrurilor ia,
De pretenții, de mania
Astui Ungurū se mira.

Déră bine se gîndesce,
Cugetă ca omū de statū,
În ce stare se găsesce,
Cu rebelulū incurcatū ;

Apoi simte și miróse
Unū complotū și 'n statulū seū ;
Cércă, pipăe, descóse
Pe totū omulū bunū și reū.

Lucru 'ntéiū a fostū prudintă. —
Câți-va nemeși de Ardealū,
În prepusū despre credință,
Îi trimise peste dealū. —

Cócī, precătū se înțelese
Cu Chorvat, câți-va d' aici, ⁴⁾
Uniți, cóstele didese
Pentru bani cu inemicī. —

Pe Chirale îlū opresce,
Ca p'unū valorosū maghiarū ;
Capii ceilalți pornesce
Înapoi către Ardealū.

Și așa de uă-camdată
Spiritele s'aū muiatū. —
L' Alba-Iulia îndată
Câți-va boiări aū plecatū.

Cătrec Batorī Sigismundulū
S'aū trimisū acesti Români,
Să tracteze, cu cuvêntulū,
C' onorate condițiunī. —

Pre Eftimīe Chiriarchulū
Metropolitū, Teofilū
Episcopulū, și ierarchulū
De la Rômnicū (Severinū)

Și pre Luca fericitulū,
Episcopulū de Buzeū,
Și pe Vornicu Dumitrulū,
Cristian, colegulū seū.

Logofeți, pe Dimitriu
Și pe Preda și pe Bercū,
Pe Vistiărulū Dan șasiu, —
Teodose, cu toți mergu ;

Și pe Radul, pe Stamate,
Toți Postelnicii boiări ;
Pe Vintilă și c'unū frate
Radu, cu rangū de Clucerī...

L' Alba-Iulia merseră
Acesti boiari deputați,
Ș' ai lui Răsvanu ajunseră,
După principe 'nsuflați.

Ce făcură, ce tractară, ⁶⁾
Unii deputați din planu
Aū eșitu, — întitulară
Pe Sigismundū suveranū. —

Batori a pusū semēța
De discordii de la Iadū,
Armonia și credința
De la Domni o atacatū.

Prin acea împregiurare,
Către ori ce domnitorū,
Sigismundulū nume are
De spergiurū și trădătorū. —

Mahomet, ⁶⁾ hrānindū veninulū
P'alū seū peptū jāraticū, spinī,
Bucurosū vēđu desbinulū
Între principiī creștinī.

Cércă ierășī c'ua armatā,
Sub comanda lui Ferchatū. —
Pașa, c' ōste echipatā,
Către Dunăre-a plecatū.

Căută, în meșulū verii,
Cu Tătarī a ataca
Pe Michai, pe Domnulū țerii,
A 'lū constrānge-alū fereca.

Curgū Tătarīi mare sumā,
Ca și valurī în oceanū,
Și așia cam nu e glumā
Cu Ferchat, Tătarī cu Chanū.

Michai stāndū precum păstorulū
L' a sa turmā priveghindū,
Dă la intrigī cu piciorulū,
Spre ne-amiculū seū povnindū

Elū împarte ōstea 'n duoē,
Ōste frunte de Romāni,
Cum ș' adunăturā nouē,
D'a înfrānge pe păgāni...

Căpitaniī bātēndū vatrā
Turtucaia, — demolescū
Ai Brăiliī murī de peatrā; —
Spre Nicopolī se 'ntēnescū...

Pe cândū bietulū căpitanulū
Farcașī Stoica, pe 'ntrecutū,
A pățit-o cu aianulū,
La Vidin cândū s'a bātutū.

De serviciulŭ lui Chirale,
Ce e dreptŭ, multŭ preșuitŭ,
Domnulŭ strânge a le sale
Măini, frășesce, mulțiămitŭ.

Unŭ Maghiarŭ, iubite frate,
Ce 'lŭ stimă Vodă Michai,
Căută de a se bate
Și cu barbariŭ Nogaŭ. —

Michai paloșulŭ ascute
Mai ânteiŭ pentru Tătarŭ;
Bate Chanulŭ câtŭ mai iute
Cu armate fôrte tari.

Ierŭ Ferchat nicŭ nu apucă
Cu Tătarŭ a se 'ntruni,
Și speranța sa nălucă
Ca unŭ fumŭ se risipi...

S'a luatŭ apa la móră
Musulmanilorŭ ș' acum!
Pasŭ cu pasŭ Ferchat mėsóră
Timpulŭ pusŭ de la Batum;

Coci Tătarŭ mai departe
De Români fiindŭ loviți,
Cete cadŭ,—sântŭ cete sparte,
Din 'nainte asvêrliți. —

Ca torentŭ Michai 'i ajunge,
I-a bătutŭ ca vaŭ-de ei!
Forța lorŭ Români o smulge,
Și Tătarŭ advinŭ pigmei.

Acelŭ colosu d'acióie,
Ce Europa spăimântă,
Român-brațulŭ mi ți 'lŭ móie
Sub lovirea ce îi dă; —

Și espiră monstru 'n sânge,
Desarmatŭ și josŭ têratŭ,
Cutezarea i se 'nfrânge,
Dintr 'uă-dată doboritŭ.

Nicŭ nu-e chipŭ să se 'ntru niascê
Tătarŭ horde cu Ferchatŭ;
Nevoitŭ fu să primescê,
Pașă, lupta isolatŭ.

Óstea turcă glóte șiruri,
Uă mulțime de călarŭ,
Are pași muiaiți în firuri
Și cu agerŭ armăsari.

Câmpulŭ verde se confundă
Cu turbanele de șalŭ,
Blăni pe ei i'mbracă bundă
C'ua colóre de șalcalŭ;

Rađa sórelui lucindă
Ardě-oșelulă înfocată,
Și c'nă lance scinteindă
Beduinulă e armată.

Fulgere se mișcă 'n trupe
D'arme luce fiorosă,
Purtândă trăsnetu din grupe,
Purtândă ferulă veninosă.

Și Români d'altă-parte
Sberă inima în ei,
Vitezia focu îi arde
Cu mânia unoră lei.

Brațulă loră se oșelise,
Hotărîrea l'e granită,
Înduoiala le perise,
Voindă lupți neconținută.

După ce Michai tătare
Bătu osti, cum s'a cădută,
Ca ună vultură pe prădi tare,
Peste Ferchat a cădută...

Verșiunată bătălie
Și 'ncăirări de trupe mari
S'a urmată.—Chiară nu se scie
Câți cădură adversari.

Tunetulă detunându forțe
Multă departe s'auđită ;
Vocea Angelui de mórte,
Musulmani a 'ngrozită.

Desfăcută-armata fuge,
A lui Ferchat celă bătrână.—
Pașa la Stambul aduce
Plângere pentru Română;

Cu Michai la capă n'o scóte
Nimeni!! . șise desperată.—
Turci credă pe ei că póte
Alachă este mâniată.

A perđută ș'atunci bătaia
Turculă, câtă s'a fostă sumesă,
Ca ună puiă căudă ilă ia gaia
De la cloșcă pe ună șesă!..

IV.

Intr'ua luptă necurmată
 Curse timpul de optă luni,
 Neputându și Turci uă-dată
 Să învinge pe Români.

Semiluna cu 'mpăratul
 Se pălescă în agonii; ')
 Pașii unul după altul
 Cadă și perde bătălii .

Mahomet c'ua rădicare,
 Concentreză, după sfat, —
 Formidabilă trupe care
 Îi dă starea de 'mpărat.

Misiră, Tunisă, țeri supuse,
 Crimă, Egiptul, Damasc,
 Beilicuri câte-avuse
 Energii și forțe 'i nască.

Face totă détoria
 Pên' la beiful celu mai mică,
 Cu ranforturi, România
 Să o facă pašalică.

Coci resbelulă cu Români
 Se lășese seriosă;

Se abată Mahometani
 Din prestigiul gloriosă.

Și ostilă Români trecură
 Dunărea ca nisce smei,
 Și Rusciucu ilă avură
 Jeafă, în țipetă de femeie.

Ș'apoi Dirstorulă ca dănsulă
 L'ău bătută, li s'a 'nchinată, —
 Și singeacurii dintr'ensulă
 De ghiaurii s'a fostă luată.

Mustafa paș' a pățit-o,
 Cum vră-odată nu visa;
 Ună dervișă 'i a tălmăcit-o,
 Cândă cu óstea lui pleca. —

S'apoi Hirsova la vale
 Cătă Balcanulă a căđută;
 Și chiară Diulă, cū a le seale
 Vergină nu s'a mai cređută... —

Ș'apoi Chanulă cu Tătarii
 Inondați în sânge, riă,
 Rușinați cădeaă, călarii,
 Cum cadă spicele de grăă.

Săgeți arme, topuzū, lance
 Fermecate par' că-era;
 Musulmane bairace
 În țărână se tēra.

Rēū pățiră Turci delii
 Și beșlegi, mulțimi de Pași;
 Ca emirulū cu spahii,
 Vrēndū să facē ș' elū cevași...

Nu e glumă, cū aste multe
 Întēplări de 'nfioratū,
 Ne vrēndū Vlachulū să asculte
 De firmanū și de 'mpēratū!

Padișachul, descendinte
 Din ilustrul Mahometū,
 Ș'a adusū curēndū aminte
 D' Alcoran și de Profetū.

Tóte forțele își pune
 De afrontū a se scăpa,
 Totū imperiulū s'adune,
 Vlach vulcanū-a astupa.

Padișachulū dă comandă
 Luī Sinan, vizirū ce fu,
 De răspundere înaltă
 Prețulū Capulū 'i ceru.

Visurī fórte 'ncântátore
 Ce visează unū Sultanū,
 Elū se'ncrede pe valóre
 Amicieī luī Sinan. —

Cōcī Sinan fu mâna dreptă
 Celū falnicū Padișachū,
 Să arēte lumi 'n faptă
 Că cu elū este Alachū!

Și de miī mai multe sute
 A sa óste numărāndū,
 Ș' amintēză luptī trecute,
 Întregū globulū tremurāndū..

De concuistă, rēsbunare,
 Elū nimicū mai josū nu va;
 Unū vlachū beiū ș' Europa mare
 Jugu-ī cată a purta.

Precum nuoriī totū s'adună
 Greī, cu trāsnete 'ncărcați,
 Prevestindū uă rea furtună
 Peste câmpī întunecați;

Precum dērū se mișcă nuoriī
 Despre baltă, de ploī mari,
 Ast-felū curgū închinătoriī
 Semilunei cruți și tari.

<p>Cum cânta-vomŭ d'érŭ, o ! Musă ! Pregătirile-ostăşesci ! Şi mişcarea cea produsă Pentru inimă românescă ? —</p>	<p>L' ale Ţerei lungi confine, Óstea pusă pe piciorŭ De resbelŭ, părea că'î vine Toţi Archangelŭ d'ajutorŭ. —</p>
<p>Cum cânta-vomŭ desvoltarea, Celorŭ fapte, — geniu rarŭ ? Pe Michai şi 'mbărbătarea, Faţă óstea cŭ adversarŭ !</p>	<p>Sunetŭ agerŭ de victoriŭ Pe totŭ bravu 'nflăcăra, Şi în Domnulŭ, luptătorŭ, Ţera, drepturi apăra ! ...</p>

V.

<p>Michai Bravulŭ ş' a sa dómna, Purtăndŭ titluri strămoşesci, Se umbrescŭ subt uă corónă A puterei românesci.</p>	<p>— «Grele gônduri te muncesc «Soçulŭ meŭ, stôpânulŭ meŭ ! Ţise ea, nădăjduesc, «Este mare Dumneđeŭ !</p>
<p>Ochŭ în ochŭ priviri senine Străluciţi soçi avea; Domnulŭ liniştitŭ se ţine, Stanca Dómna îi vorbia.</p>	<p>— Aşa, sânta datorie «D' a lucra pêne 'nsfêrşitŭ «Este, a şisŭ la soçie Michai Domnulŭ celŭ măritŭ.</p>
<p>Dómna Stanca ş' a sa fiică Flórea, voveođii fi, — Întruniaŭ virtute-antică Frumuseţei celei viuŭ.</p>	<p>— D'éră suferŭ ! cunoscŭ bine, «După cele ce mŭ ai spusŭ ; «Uă durere simţŭ în mine, «Orŭ-şi-cătŭ te afli susŭ.</p>

— Ce felŭ nu? Michai apasă
 Vorba; este 'ntre creștinŭ
 «Vinđătorŭ,—de care'ți pasă,
 «Între-ai teŭ, ca și 'n străinŭ...

«Turculŭ este leŭ și fêră,
 «Mahometŭ, înfuriatŭ,
 «Ca să stêrg' a noastră țêră
 «Din ființă, s'a juratŭ.

«I-a ăisŭ **Domnul**: Staŭ păgâne!
 «Biciŭ voința-mŭ te-a alesŭ;
 «Către vetrele române,
 «Staŭ! opresce alŭ teŭ mersŭ!—

«Espianđŭ așia pécate
 «Ce strămoșŭ ai uneltitŭ,
 «Vetrele ne-au fostŭ călcate;
 «Essistența o-amŭ cerșitŭ. —

«Dêrŭ trecut-a anathemulŭ! —
 «Prin angelicŭ arêtarŭ,
 «Desfăcutu-s'a blestemulŭ
 «De barbarŭ și de călcărŭ.—

«De la mórte la viéță
 «Țêra mea a rêdica,
 «Să 'ncăldescŭ inimŭ de ghiacŭ,
 «Sufletŭ, gloriŭ îi voiŭ da.

«Toți Româniŭ una ține,
 «Brațulŭ lorŭ e brațulŭ meŭ:
 «Ei dau sânge pentru mine,
 «Să scăpămŭ din totŭ ce-e reŭ.

«La nevoi, de ajutóre
 «Amŭ tractatŭ și cŭ-aliați:
 «Legături mêntuitóre
 «Pentru cei amenințați. —

«Amŭ juratŭ ca Crestinismulŭ
 «Să oprêscă fêra 'n locŭ:
 «Să nu 'mpartê Islamismulŭ
 «Mórte, sabie și focŭ...

«Dêrŭ rușine ce vêđurămŭ!
 «Gôndu lorŭ era spurcatŭ. —
 «Cândŭ mai mare focŭ avurămŭ,
 «Jurămêntulŭ s'a călcatŭ.

«Batori, în legătură,
 «Ascundea unŭ mêrșavŭ scopŭ,
 «Ca să 'mŭ facê 'ncurcatură,
 «Să m'arunce într'unŭ hopŭ.

«Și Rodolfo împêratulŭ
 «Ca și Ungur' una e;
 «Elŭ respect' atunci tractatŭ
 «Cândŭ câștigă vre unŭ ce!

«Ca să'și facē dresurī, gata,
«Vorba 'i e de galantomū ;
«Nu mē 'ncređū și chiarū în tata,
«E viclénă vulpea omū !

«Ca lumina 'mī este Țera
«Scumpă, scie Dumneđeu ;
«A vinđeriī crudă féra
«O urescū ș'o blestemū reū! ..

«La aceī ce imī făcură
«Reū și curse mi aū întinsū,
«Le plăti-voiū c' uă măsură
«Pênē unde m' aū împinsū.

«Dérū în **Domnulū** amū credință!
«Și mē rédemū pe Români ;
«În a patriei ființă,
«De a 'nvinge pe păgâni.

«În viteziī Banī, Spătarī,
«Căpitaniī, boiări frunți,
«Vênătoriī și călariī,
«Óste, stégurile 'n luptī!..

«Acum dulcea mea soție
«Și pericolī se 'nmulțescū,
«Miī de lupte grozăvie
«Timpī greī ne grămădescū.

«Așia dérū mi te gătesce
«Cu domnița a pleca ;
«Din pericolī te feresce,
«Tu în luptă a nu sta.

«În Ardealū e uă cetate,
«Alū Creștinilorū domniatū,
«Mergī acolo, câtū se póte
«E Sibiiulū apăratū ;

«Pênē lupta terminată
«Scopulū meū va 'ncununa,
«Și atunci pré lăudată
«Sócia mea t'eī înturna.

— Oh ! că cugetulū imī đice,
«Soțulū meū ! Măria ta !
«Unū minutū pré neferice
«Pentru cândū te-oiū asculta;—

«Alū meū cugetū đice 'n mine
«Lucrurī ce mē 'nfiorezū ;
«Să te lasū, să plecū, nu'mī vine !
«Mē temū, Dómne, că te perđū!..

— «Nu, soția mea, ia sémă,
«Inemiculū este-aci !
«Trompa luptei ađī mă chiamă,
«Spada 'n sânge voiū roși.

«Destinata-mi este mare,
 «Totu așia este ș' a ta; —
 «Oh! iubito! 'n lacrimare,
 «În resbeluri nu poți sta,
 «Ci în strămoșesci palate,
 «L' alu Mailașiloru căminu,
 «Sufletu-ți de pietate
 «Și de pace va fi plinu.

«Rogă' Sânta-Născătoare
 «Cu căldur' a ne-ajuta;
 «Ea ne e mântuitoare
 «Orî și cându o vomu ruga...

— Ceruile! ce-auđu? Părinte!
 «Cum lăsa-voiū soșulū meū?
 «Mē coprinde jélea, Sântē!
 «Pré 'ndurate Dumneđu!

— Dulcea mea scumpă soșie!
 Cu blândețe elū a ășisū,
 «Timpū pré lungū nu o sē ție,
 «Astă-đi viteziū 'mi e scrisū.—

«Adă-mi spada și-mi o 'ncinge
 «Cū a ta mâuă, 'n cătărāmī

«Pune-mi zaoa, și nu plânge!
 «Sôșia mea, celū paloși dă-mi!

«Adă-mi scumpă bărbăție
 «Și 'nfocate sărutări!
 — «Dumneđu să mi te ție
 «Prin totū locu 'n depărtări!..

Duoē rađe de lumină
 Strălucescū în ochiū lorū,
 Bate 'n sēnulū lorū divină
 Uă scinteie de amorū.

Ochiū lorū zărescū pe-dată
 Voivođi ai lorū copiū;
 La domnița Flórea cată
 Ochiū mamei de pe fiū.

Ca uă rosă suriđendă
 Și florica lacrima,
 Stanca Dómna, tremurândă,
 Către soșu-ı se ruga.

Déră soșu-ı, omulū mare,
 Cu unū ochiū înflăcărătū,
 Privia ceriulū cu 'nuorare,
 D' a sa țeră preocupatū...

VI.

Ha! băiete 'n bătălie!
 Haideți frați! haideți Români!
 Voi copii cu vitezie
 Să dămă peptulă cu păgâni...

Că sântă dulci aste minute
 Care sufletul măresc;
 Sânta-Cruce să ajute
 La totă neamulă creștinesc!

Totă óstea 'n Românie,
 Cu ună focă așa cântândă,
 Pune multă bărbăție
 Malulă țerei apărândă.

Cu boiări și mică și mare
 Datoria ș' aă făcută,
 Scutulă lui Michai e tare,
 Óstei peptu nestrăbătută. —

Michai face să opréscă
 Lupta 'n Giurgiu, că n'a 'nvinsă
 Năvălirea cea turciască
 Malulă stângă ce a coprinsă. ¹⁾

Ună mai sigură locă elă cată,
 Să se lupte pe câmpii,
 D'a învinge cea armată
 De atâtea sute miă ..

Déră vecină puteri aliate.
 Ce mai țică? ce socotescă?
 Nu și ele-amenințate
 Ca Români se gălescă? ..

Unguri, Nemți de departe
 Cam pe mânic' o-a băgată:
 La vecină cândă casa arde
 Foculă trece peste sată. —

La Ungaria se uită ²⁾
 Toți, Germani aă tremurată;—
 Soleiman... ³⁾ ca cine 'lă uită
 Cândă Vien'a 'ncongiurată? ..

Ca ș'acum cu 'nverșunare,
 Luândă Turci acestă avântă,
 În totă loculă subjugare
 Voră aduce pe pământă.

Haide! hai! se hotărîră
Pe tractatū oștirî a da:
Ca să scape, să gîndiră,
Fie care vatra sa.

Pên' atunci dèrū ce-o să fie?
E periclu mare, greū! —
Ajutorū cândū o să vie,
Îlū mai scie Dumneđeū.

«Românî! ðise Michai Unsulū,
«Cine-asteaptă la străinū
«Ajutorū, e vai de dènsulū!
«N'are viață, nici căminū!..

«Multū mai bine e d'a 'și face
«Fie-care lucru luī;
«Lasălū pe străinū în pace,
«Chipū și miðlocū altulū nu-e!

Ținū consiliū căpitanî
Pentru luptă, cum vorū sta,
Sfătuitu-s'aū și Baniī,
Și pe Domnulū asculta.

Maī mintoși, Michalcea Banulū
Și cu Manta chipzuia,
Preda Spătarū, Fărcășanulū
Popa, Buzescī se unia; —

Sêrbulū, Gheorga, mulți la nu-
mèrū
Căpitanî, ș' Albert Chiral
Cu cea atilă pe umèrū,
De 'ntrecea unū generalū;

Ieră Radul, celū mai june
Dintre frați, Calomfirescu, —
Pumnândū spada, la toți spune
Foculū seū celū românescū;

Radulū căruī nume 'lū scie
Praga și 'mpèratū germanū:
Salută 'n căsătorie
Pe principele-Aèdeleanū. —

«Bine dèrū, copii, pe bine!..
Michai Domnulū le-a vorbitū,
«Să veniți acum cu mine!
«Acelū locū e nemeritū! —

«Maī pe Neajlofū la strêmtóre,
«Între codri și 'ntre malū,
«E bunū locū de vênătóre
«Pentru turciī luī Sinanū.

«Așeðendū peste colnică
«Óstea, la podū și 'n câmpī,
«Precum nuorulū s'aridică
«Vomū da grósnicī bătăliī!..

D'ua părere-uă cugetare,
Toți ascultă pe Michai,
Ș'a mugitū în depărtare
Câmpulū d'oste și de cai.

Precătū timpulū dērū îi ertă,
Ei pe Neazlofū se 'ntărescū.
Óstea tabără, — cu artă
Șanțurī, tabii pregătescū.

De și brațe sūntū puține
Lêngă Turciī ce sosiaū,
Ș'ajutórele vecine
Tocm' atunci întârđiaū,

Trompa falnică rēsună,
Că momentulū a sositū,
Bate inima română
De unū focū neobositū.

Pe stindarde strělucese
Crucea ș'acuilă în sborū ; —
Sórele d'Augustū isbesce
D'arme-unū câmpū scînteitorū.

Podulū górlēi ocupară
Cătánime, vênătorī,
Și la spate se 'ngrupară
Verđisorī și Roșiorī ; —

Cățī pe josū și călărime
De județe dorobanțī;
Cu cai micī, dērū cū agerime,
În bătaie ca turbațī.

Cursierīi rodū zăbala,
Batū pămēntulū și nichezū ;
Surle ostășescī chimvala
Cântecū aspru repetezū.

Cândū tempesta se arētă,
Într'ua clipă schimbă totū,
Vēntu 'ncepe ca să bată,
Dese fulgerī nuorīi scotū,

Codriī vījie de spaīmă,
Pasērī, feareje alergū,
Rīurile mai cu sémă
Unda turbură cândū mergū.

Cócī conflictulū este tare,
Supuși morțīi adversarī ;
Precum e nisipu 'n mare,
Turciī vinū, ca valurī marī. —

Călărimea otomană
Renumita pe atunci,
Îți prindea giretu 'n gónă,
Ca uă pasēre pe stēncī;

Români-astfelu năvăliră
Atacându pe inemicu;
Dintr'ua apă și voiră
Ca să 'lă facē de nimicū.

Feru 'ncrucișându Românulū
Cu alū celui musulmanū,
Și 'ncruntându pe armē pumnulū,
Rīsū făcea de iataganū.

Inemiculū răspunde
Trimițendu-ī plumbu 'n peptū,
Și cu jungiulū îlū pētrunde;
Să 'ī dea partea lui pe dreptū.

Mii de arme se rēdică
Care mōrte trimiteaū,
Mii de trāsnete despică
Nuorulū ce le inveliaū.

Urlă aerulū, detună,
Dealurī, codru tremura,
Punū viteaza cu toți mână
Patria a ușura. —

Cine ēnsă hotărasce
Lupta bravilorū cu Turcī?
Cine gloria renasce
Pe romānulū câmpū atunci?

Cine? cine-opri roirea
Musulmanulū ferosū?
Cine îi sdrobi pornirea
Și îi dete planulū josū?..

Cândū fu ziua mai trecută
Cu 'nū succesū necunoscută,
Gemea podulū d' ōste multă,
Sub alū focurilorū scutū.

Călăreți roiaū pe punte
Să rēsbune sântū ogeacū;
Ianicerulū Pașă, 'n frunte,
Purtându verdele singeacū; —

Cū alū seū ferū tăiosū ca foculū
Alū seū fulgerū scăpăra,
Lăsāndū mōrte pre totū loculū
Și stindardulū apēra...

„Bateți pe nēmicī în cōste!
„Dați pe ei! îi dumicați!
A șișū Michai către ōste,
„Acum, copii, mē urmați!!

Și așia pe totū oșteanulū
Inimāndu-lū câtū dură,
Trase spada, căpitanulū,
Lovi calulū și sbură.

Cândū se surpă vre uă stêncă
Dintr'unū munte, detunândū,
Ploă petre 'n vale-adêncă
Ș'o preface în mormêntū,

Ast-felū Michai, în mișcare
Purtândū trăsnetulū în sborū,
Mi-ți ficsa ăi Pași călare,
Cu unū ochiū hotăritorū.

Cu unū brațū a smulsū, eroulū,
Ianicerulū drapelū,
Și cu stângulū sparse nuorulū
Ce da focurī către elū.

Aman! strigă dândū pe spate,
Lovitū d'arma luī Michalū,
Caraiman Pașa se bate
Pêne 'n baltă de pe calū.

Și unū negru sânge curge
P'a sa urmă, unū șioiū,
Barba, nesimțindū, elū smulge,
Mușcândū balta de noroiū.

Prinde spaimă cei de față;
Caii sărū, se 'ncurcū, lovescū,
Nici de frêū nu iaū povață,
Cóma 'n frunte-le sburlescū.

Căpitanulū înainte,
Trăsnetulū seū repeta;
Și în lupta cea ferbinte
Pe Vizirul căuta.

Pe Vizirulū țilū zăresce,
Spătosū, crudulū renegatū,
Care pe podū se silesce
A da ordinī desperatū.

Déră Turciī nu 'lū ascultă.—
Michai și luī îi gătia
Mórte, ce 'ngrozi pe multă
Sémă d'ómenī mai colea.

Ast-felū terminū puse 'ndată
Pe némicī descoragêndū
La uă luptă 'nverșunată,
Michai, victimī semênândū. —

Iearū Sinan, Sinan ce fuse
Comandantū nefericitū,
Dinți 'n gură și 'i perduse,
Că în Neazlofū s' asvêrlitū.

Cândū ai morțiī fură pradă,
Uă mulțime luptătorī,
Ca și umbra pere 'n dată
Planulū celorū trădătorī...

Lepădatulū de credință,
De unū pașă strēnsū legatū,
Tērătorū cu umilință
La Turci, Michnea, renegatū,

Trece c' uă-aripă turcească
Malu 'n josū, — stejari bētrānī,
Căutāndū ca să loviască
De la spate pe Romānī. —

Dērū rēmaseră 'n rușine;
Prin pădurī, cum și Sinan,
Ca dihoru, 'n mărăcine
S'ascundū Michnea și Hasan ..

Duoē tunurī, p' uă colnică,
Comandate de Chiral,
Vērsă trāsnetū, trāsnetū pică:
E Tartarū aprinsū pe malū.

Estasiată e turcimea
D'astū craterū fulgerătorū;
Prinde inimī romājimea
Subt celū scutū triumfătorū.

Ș'orī ce inimă vitéză,
Ș'orī ce sufletū cu avētū,
Concură atuncī să vēdă
Pe neamiculū țeri 'nfrântū.

Turciī fugū māncānd pāmēntulū,
Azraelū îi spāimānta;
Mulți deliī ș'aflāu mormēntulū,
Cari 'n frunte se lupta.

Dupē cruntă bătălie
Ce ținu numai uă ȃi,
Lēng' a morșilorū făclie
Bucurie s'auđi;

Surle resunaū fanfara
De victoriī la Romānī,
Rēsultat-a tótă Țēra
Că învinse pre păgānī!

A creștinilorū salvare,
Prin acēsta aclama,
A Romānilorū purtare
Timpī eroici rechiāma!

Pe Michai ilū încunună
De succesū nemārginitū,
Fama gloria străbună
Pe eroū l' acoperitū.

Nóptea ênsă pré gelósă
Vēlū atērnă 'ntre oștenī; —
Bătălia sāngerósă
Încetă 'n Călugărenī . 5)

VII.

Uă tempestă cum se trage
De la câmpî pe culmî înalți,
Prin consiliu, se retrage
Tótă óstea la Carpați.

Acolo și Ardeleni
Ajutóre aũ sositũ,
Osebitũ de Moldoveni
Frați Români ce-aũ mai venitũ.

Între Rucărũ, pe frumoșe
Dealuri cu păduri și stenci
Și pe văile umbróse
Suntũ Creștini aliații strênși.

Curtea-d'Argeși, Capitală
A lui Negru din'ceputũ,
Tresări, ca 'n ȃi de fală
Pe Tătari cândũ a bătutũ ;

Câmpu-Lungu de uă parte
Și Tirgoviscea p'aci,
Munți și riuri ce 'i desparte
Cu mirare îi privi.

Curgũ stindarde care-aduce
Ajutorũ pentru Creștini,
Cavaleri de sânta Cruce
Batũ în pintenĩ, de ferũ plini:

Chiarũ ducatulũ de Toscană
P' Archiducele-a trimisũ, —
Și din liga cea germană
Contigente ș' a înscrișũ.

Unguri, Nemțiĩ, Româtime,
Populi, nobiliĩ armați, —
Concura cu cătânime,
Căpitaniĩ ceĩ cercați. —

Unũ corpũ mare desvoltarã
Peste munte coboriți,
Văi și dealuri ocuparã,
În colóne tãbăriți.

Michai Domnulũ ia de mână
Căpitaniĩ și oșteni ;
Fruntea óstei cea română
Salutã pe-Italiani.

Aliații vinū în frunte
 Cū-amicalī manifestări,
 Iearū Româniī le respunde
 Cu ferbinți imbrățișări.

Într'ua ȃi de dimineața
 Totū oșteanulū se gătia;
 Căpitanii plini cu viața
 Planulū luptei pregătia

Cavalerii la sorți trage; ¹⁾
 Ei vorbescū a concura
 În Tîrgoviste să bage
 Iasc' aprinsă ș' a o mina,

Recunoscere să facē
 Peste Turcii Ianiceri,
 Înainte ca să trecē
 Vre unū corpū de cavaleri.

Turcii multū înaintase
 Cu oștire de ajunsū,
 Centrulū țerei ocupase,
 De Tîrgovisce mai susū.

Bucurescii îlū făcură
 Magasini de zacherea,
 Monastiri ei le umplură
 Cu muniții de gemea.

Iearū Tîrgoviscea 'ntăriră
 Cu mari șanțuri și cu murī,
 Parapeturi construiră,
 Și cu tabii p'impregiurū.

Dese ei făcendū eșire,
 Pênē 'n munți înaintau,
 Cu Creștiniī întelnire
 Dese loviturī aveaū.

Cavalerii s' aprindū tare
 Și se dispută la sorți.
 Scóte sorțiulū fie-care
 Pentru glorie și forți.

Ese-unū june blondū ca crinulū
 Sveltū și agerū înfocatū,
 Cu desprețū privindū scrutinulū,
 De locū sorțiulū n'a luatū.

Elū pășesce cu mândrie.
 Trage spada 'nfiorândū:
 — «Cavaleri! vē 'ncredeți mie!»
 A vorbitū la toți derândū.

«Cine viața își iubescē
 «Póte aici a rămânea,
 «Cine nu, și dérū voescē,
 «Vie! — Jurū pe spada mea,

«Că în fruite și la mórte,
 «Cavaleri, eũ gata sũntũ; —
 »Amũ unũ sãnge nobilũ fórte,
 «Din al Crișuului pãmẽntũ.

«Buni, strãbuni mei, uã-datã,
 «Tãie calea la Tãtari,
 «Fãrã care-Europa tótã
 «Era 'nvinsã de barbari;

«Radul, Dragoși, nobilũ sãnge,
 «Din strãbuni mei aũ fostũ;
 «De bravurĩ nu imĩ veși plãnge!..
 «Ca ostașũ, voiũ fi la postũ;

«Vitezia cautũ parte
 «În totũ loculũ s'o gãsecũ,
 «Setea luptei peptu 'mĩ arde
 «Pentr' unũ nume strẽmoșescũ!

«Cavaleri! cu mine-acuma!..
 «D' alde sorși eũ nu visezũ;
 «Sã dãmũ Turcilorũ de urmã,
 «Sã 'ĩ învingemũ, asta cređũ!..

Acestũ june se avẽntã
 Pẽnẽ 'n cortulũ lui Michaiũ.
 Paloșulũ în josũ implãntã
 Pe piciorulũ unuĩ plaiũ.

-- «Domnulũ meu! acesta đise,
 «Basarabe, mare Domnũ!
 «Gãsecũ cãile deschise
 »La onóre pentr'unũ omũ!

«La bãtaia ce re'ncepe
 «Cu Sinan, teribilũ Turcũ,
 «De-astã-datã voiũ începe
 «Eũ, — în frunte sãmẽ ducũ;

«Vinũ a 'șĩ cere învoire
 «Și oștenĩ mai inimoși,
 «A sfidã cu hotãrire
 «Prin totũ loculũ Turci feroși;

«Ș'apoi óstea numerósã
 «În campanie va intra;
 «Mare luptã sãngerósã
 «Cavaleriĩ vorũ afla. —

— «Deca vrei cu stãruinșã
 «Recunósceri și cercãri
 «Și învingeri cu putinșã
 «De a face, ia cãlãri

«Din catane; mergi cu **Domnulũ!**
 Cestui june Vod' a đisũ;
 «Nici unũ picũ șã te ia somnulũ;
 «Fii prudentũ, viteazũ des-
 chisũ!..

Cavalerii 'nmărmuriră
De astū june, unū omū noū,
De coragiu-ī amuțiră;
Toți ținū ochii pe flăcăū.

Disputele cavalerie
De la sorți a contenitū;
Fără locū de 'ntârziere
Mulți cu junele-a pornitū

Dérū câți-va Maghiari se cértă
Că onérea s'a călcatū,
Pentru ce în avangardă
Să comande unū băiatū?

Acestū lucru nu le place,
Suntū atinși la sufletū chiarū:
Bortitură 'n ceriū se face,
Ca cum Zefs' arū fi Maghiarū!

Cine ênsă e-acestū june
Care mințile-a ocupatū?
Despre elū mai mulți ne spune
Ca de fētū-frumosū în satū.

Îlū cunósceți, camarade?
Vêrurile Transilvănéanū?
Iea! ne spune și tu frate
De pe Putna Moldoveanū?

Acestū june, ne respunde
Mai de colo unū ostașū,
Se amestecă orī unde
Vêrsă sânge cinevași..

E fință pré ciudată:
Nu e Némțū, nu e Maghiarū;
E unū june ca uă fētă,
Îlū scimū noi de la Chiuarū.

S' orī și cum elū se numesce,
E d'unū sânge cu Bogdan. —
Jicmont pe elū îlū iubescē,
Ca pe celū dântiū Crișian.

Audiți acu orī cine?
Unū copilū, iea! cavaleri,
V'a făcutū colea rușine
Comandândū alibarderī?

Deci onérea astei lupte
Numai dênsulū va lua,
Că sciu a merge 'n frunte
Cu némicū a se lupta.

Ma, tătâni-seū ce face?
Unde e? cum n'a venitū?
Elū cu Jicmont făcu pace,
Dupe sfădi necontentitū.

Jicmont bietū fusese mire,
Cōcī abia s'a însuratū; —
E 'n regescă încuscire,
Luândū fētă de 'mpēratū. —

Elū bietū, de! alene vine,
Nu 'ī pré arde de resboiū,
Pe Bogdan cu dēnsu 'lū ține
Vrēndū să vie amēnduoī.

Dēră Batori s'aștéptă,
Jicmont, principū Ardeleanū;
Elū sosese pentru faptă
De resbelulū musulmanū...

Ast-felū mi-'țī vorbia oștenī
La piciorulū unuī plaiū;
La unū locū Transilvānenī
Cu Romānī lū Michaiū.

Trompele s'audū, fanfară
Pomposū falnice rēsunū;
Aliațī se mișcară,
Căpitanī se adunū.

Pe Principiulū salutează
Sigismundul Ardeleanū;
L' Archiduce 'naintează,
Renunitū Massimilian. —

Și Michai și Sigismundulū,
De nevoie înfrățīți,
La unū locū 'ī adună vēntulū
De restrīște ocoliți.

ȶi de gloriū! de 'nfrățire
Pentru Creștinī aliați!
A Europei strălucire
Reunită e'n Carpați!

— «Te găsescū acum cu bine!
«Mare Dōmne Basarab!
«Eū amū spus-o pentru mine
«Că voiū fi aici îngrabū...

Voiosū brațe-a 'ntinsū Crișianulū
Bogdan, cărnī 'ī a rēspunsū
Michai Domnulū: «Este anulū
«De la noi de cândū te-aī dusū!..

Dupē multă curtenire
Lū Michai, că Turcī a 'nvinsū,
Fregățit-aū de oștire
Unū ospēțū de drumū întinsū.—

Falnicū cupa coronată
Mare-ospēțu ocolia,
Pēn' la rege, infocată
Uă urare toți scotea.

Dérü pré lungü ospëşulü şine,
 Cu danşü, mese şi urări;
 Ðiua trece, nópteá vine,
 Arðëndü focurî pe cãrãri.

Luna splendidã-ocolesce
 Firmamentulü seninosü,
 Şi pe trupe strëlucisce
 Disculü ei celü albiciosü.

Inimî june şi 'nfocate
 Bucuria desvãlia;
 Mãi târðiü, târðiü în nópte,
 Michãi cupa 'n mânã ia :

— «Cãpitanî! cu voie bunã!
 Auðişî! le-a ðisü celü bravü,
 «În victoriî viaşa-e bunã,
 «Dérü amarã pentru sclavü!

«Sã fimü bravî! Creştinîi una
 «Ce dorimü sã apãrãmü;
 «Pe neóspiî totü-d'auna,
 «Şereî nóstre, s'alungãmü!.

«Vedeşî tîrgurî, cetãşî, sate
 «Ce-felü suferü, în ce jugü? —
 «Plângeşî creştinisce state,
 «Ce însulte li s'aducü!

«Sa nu stãmü în nelucrare,
 «Pentru crucea ce-o mãrimö;
 »S'alergãmü cu micü cu mare
 «În pãgãnu ca sã lovimü!..

— «Ura! ura!... óspi Şerîi,
 Ðis aü falnicü aî vecinî, —
 «Mãine resbelü, cavalerî!
 «Mãine gloriî la Creştinî!..

Şi rësunetulü se duce
 Prin totü loculü, de mesenî,
 Alegreşe-era pe buse
 Zugrãvitã la oştenî.

Stéoa ðileî nu 'ntãrðie
 Orisontele roşindü,
 Munşîi iaü colóre viue,
 Groşîi aburî risipindü.

Iearã acuila, simbolulü
 De putere de cetãşî,
 De pe culmini îşî ia sborulü,
 Sã se-avente dupe prãðî.

Unü strãinü óspe pe-datã
 A sositü parlamentarü;
 Domnuluî romãnu s'arétã
 Unü Turcü mare, unü Tãtarü.—

P'împregiurŭ c'ua furişare
De ochiŭ, tôte vrea a sci;
Pasi lui prepusurŭ are
De spionŭ, cam pe aci.

— «Cine ești? și cum te chiamă?
«D'unde vii? vre-ua carte ai?
«Poți vorbi fără de teamă, —
L'a 'ntrebatŭ Domnulŭ Michai.

— «Sântŭ trimisŭ de Saras-
cherulŭ,
«Alŭ meŭ nume Abdalachŭ,—
«Cele bune să dea ceriulŭ
«La raiete, la Beiŭ Vlachŭ!

Și c'ua lungă reverință,
Mâna ducendŭ pe turbanŭ,
Salută cu preferință,
Ca credinciosŭ musulmanŭ.

Uă pădure de armată
Lancele în susŭ lucindŭ,
Împregiuru-ŭ înșirată
Óstea de creștinŭ privindŭ,

Și Româniŭ ș' ajutore,
Volontariŭ cavalerŭ,
Trupe êncă fumătore
D'acelŭ sânge vêrsatŭ erŭ;

Voia totulŭ ca să vêdê
Astŭ străinŭ cu ochii lui,
Despre tôte să se 'ncrêdê,
Și sâtulŭ pãrea că nuŭ.

Dêrŭ și óstea cea creștină
C'ochi de Argos îlŭ privia,
Căutătura lui străină
Înduoială că dedea.

Și 'ntr'acestŭ chipŭ musulmanul,
Cândŭ mesagiulŭ seŭ a đisŭ.
De trei orŭ ș'atinsŭ turbauulŭ,
În satanicu-ŭ surisŭ.

— «Padişachulŭ dă ertare,
Elŭ vorbi, la ce-a trecutŭ;
«Padişachulŭ plânge tare
«Pe acei ce aŭ căđutŭ;

»Padişachulŭ đice pace!
«La raieli supuși seŭ;
«Pe Michal Domnu ilu face
«Celŭ potentŭ alŭ Țerei beŭ;

«Dêrŭ oștirile străine
«Să se 'ntórne înapoi, —
«Numai astfelŭ nodulŭ ține
«De tractate între voi...

— «Padişachulū déca értă,
«Nu putemū şi noi erta!
«Padişachulū déca cértă,
«Noi cu armele scimū da!..

Scurtū răspunsū îi dete Domnul,
Fórte scurtū, dérū sănétosū.
Mesagerulū luândū tonulū
Unū omū necăziciosū :

— «Póte-se să nu vreî pace
«Cu Sultanu 'ndurătorū?
«Tributarū vreî a te face,
«Cerşindū străinū ajutorū?..

«Află dérū ş'acéstă parte :
«Oştile ce au pornitū
«Spre Văleni, şi nu departe,
Musulmaniî le-a 'ntélnitū.

»Fórte puçinū se ţinură
«Acei frumoşi cavaleri ;
«Morţi ca muscele cădură,
«Ceî mai mulţi sântū prisioneri...

Bogdan tresări îndată :
— Fica mea!.. vai! prisionerū?..»
Dise cu-inima 'ntristată
Acestū nobilū cavalerū.

«Oh! amorulū ! ce durere
«Despre fiica-mi mi-a lăsatū !
Adăogă dupe tăcere
Bétrânū omu-essasperatū.

Şi Bogdanū şi Sigismundulū,
Amici bunî ca nisce fraţi,
P'aménduoî 'i ocupă gôndulū,
De Augusta pre-ocupaţi.

La nuvela ne-aşteptată,
Bietū bêtrânulū se jelea,
Se bocea plângendū ca tată
Pentru fiica-î ce perdea.

Profundū plânse elū ferbinte,
Ce durere 'lū a ajuusū:
Pentru fiî, câtū unū părinte
Plânge, suferă d'ajunsū !

Sigismundu 'lū îndulcesce
Promiţendū-î ajutorū,
Că la Turci elū pregătesce
Focū şi trăsnetū ardătorū.—

Şi Bogdan lipsitū de pace
Dusu-s'a la primii Ducî,
Domnulū țerei de a 'i face
Uă dreptate chiarū atunci,

D'a constrânge cu tortură
 Omul care a venitū,
 Întempleră, cū-a lui gură
 Ca să spue deslușitū.

Dérū în astă 'mpregiurare
 Mesagerū a dispărutū,
 Și 'ntr'unū nuorū fugindū călare
 Se făcuse nevedutū.

Dupe dēnsulū se luară
 Cavaleriī vre-uă câțī-va;
 Pe Christosū ei se jurară
 De a 'lū prinde ș' alū lega.

Ca vîrtegiulū se tot duse,
 De gonaci urmatū mereū,
 Blestematū de trei orī fuse
 Și bătutū de Dumneđeū...

Într'nă clipă toți sciură,
 Déru atuncia pré târđiū;—
 Bine uni 'lū cunoscură
 Cine-a fostū acelū beșliū,

Care Domnului vorbise,
 Ca trimisū de l' adversari,
 Și în tabără venise
 Ținendū capu'i gōnduri mari...

Din ai noștri tot-d'auna,
 Instrumente la străini,
 Cu Satana ș'aū datū mâna
 Să 'mpileze pe Creștini.

Michnea! Michnea renegatulū!
 Iearū unū aspirantū la tronū,
 Era Michnea lepădatulū,
 Ce venise ca spionū.

Dérū atuncia și mai tare,
 Acelū sufletū amăritū;
 A părintelui 'ntristare
 Pasū armati-a hotăritū.

Rēsbunare mai arđendă
 Capū și inimă n' atinsū,
 Precum ura înferbîntă
 Capulū junilorū aprinsū;

Ascultândū pe acestū tată
 Care cere ajutorū,
 Pentru eroica sa fêtă,
 S'a atinsū onórea lorū.

Precum tigrū mugindū fórte,
 Vedendū puii sângerândū,
 Se aruncă pên' la mórte,
 Însăși carnea lui rupendū,

Pe némiculŭ seŭ ilŭ cată
 Ca să 'lŭ pótă sfêșia,
 Turburatŭ, furiosŭ d'ua-dată
 Dupe urma lui se ia ;
 Ast-felŭ armele rêsună,
 Óstea din munți spre câmpii,

Coborându-se 'mpreună,
 Peste șese-șeci de miș.
 Turcii dérŭ câtŭ iaŭ de scire
 De retragere se 'ncercŭ,
 Și Creștiniŭ în unire
 Să 'i atace, spre ei mergŭ...

VIII.

În Septembre cu recóre,
 Florile mai rîdŭ pe plaiŭ,
 Viile se cocŭ de sóre
 Cu alŭ duoilea timpŭ Maiŭ.
 Munții învêliți de ceață
 Redicŭ fruntea pên' la nuorŭ;
 Văile de dimineață
 Scotŭ unŭ sunetŭ mugitorŭ.
 Subt a ósteŭ grea călcare
 Orŭ ce sgomote-amușescŭ,
 Ch'arŭ ș'a aculeŭ strigare
 Dintre negurŭ cari crescŭ.

Principii, uniți sub steagurŭ,
 Oștile le-a împărțitŭ
 În colóne de atacurŭ,
 Subt unŭ capŭ mai renumitŭ.
 Sub Michaŭ, românŭ lănceriŭ,
 Călărimea și pușcași,
 Să atace Ianiceriŭ
 Facŭ uă frunte de ostași;
 Bocceai cu Secuime,
 Ceŭ cu cóse înarmați,
 Sigismundulŭ, nobilime
 Lêngă dênșulŭ adunați;

Maï era Picolomini,
Comandându Italiani,
Rasvan Vodă, cu veciniï,
Cu călariï Orcheieni.

Trecū colónele 'nainte,
Ca troieni nennmăraïï,
Oștile mergendū potinte
P'între șiruri de Carpaïï.

Riurile făcendū sunetū
Peste prunturi șerpuescū,
Cele-armate, cu resunetū,
Vr' unū obstaclu nu găsescū.

Unulū lasă dupē altulū
Dealurile înapoi,
Înainte aliatulū
Trece lunci, colnice, văï.

Spre Stănesci și Dragoslave,
Pe la Rucărū trîpe urcū;
Și potinte și maï brave,
Spre Tîrgovisce se ducū.

Ieatăï ajunsï pe câmpie !
Lunci, păduri ostași umplendū,
Pentru Turci, uă vijelie
Vântulū despre munți suflândū.

Iearū Sinan făcendū-și prânsulū
De pe-uă cnlme îi privia ;
Michnea era lêngă dênsulū
Și consiliï îi dedea.

Michnea celū ce 'n viclenie
Pe Creștinï a spionatū,
Cu movilă Ieremie
Unū complotū a conlucratū.

Côci elū Domnū ca să se facē
Cu Satanū era ajunsū :
Nu era turcitū de clacă,
Nici d' un simțimētū pētrunsū...

Pe Creștinï vęlëndū cum vine,
Turculū este în estasū ;
Sub pretecestū că nu'ï convine
Loculū, oștile ș'a trasū.

La Tîrgovisce elū lasă
Pe Ali din Trapesuntū
Cu puteri, cu bani în casă,
Arme, provisiuni... Pe punctū

Promițendn-ï ranforțare,
Îi ordon' a se lupta ;
Ș'a lupta cu forțā mare,
Patru miï Turci l'asculta...

Astfelŭ Sinan se retrage
Către Bucuresci în josŭ,
În speranță de a trage
De la locuri unŭ folosŭ.

La Brăila sta putere,
Trupe Turci ce-o ocupa,
La nevoie le va cere
De nemicŭ a 'lŭ descurca.

Promitea l'ai seŭ, de scusă,
Sigurŭ unŭ mărețŭ succesŭ,
Că va trage într'ua cursă
Pe Creștiniŭ, mai la șesŭ.

Bogdan merge chiarŭ în frunte
C' unŭ aventŭ și cu 'n focŭ rarŭ,
Ține una de pe munte
Cătândŭ c' ochiu-i p'adversarŭ.

Ei staŭ linie de luptă
Și 'n colone așeđați,
Vocea trômbiți o-ascultă,
Ceŭ ostași îmbărbătați.

Precum cade leiŭ uă turmă
Pe uă pradă, tari, isbescŭ
Cu putere de pe urmă,
Pe nemicŭ ei năvălescŭ.

Derŭ, minune! ce 'ntemplare!
Ei, în lagărulŭ osmanŭ
Nu vedŭ omŭ, nu e mișcare,
Pustiiŭ, mutŭ e loculŭ planŭ.

Rēmânŭ prinși d'estasiere;
Căpitanii mărmurescŭ;
Ei se temŭ cu prevedere
Vre uă cursă că găsescŭ.

D' uă-camdată hotărîră
A sta loculŭ cum sta,
Peste câmpŭ ei tăbărîră,
Care-alŭ Turcilorŭ era.

Aŭ rēmasŭ uă ȝi ș' uă nópte,
Ș' iearŭ uă ȝi mereŭ lucrândŭ,
Aŭ veghiatŭ precătŭ se póte,
Ș' iearŭ uă nópte de-pe-rândŭ.

Uă colónă Turci sosesc
În amurgŭ pe innoptatŭ,
Nici prin gôndŭ nu le plesnesc
Despre câte s'a urmatŭ.

Ei făcëndŭ diversiune,
De la prăđi se întorceaŭ,
Prăđi aducŭ ei de minune,—
Către frații lorŭ trăgeaŭ.

Cândū în castre ei intrară
Pe unŭ timpŭ neașteptatŭ,
Târziŭ séma își luară
Că în cursă au intratŭ.

Răsplătirea ș'o avură
Prin alŭ faptelorŭ decretŭ ;
Lêngă prade, se perdură
C' ochi 'n ceriŭ pe Mahometŭ...

Debutară dérŭ Creștiniŭ
Prinđendŭ duoă miŭ de Turci ;
Atunci Bogdan cu străiniŭ
'I-a trimisŭ la Hurii : (furci)!..

Apoi planulŭ și'lŭ trasară,
Duci armateŭ plănuindŭ, —
Uă colónă o lăsară
Spre Tîrgovisce venindŭ.

Michaï ia pe Turci în gónă,
Bate feru pênă-e caldŭ,
Și îndată se întórnă
Pregătitŭ pentru asaltŭ.

Sigismundulŭ chiarŭ comandă
Alŭ Tîrgoviscei asediŭ,
Și începe-uă canonadă
Turnândŭ focuri peste rediŭ.

Tótă óstea se 'ndreptează
Cu asaltŭ a năvăli
Pe cetate ca s'o rađă,
Garnisóna a 'i strivi.

Dupe vorbe, inspirată
Garnisóna, de Sinan,
Aștepta ranfortŭ d'armată,
Ca să ție lupta-unŭ anŭ.

De la 'ntéia, îmbrăncesce
Alŭ Creștinilorŭ asaltŭ,
Forța ei o re'nonesce
Și 'n ataculŭ celălaltŭ.

Și mai multe Sigismundu
Încercări essecuta
Ca să intre înlăuntru, —
Ilustrarea 'și căuta...

Șanțuri în giurŭ, cu-apă pline.—
Murŭ orașulŭ 'lŭ încingeau ;
Și cadavre nu puține
În totŭ loculŭ se lungiau.

Se ținŭ Turcii câtŭ se póte,
Ocoliți de adversari,
Și l' atacuri, dupe tóte,
Ei răspunde tari și mari,

Campu ducele 'ntreiesce
 Artileria lucrândŭ, —
 Și oștire grămădesce
 Ca să termine 'ncurândŭ.

Ênsă vede cu mâhnire
 Că 'ndeșertŭ e lupta sa,
 A Tîrgovisci 'ntărire
 Nu pré lesne pôte lăa.

D'a o ține 'ncongiurată
 E părerea tuturilor,
 C'ua lucrare regulată,
 A constrânge-o Ducii vorŭ.

Țile multe ocolită
 Ei Tîrgovisce-aŭ ținutŭ,
 Sôrtea ei nefericită
 Îi gătia unŭ tristŭ minutŭ.

Din focŭ staŭ, facŭ încetare
 D'a ploa în încrucișiu ;
 Ôstea de încongiurare
 Sta campată pe costișiu...

Bogdan trasŭ cu sigismundulŭ
 Subt unŭ arbore umbrindŭ,
 Își alină puçinŭ gôndulŭ
 La Tîrgovisce privindŭ

Maî ântêi și 'ntêiŭ de tôte
 Bogdanŭ, nobilŭ Românŭ Crișiu,
 Către principe elŭ pôte
 Vorbi multe și făçișiu.

Sigismundulŭ, ginerelulŭ,
 Liniștitŭ cândŭ se găsia,
 Dese orî privindŭ inelulŭ
 La consôrtea lui gôndia.

Dupe ce d' asediere
 Aŭ vorbitŭ ei de ajunsŭ,
 Bogdan scapără 'n durere
 Foculŭ ce 'lŭ ardea ascunsŭ.

— «Spune dérŭ, Bogdane!» Țise,
 Principele josŭ trântitŭ,
 Unde ochiu-î aromise
 Țiumêtate adormitŭ.

— «Ce să spunŭ? Bogdan rês-
 punde,
 «Despre fica-mî să vorbescŭ,
 «Și maî multŭ ce mă pătrunde
 «De totŭ neamulŭ românescŭ...

Sigismundu nu 'lŭ pré-ascultă;
 Elŭ visa Samoșiu castelŭ,
 Tinerică sóçia-î, cultă
 Flóre, — angelŭ pentru elŭ!

Care fuse refugită,
Precum Stanca 'n Făgărașiū,—
A lui Michai Domnū, scutită
De resbelulū uriașū.

«De Români voescū a spune,
A ȡisū nobilulū Crișianū,
«Prin bordee, prin cătune
«Fiiū marelui Traianū.—

«Numa-uă fiică imi rēmase,
«Augusta, fica mea,
«Pentru Români se armase,
«Se armase chiarū și ea!

«Eū și fica-mi uă suflare
«Și uă inimă avemū,
»Și pētrunși de întristare
»Privimū cele ce vedemū.

«Dacia cea strălucită,
«Roma! Roma, sōrtea ei!..
«Mi e imaginea 'ndeitā,
«Și Româniū fii mei!..

»Că uă mare nedreptate,
«De la nobili isvorēndū,
«Face-Ardealū atātea sate
«A fi triste și plāngēndū ..

«Sciū, o! Principe! pré biue,
«Sūntū Romānū de sānge eū,—
«Crișiū Ardealulū una ține
«Cunoscutū de Dumneȡeū!

«Și să 'ncepemū mai departe
«De la Ungurulū Arpatū;
«Bătāliile în parte
«Cu Romānū Menomoratū;—

«Peste Crișiū se retrāsese
«Totū bātēndu-se pe pasū,
«Ducele Romānū fusese
«Neînvinșū și pré viteazū.

«Bine, elū avuse-uă fie. —
«Zolta, fiulū lui Arpatū,
«A cerut-o de soȡie,
«Ș'ast-felū lupta s'a curmatū;—

«Cum Augusta, fica-mi, cere
«Cu 'n Romānū a se 'nsoȡi;
«Simtū părinȡii māngāiere
«Fiica lorū a o 'mpeȡi.

«Dērū acea împregiurare,
«Transilvania cum fu,
«Subt a Zoltei dominare,
«Atunci sub Maghiari trecu

«Deci, Români protestară
 «Sub Geloū și sub Claudū;
 «Plin de inimă purtară
 «Ăi Crișiani unū resbelū crudū.

«Pênē ce, fatalitate!
 «Alū seū,—Optumu,—nepotū,
 «Dupe Claudū se mai bate,
 «Și subt arme cădu mortū...

«Sântulū Stefan, prin credință
 «Pe Români câtū 'i a supusū,
 «Îi luă c'ua influință
 «A bisericeī d' Apusū.

«Ceī Români ce se 'nchinară
 «Misionarului stōpânū,
 «La noblețe se 'nălțară,
 «Ceī-l'alți ca servi rēmânū

«Dérū acéstă preferință
 «A credinței de Apusū,
 «Pe popóre, 'n neputință
 «Și în certuri le-a adusū

«Nisce óspi apoi veniră. —
 «Transilvania 'i priimi
 «Ca pe óspi.... Eī se lipiră
 «Cū indigeniī a trăi. —

«Acordatu-li-s'a dreptulū,
 «De la regiī ce 'i scutiaū;
 «Eī puindu-se cu peptulū
 «Cetăți, tîrguri, pămēntū iaū.

«Lêngă dēnși indigeniī
 «Aū rēmasū ca suferiți; —
 «Românimea și săteniī
 «Cu durere sântū striviți!—

«De atuncia totū Inr'una
 «Pămēntenī aū protestatū,
 «Și 'n revolte totū-d'auna
 «Frățescū sânge s'a yērsatū.

«Unguri, Sassiī se acórdă
 «Pe săteanū a fereca;
 «Facū ei legi și punū pre rōtă
 «Pe cei capī ce protesta.

«Anton Magnu și consoçiī '),
 «Capī Românilorū sculați,
 «Și cu Dozsa, s'aū datū morțiī,
 «Cum mai barbarū torturați...

Sigismundulū mari ochī face,
 Ca și cum s'arū deștepta
 Dintr'unū visū teribilū; tace,—
 Elū conclusie aștepta.

Fruntea-î e posomorită
 Ca unŭ omŭ nemulțumitŭ,
 Aspru la Bogdan se uită
 Puçinŭ, ș' ierăși 'adormitŭ.

Dérŭ înfiptŭ Bogdan îi spuse
 Suferințele, torturî
 Ce Românilorŭ se puse:
 Țépă, ștreangulŭ, roți, securi...

«Din acea împregiurare
 «Românimea s' a răsnițŭ;
 «Aŭ trecutŭ peste hotare,
 «Subt alți Domni s'aŭ reunitŭ...

«State nouî constituiră
 «Astî vitezi, vitezi Români. --
 «Ei cu peptu lorŭ opriră
 «Roiulŭ barbarŭ de păgânî...

«Alŭ Ungariî Huniade,
 «Acelŭ rege lăudatŭ,
 «Consângeanŭ fu cum se cade
 «Din tulpina ce 'lŭ a datŭ!...

«Într'ua luptă desperată,
 «Ca și ađi cu Turci, cum veđi,
 «Creștinimea fu scăpată
 «Prin Româniî cei vitezi...

«Cândŭ a ȡisŭ și Matia Cređulŭ,
 «Bătêndŭ Turciî prin Românŭ,
 «Ca sêlbatecŭ Paul Chînezulŭ *)
 «Mânca carne de păgânŭ ..

«Fără Români, semilua
 «Loculŭ Crucî ar' fi ținutŭ,
 «Fără Români, tot-d'auna
 «Populî mari arŭ-fi căđutŭ!

«Dérŭ unŭ picŭ de simpathie
 «Pentru Români să aveți!
 «Pentru multa bărbăție,
 «Petru fapte ce vedeți!

Sigismundulŭ se deșteptă;
 Îi păruse că visa,
 Că Țirgoviscea l'așteptă
 Și verđi lauri îi da.

Pe Bogdan ți 'lŭ mai întrebă:
 — «Hei! imi spune de femeî!
 «Fiica ta, ce-atâta grabă?
 «S'a bătutŭ cu Turciî lei?

— «Fiica mea e ca și mine,
 Bogdan ȡise; noi avemŭ
 «Uă voință pentru bine,
 «Viitorŭ la populî vremŭ!..

«Și apoi că ea trăesce
 «Pentr' ună june cum spuse
 «Radu junele o-iubesce,
 «E-a lui viață viața ei! —

«Michaî Domnulă îlă trimise
 «L' ală Germaniî împărată,
 «Acestă june împlinise
 «Câte sarcinî i s'a dată

«Chiară l' a vóstră însoțire
 «Elă cu frate-seă veni:
 «Salutări de fericire
 «Pentru Domnălă seă vorbi.—

«Toți Româniî, toți îlă scie
 «E ună angelă de omă bună;
 «A cerută pe a mea fie,
 «Dupre lege să 'i cunună.—

«Multă pedică ne fusé
 «Astă resbelă mahometană,
 «La dorința ce avuse
 «Junele, d'acum ună ană.

«Elă pe Domnălă seă și Țera
 «O servesce de atunci,
 «Tótă iérna, tótă véra
 «S'a luptată mereă cu Turci.

Panica ce ș' altă,-dată,
 De barbare năvăliri,
 «A coprinsă pe lumea tótă,
 «Ș' a dată grósnică sguduiră,

«A chiămată pe toți la arme,
 »Bărbați, copii și femei,
 «Ca să 'nsufle, să într'arme
 «Creștinescile idei.

«Toți Creștiniî 'n cruciată
 «S'aă armată contra păgână,
 «Și uă fică și ună tată
 «Să ajute pe Români. —

«Ieată déră ca ce iubire
 «P' Augusta a 'nflăcărătă!..
 Sigismundulă nesimțire
 L'aste vorbe arătată.

Maî pe urmă ce îi vine,
 Omulețulă răsufândă:
 — «Vomă vedea, ei bine! bine!..
 «Vomă vedea la tóte 'n rândă!

Bogdan énsă îlă cunósce,
 L'înțelege, dice desă:
 — «Ia aminte și încóce!
 «Fă dreptate maî alesă!..

Sigismundulŭ colea, Ńise :

— «Destinate de poporŭ

«De la ceriŭ fiindŭ prescise,

«Populŭ pŕtă crucea lorŭ..

— «Prescriptŭ gintele nu are !..

A rŕpsunŭ Bogdan d'a dreptŭ.

«Dreptulŭ este-alŭ celui tare,

«Ce Ńi 'lŭ apără cu peptŭ!..

Ast-felŭ ei din căŭtătură

Aprinseră unŭ vulcanŭ,

Ńi 'ntr'ŭă dispută cădură,

Cu totŭ păsulŭ lui Bogdan.

Detunări atuncŭ de armă,

Ce 'mpregiurŭ s'a auŭitŭ,

Da în tabără alarmă,

La Tŕgovisce sub zidŭ.

Sigismundulŭ e 'n piciŕre. —

Michai Domnulŭ mai deŃeptŭ,

Între ŕste veghetŕre

Stă marŭialŭ cu focu 'n peptŭ...

Bogdan ęnsă se pŕtrunde

Din cotro a resunatŭ

Detunări, cari rŕspunde

Lungindŭ echo 'n depărtatŭ.

Se întinde ŭă pădure

Pe unŭ locŭ monastirescŭ ;

Ea protege loviture

De nŕmici cândŭ se 'ntĕnescŭ.

Duoŭ neŕspi ca să se bată

Locŭ mai bunŭ nu convinea.—

Fruntea unŭ e legată

Pentr' ŭă plagă ce avea. —

Prŕ aprinŃi, Ńi multă ură

P'adversariŭ cālăreŃi, —

Unulŭ Turcŭ, cu grŕ-armătură,

Altulŭ CreŃtinŭ din băeŃi.

Celui CreŃtinŭ sângerŕză

Fruntea-ŭ, Turculŭ e turbatŭ;—

Amĕnduoŭ se 'mbrăŃisează

Cu isbiri de spăimântatŭ.

Lancea Turculŭ Ń'o repede

D'a'lŭ străpunge ca pe căini,

Junele minutŭ nu perde

Ńi 'ŭ o apucă cu tari mâini.

ÎncleŃaŃi, ei totŭ se bate,

Se împingŭ Ńi se lovescŭ ;

A lorŭ arme descărcate

La nimicŭ nu folosescŭ.

În curêndŭ era sã cãdã
 Celŭ mai slabŭ. la unŭ asaltŭ;
 În curêndŭ era sã vedë
 Unulŭ mórtea celui-laltŭ. —

Bogdan pintenã-atuncŭ calulŭ,
 D'a'ŭ ajunge mai enrêndŭ. —
 Sigismundulŭ urcã malulŭ
 Dîmboviþei, cu-a'ŭ sei rãndŭ

Ce uimire? ce mirare
 Pe Bogdan ŝi luptãtorŭ?
 Cunoscŭ pe fie care,
 F'amênduoi gladiatorŭ.

Renegatulŭ Michnea fuse
 Turculŭ care se lupta. —
 Pe Creþinŭ ilŭ cunoscuse,
 Tocmai Radu cã era.

«Blestematŭ spionŭ! ŝ'aicia?..
 «Stai acum cã te gãtescŭ!
 Strigã Bogdan, pên' aicia
 «Ți a fostŭ vaculŭ teŭ drãcescŭ!

Atuncŭ Michnea cândŭ se vede
 De mai mulþi ameninþatŭ,
 Cândŭ cunosce cã va perde
 Lupta, câtŭ de 'nferbîntatŭ,

D'adversaru se degageazã,
 Ce la luptã ilŭ þinea;
 Nicŭ pe Diavolu sã'lŭ vedë,
 Ŝi nicŭ cruce 'ŝi cãuta;

Peri Michnea ca nãlucã. —
 Radulŭ nicŭ c'arŭ fi pututŭ
 Cu nemiculŭ seŭ s'o ducã,
 De durerŭ fiindŭ bãtutŭ.

Bogdan: «fiule! itŭ dice,
 «O minune! Dumneþeŭ!
 «D'unde viŭ pênë aice?
 «Eþti rãnitŭ ŝi fórte rëŭ...

»Fiica-mŭ, spune, unde este?
 «Prin totŭ locŭ o-amŭ cãutatŭ?
 «Poþi sã dai uã bunã veste
 «Unuŭ tatã intristatŭ?

— «Oh! da, da! respunse Radulŭ,
 «E la schitŭ de maici pe plaiŭ,
 «Decãtŭ prinsã, la 'mpëratulŭ
 «Necreþinŭ, sclavã 'n seraiŭ.—

— «Cine óre imŭ cutezã
 «Cŭ acest gôndŭ? Bogdan strigã.
 — «Michnea! Radulŭ repetëzã,
 «Celŭ-ce patria 'ŝi trãdã.

• Déca eũ nu lŭamũ de scire,
 «Prisoneră-acum era. —
 — «Fiica-mĩ?.. o! nefericire!
 Bogdan tatãlũ murmura.

Și atunci, cu 'mbrãțișare
 Pãrintesce l'a priimitũ,
 Îi dã dulce sãrutare
 Cã de bine 'lũ a gãsitũ.

— «Care? care-e mõnãstire
 «Unde fiica-mĩ se umbri?
 «Radule, de fericire
 «Nu sciũ cum a 'ți mulțiãmi!

Întrebã Bogdan pe june
 Care sta ca ametiitũ. —
 Cãte una una spune
 Radulũ tõte ce-a pãșitũ.

Bogdan plinũ de nerãbdare
 L' ascultã, se bucurã;
 Și 'ncurẽndũ ei de plecare
 Pe duoi cai încãlicã.

Điua, nõptea totũ suirã
 Drumu 'n susũ p' unũ plaiũ
 vecinũ. —
 P' Augusta o gãsirã,
 Bravã, cãtre unũ locũ creștinũ..

Pentru tatã și cu fiicã
 Și cu Radu, aĩ lui fiĩ,
 Monastirea se rãdicã
 Pẽn' la ceriũ de bucuriĩ.

Ș' Augusta, ca uã flõre,
 Eroinã de principũ,
 Ca unũ crinũ ìnvoltũ spre sõre,
 Ea zĩmbi cu 'n dulce chipũ.

Prẽ seninã, inimõsã,
 La ea Radulũ cãtũ privi,
 O gãsesce mai frumõsã,
 Mai frumõsã d'a-o iubi .

— «Damneđeũ ne ție sãmã!
 A đisũ Ducele Crișian;
 «Plecãmũ, fiĩ mei! ne chiamã
 «Mare luptã cu dușmanũ.

Iearũ de luptã cãndũ îi spune,
 Ochiĩ ficeĩ s' aprindea,
 Ca sã põtã sã 'și resbune;
 Sã și resbune totũ gõndia ..

— «Vre-uã trãdare, fiicã bunã!
 «Îmĩ đicĩ tu, vi s'a 'ntẽmplatũ?
 Pe-cãndũ merserã 'mpreunã,
 Bogdan iearãși a 'ntrebatũ.

<p>— «Vistierulŭ Dan, rŕspunde Radulŭ, intrigŭ a ursitŭ, «Dan ŕi Michnea orŭ ŕi unde «Banŭ la ōste a 'mpŕrŭtitŭ.</p>	<p>! — «Bine dŕrŭ ! a ŕisŭ bŕtrŕnulŭ, «P'acestŭ Dan l'oiŭ invŕŕa, «ŕi pe Michnea, pe pŕgŕnulŭ, «Limba 'n grinŕŭ i-oŭ acŕŕa!..</p>
<p>«Dievolii ŕi vrajbŕ bagŕ «Aceŕŭ ōmenŭ ŭn Creŕŕinŭ: «Michnea Domnŭ vrea sŕ se facŕ, «Dan ia banŭ cu pumniŭ pliniŭ; —</p>	<p>Avu Romulŭ aŕia fie, Rege alŭ Romeŭ fundatorŭ, — Amazona Ersilie Pumna lancea cu unŭ dorŭ;</p>
<p>«Pe Michaiŭ pe Domnu, 'n curse «Caut' a'lŭ duce cŭ aliaŕŭ, — «ŕi p' Augusta o vŕnduse «De peŕcheŕŭ la ŭpŕraŕŭ. —</p>	<p>Cŭ aŕia ficŕ heroinŕ, Bogdan mŕndru se ŕinea; ŕi la tabŕra creŕŕinŕ Ca unŭ vŕntŭ cŕlŕrŭ venia... —</p>

IX.

<p>Ne oprimŭ acilea, ficŕ, Lŕngŕ Creŕŕinŭ a lupta! Iea! cum sŕrele s' ardicŕ Pe ceriŭ, negurŭ a 'nfrunta.</p>	<p>Memoriŕmŭ o ŕi de falŕ, A lnŭ Michaiŭ, fulgerŭ bravŭ!</p>
<p>Crucea splendidŕ s' avŕntŕ ŭntre fulgerŭ ŕi oŕelŭ; — Trompa inima 'nferbŭntŕ La oŕŕirŭ pentru resbelŭ!..</p>	<p>Josŭ Osmanŭ ŕ' a lorŭ cruŕime, Barbarŭ, crunte 'nriurirŭ; Salutŕmŭ altarŭ creŕŕine ŕ'a lorŭ sŕnte suvenirŭ!</p>
<p>ŭn ilustra capitalŕ Sŕ vedcmŭ pe Mircea, Vladu;</p>	<p>Iatŕ-ŭ dŕrŭ la peptŭ Crestinŭ Cu Osmanŭ 'ncŕiraŕŭ! Pe Tŭrgovisce Romŕniŭ Se aruncŕ 'nfuriaŕŭ!..</p>

Principiï se ducă 'nainte
În măcelū de osti cumplitū;
Pregătiri de focū s' aprinde
Peste șanțuri asvêrlitū.

Michaï Domnul, despre-uă parte
Fortereța 'n susū bătea,
D' adversari unde desparte
Unū riū iute ce curgea. —

Maï la vale, Ardeleni
Ca să intre se siliaū,
Și Săcuï cu Moldoveni
Tôte forțele 'și puneau.

Capitala-e sugrumată! —
Unū lagunū avêndū secretū,
Uă speluncă 'ntunecată
Din orașū în munți da dreptū.

Monăstiri spre capetū légă,
Prin profunde reșiri. —
La speluncă Turci alérgă
Să s' ajute la eșiri.

Dérū d' afară se observă
A le Turcilorū mișcări,
Și oștirea de rezervă
Îi ia 'n gónă d'acălări...

Flama 'ntregū orașū 'ncinge,
Arde, fumegă plesnindū;
Turciï se luptū de a 'lū stinge,
Cu grămeșile venindū.

Desperați, pe parapete
Neamiculū ținu peptū;
Ca din ceriū ploândū rachete
Cădeaū focuri pe ei dreptū.

Muri și întăriri grămadă,
Case cu 'nvellșū cădea,
Infocata canonadă
Din afară le-aprindea.

De asaltū,—vulcanū, creștine
Pregătiri, irumpū mărețū;
Cu scări, bârne și machine,
Alergū oștile îndrășnețū.

Daū asaltū Creștiniï tare
Peste șanțū, pe murū s'a 'ntinsū;
A desordinei suflare
Garnisóna a coprinsū...

Crucea falnică ia loculū
Semiluneï pe orași,
N'o atinge pe ea foculū,
Nicï o surpă cinevași...

Comandanții d' apărare
 Și cu pașa lor Ali,
 Chiamă, strigă 'n desperare
 Pe spăriații Osmanli.

Cu Profetul să 'i rădice,
 Îi congiură d' ajutoră,
 Paradisul le pređice,
 Ca să ție rându loră.

Énsă nu; nici stă chiămării
 Garnisóna, a lupta; —
 Și ca valurile mării
 La săltă Creștină urca. ...

Cea din urmă desperare
 Cu măcelul ce dedea,
 Cea din urmă detunare
 Fu castelul cândă cădea.

Sute gură de focuri bate
 De uă-dată 'n parapetă,
 Unde ascunși sta 'n cetate
 Ali, Hasan și Mehmet...

Tremură din temelie
 Edificiu acelă grosă,
 Cade părți din zidărie
 Cu ună urletă fiorosă,

Esplosiune face mare
 Magasinile arđendă,
 Lasă totă 'n sfărâmăre,
 Stênci pe 'ncongiurați căđendă.

Și așia tótă silința
 Garnisónei e 'n deșertă,
 Plin de gróză, și credința
 Musulmani-atunci o perdă. —

Bătuți, striviți cu durere,
 Pe pământă, prin focă tărâți,
 Grație la creștină cere
 A nu fi măcelăriți...

Ieară Tirgoviscea ruınată, ')
 Porțile și le-a deschisă,
 Sângerândă,-incendiată,
 Cătă nu este de descrișă.

Susă creștinele drapele
 A le celoră națiunii!
 Predaș Turcii zăcherele,
 Arme, tunuri, munițiuni...

Susă stindardele Române!
 Pe cetăți, pe dome 'u susă!
 În sușă fama ce rămâne
 A lui Mișai maipresusă!!.

X.

De Creștinii cetatea lăută
Înlăuntru răspânda
Bucinările d'armată,
Și desordinea cădea.

Musulmani se închină
Prisonerii la Creștinii:
Ei sorbeau din cupa plină
Cu amar și cu venin.

Principii ș'alegă cartierul.—
Ali Pașa, fiind prinsu,
Aruncă din mână ferul,
Ca un căpitan învinsu.

Perdându Turcu-a sa trufie,
Lângă Creștinii se tîra;
Din creștina d'etorie
Ajutor clementă spera.

Cel pușcină compătimire
La uă s'ortă așia de plînsu;
Principii într'ua unire
Mâna lui Ali a strînsu

Ducă cu așia mărinimie
Michai, Batori, Răsvană,
Chiar Bogdan cu a sa fie
L' întrebare de Sinan;

De campania acésta
Și de oră ce plană făcută,
Ali tristă, în starea asta,
Spuse totul ce-a sciută:

Că 'n Moldova ună Movilă
Cu Poloniă a intrată,
S'a urcat pe tron în silă,
Și cu Turcii e aliată; ')

De la dînsulă ajutore
La Tîrgovisce spera,
Pentru lupta fitore,
Cândă Creștinii o 'ncongiura.

Răsvan făcă, mai-cu-sémă
Tronul se că 'i s'a răpită,
Pe Movilă îl blastemă
Ca p'ună trădătoră cumplită.

Batori veninu 'i sterge
 Promițendu-î ajutorū,
 În Moldova că va merge
 Să dea josū pe-usurpatorū.

Ali spuse câte-aflase,
 Că și Michnea cum lucra
 Cu boiării, — complotase
 Pe Michai a răsturna. —

Radu căruī sângerează
 Plaga sa, mai de curëndū,
 Atuncī părea că turbează,
 De la Michnea suferindū.

Răilorū pe Michnea 'lū dase,
 L' alū Satanei negru fiiū,
 Și Bogdan dērū se jurase
 De a 'lū jupui de viū.

Augustei, pré iubită
 Fiica nobilū Crișianū,
 Ș'a lui Radu împețită,
 Bātu peptu-î de oșteanū, —

Lêngă principī, generósă,
 Ea c' unū ochiū de vulturelū,
 Privia starea sângerósă
 Unei cetăți în măcelū.

În măcelurī și 'n durere
 Eroismu-î s'a născutū,
 Pentru-aî seī simția plăcere
 Ca să pórte arme, scutū; —

C'uă tunică d'albă lână,
 Romănescū alesulū portū,
 Purtândū spadă, și pe mână
 Cu muscheta se 'n acordū; —

Călăria așa de bine
 Ca celū mai bunū cavalerū;
 Sângele 'i curgea prin vine
 De a fi eroū lăncerū.

Ochiū fulgere revarsă,
 Mintea ei purta cununī,
 Vanitatea 'n ea nu vérsă
 Vinovate pasiunī.

Geniulū Daciei creștine
 S'arū fi đisū că este ea,
 Cu armatele străine
 Cari 'n luptă se găsia —

Pentru patrie, credință,
 Și feciórele-aū luptatū;
 De Româna essistință
 Brațulū, sufletulū ș'aū datū.

O! Michai! ca ce bravură!
Unde mai suntū timpī aței?
De vîrțute țe căldură
Pe Românele femeī?..

Unū asemenea esemplu
A datū mama lui Stefan,
Care a 'nsuflatū din templu
Vitezii la Moldoveanu...

Augusta 'n cugetare,
Pentru vitezi cavaleri,
Spera a da liberare
La creștiniī prisoneri:

Cei-ce cū armele în mână
Într'ua cursă au căduțū,
Și în patria română
Suferința au vĕduțū.

Cugeta Augusta fôrte
Iearăși armele-a lua,
Saū pe viață, saū pe môrte,
Pe cei prinși a libera.

— «Radule? tu suferi tare?
«Sângele cum curge, iea!
«De la frunte; căutare
«E nevoie d'a avea?

A disū Bogdan către Radulī,
Plaga-ī cu 'n ștergarū legându;
Alt-felū yoinicū ca și bradulū,
Spătosū, brațe tari avĕndū.

Elū rĕspunde: «picū de sânge
«Pĕnĕ cĕndū în vine-mi simțū,
«De atâta pu voiū plĕnge,
«Nici copilū sūntū ca să pințū.

«Înainte, frați! cu bine!
«E de lucru 'n București,
«Și la Giurgiu, ađi orī mĕine,
«Și pe malurile turcesci!..

«O! pe Michnea adă-mi Sante!
Đise ălū Calomfirescū,
«Saū mĕ 'nghite tu pĕmĕnte
«Neputĕndū să 'lū mai gĕsescū!

«Cĕci ălū Michnea multe rele
«Totū-d'auna ne-a făcutū,
«Să 'i plĕtescū dĕrū pentru ele
«Cĕte-avemū de desfĕcutū...

Principiī în astă stare,
Reuniți pentru lucrări,
Lui Ali dă ascultare
L' a le lui solicitări.

Chiaru și'lu plânge despre sôrte,
 Ênsă captivü ei îlû ținü;
 Îi promite pên' la mörte
 Tratamentü blândü de creștinü.

Cätü ostașii rësufarä
 În Țirgovisce-aü ședutü;
 Prinșii Turciü se rëdicarä,
 Peste hotarü i aü trecutü.

Monastirile priimirä
 Pe rãniți și pe bolnavi,
 Ajutöre oferirä
 Pentru ömeniü ceü slabü. —

Pentru morți, dupe credință,
 Dat-aü tributü pe pãmëntü,
 Ș'a tãmäei preferință
 Arse la toți pe mormëntü.

Precum sufletulü împinge
 Göndurile pên' la ceriü;
 Precum inima în sânge
 Bate, 'n pepturü care sperü;

Precum fulgerulü străbate
 Spațiulü nemärginitü,
 De speranțe-adeverate
 E Romänulü ocolitü.

Așia dëru în frunte merge
 La victorie sumețü;
 Elü, Romänulü, care sterge
 Doliu pătriü, 'ndräsnețü;

Michaü Domnulü e în frunte,
 Cu armatele plecändü
 Din Țirgovisce, să 'nfrunte
 Cursele, pe Turciü călcändü;

Elü ce cugetä a Țërä
 Limpețit' a o vedea,
 Să alunge acea fearä
 Ce ne'nvinsä se credea,

Chiarü și nume să n'auđä
 De acelü nemicü impiü,
 Ca și urma să și ascunđä
 În alü Asieiü pustiü,

Face a suna trompete,
 Ca și vëntulü rësunändü,
 Bucuresciü să 'lû aștepte,
 Iearășü liberü remänëndü.

Curserä cum curgü șiröie
 De pe munți către câmpii,
 Și cădurä oști ca plöie
 Pe spãriații Osmanliü...

Dérŭ Sinan, ce Bucuresci
 Ţinea, Giurgiu 'n ghiara sa,
 Monastirea Văcăresci,
 Radu Vodă ilŭ mina,

Şi la vale multe sate
 Cu oştirŭ a ocupatŭ,
 Prin a Giurgiului cetate
 D' uă flotilă-e ranforţatŭ;

Bucuresciŭ părăsesce
 Cum Ţirgoviscea cădu;
 Friguri, friguri ilŭ găsesce
 Câte Sinan le vėdu...

Trupele creştine dără
 Lėngă Bucuresciŭ oprescŭ; —
 Înlauntru nu intrară;
 De vre-uă cursă se ferescŭ. —

Radu-Vodă, prin minare
 Arse 'n focŭ, se risipi;
 Esplosiunea efectŭ n'are,
 Căci Creştiniŭ o ocoli.

S' auđitŭ atunci departe
 Mare urletŭ tunătorŭ;
 S'a vėđutŭ de ceia parte
 Sburândŭ casele în nuorŭ. —

Fraţilorŭ! şi mai 'nainte,
 Pe Sinan să năvălimŭ!..
 Ţiceau trupele ferbinte,
 Liberi, bravi să ne fălimŭ!

Ostile se ducŭ la vale;
 În falange se desfacŭ,
 Cu energie pe cale,
 Şi 'n colone de atacŭ;

Şi cŭ asemenea iuđială
 Cătŭ n'arŭ crede cine-va,
 Ca unŭ leŭ fără 'ndoială
 Care prada 'şi căuta.

Către Giurgiu, o! minune!
 Unŭ convoiŭ venia turcescŭ,
 Cară cu provisiune
 De ascherŭ se însoşescŭ.

Mai aveaŭ unŭ dealŭ să urce,
 Apoi văi de coboritŭ,
 Pėnė cândŭ era s'apuce
 Unde óstea-a tăbăritŭ.

Dorobanđii s'avėntară
 Să atace astŭ convoi;
 Iute ei se 'ncăirară,
 Şi luară Ţară, boi...

Maî in centru peptulŭ pune, —
Se repedŭ din cavaleriŭ;
Totŭ în rândŭ cu provisiune
Mergeaŭ creștiniŭ prisoneriŭ.

«Aci! Radule, pe dênșii!..»
Augusta a strigatŭ. —
Ca uă acuilă întrênșii,
De Turci rânduri ei străbatŭ.

Augusta înainte
Ca și fulgerulŭ pe mări,
După dênșă maî ardinte
Bogdan, Radu, d'acălăriŭ

Apucar' uă furiósă
Luptă 'n peptŭ cu ianiceriŭ,
C' uă călcare viforósă
D'a opri pe prisoneriŭ.

Lovescŭ ei, se batŭ, se 'mpumnă,
Sparge-unŭ rândŭ numaî-decâtŭ,
Mi ți restórna și sugrumă
Neamiculŭ strênsŭ de gôtŭ. —

Sântŭ acestia cei de frunte
Și viteziŭ dintre Creștiniŭ,
Ce plecaseră din munte,
Cu avêntŭ, cu corajŭ pliniŭ,

Secuî, Nemți și Românime,
Lângă junele eroiŭ;
Radulŭ a condusŭ mulțime
Comandațiŭ de omulŭ noŭ; —

S'aŭ fostŭ furișatŭ cu dênșii
Și acelŭ Vistiărulŭ Dan,
Care 'i duse ca pe dênși
Dreptŭ în cursă pentru banŭ. —

Ce de lacrimiŭ! — bucurie
Pentru biețiŭ întristațiŭ!
Cândŭ scăpară din sclavie, ?)
Prin Augusta ajutațiŭ!

Lovitura fuse iute. —
Cavaleriŭ se grăbiaŭ,
Frațiŭ pe frate ca s'ajute,
Prisoneriŭ inimă iaŭ.

Punŭ ei mâna p'ale arme
A le Turcilorŭ căduțiŭ;
Punŭ ei peptulŭ să într arme
Pe cei prisoneriŭ făcuțiŭ;

Ca uă undă peste unde,
Peste victimă rēdicațiŭ,
Prisoneriŭ le rēspunde,
Cândŭ se vedŭ prin ei scăpațiŭ.

ĂngelŢ serafin s'arétă
 Amazona cum 'ajunsŢ :
 Prin ea sórele îndată
 Şi în temniţŢ a pĕtrunsŢ.

ContigentulŢ, TurciŢ cari
 La Tirgovisce s'aŢ prinsŢ,
 Fu aceŢ-ce, prin trădare,
 Cursa la CreştinŢŢ a 'ntinsŢ.—

DérŢ acéstă hărţuială,
 Între dealurŢ, spre FrătescŢ,
 E 'nceputŢ fără 'ndoială
 De marŢ fapte-uriăşescŢ.

Óstea creştinéscă vine
 Scoborită de pe dealŢ ;
 MusulmanŢŢ peptu 'Ţ ţine
 Lĕngă Giurgiu şi pe malŢ...

XI.

Aurora focŢ aprinde
 P'între nuoriŢ uriaşŢ,
 Ea suride mai 'nainte
 BravilorŢ în câmpŢ ostaşŢ.

Pe unŢ braţŢ alŢ apei care
 Curge 'n valurŢ riŢ spumândŢ,
 Peste Giurgiu ea apare,
 Giurgiu de oştirŢ gemĕndŢ.

IntrepidulŢ Sinan scie
 Pe MichaiŢ în faţa sa ;
 ElŢ cunósce ş'uaŢ făşie
 Din bravura ce purta.

Iute-uaŢ punte construesce,
 Care ţermiŢ lĕgă 'n locŢ,
 Între puncturŢ ce domnesce
 Fortereţa din miđlocŢ.

Se asigură din spate,
 Prin alŢ Dunărei viŢ cursŢ,
 CândŢ nĕmiculŢ va străbate
 Peste óstea cea din susŢ.

Ēnsă MichaiŢ impresórá
 GiurgiulŢ cu totŢ ce-a găsitŢ,
 Şi cu TurciŢŢ se mĕsóră,
 În totŢ loculŢ nelipsitŢ.

Turcii 'i opună resistință
La alu foculu' semnalü;
A Vizirulu' ființă
Le da inimă, 'n dreptü malü.—

Capulü punteï baricade
Și cu trupe ilü păzia,
Cară șirü cu lanțü legate,
În trei rîndurî se 'nșesea.

Citadela este tare,
Fortu 'n insulă, romanü; —
Veniaü vase despre mare
Protegîndü pe Musulmanü.

Fortereța e-armată,
Puntea, insule legîndü,
Brațü puternicü pentru armată
De la Dunăre făcîndü.

Pîne Batori să vie,
Ce 'ndărëtü s'a fostü luptatü,
Michai dete-uă bătălie,
Pîne 'n Giurgiu 'naintatü.

Și apröpe de trei ñile
Generală lupt' a 'ncinsü;
Prăđi de arme și cămile
Sumă mare östea -a prinsü.

Lîngă Giurgiu 'n susü pe malurî,
Ocupü locü Româniî crunți:
Ei domină peste valurî
Fortulü, insula și punți.

Cü Aurora, pîne 'n ñiuă,
Musulmaniî podü umpleaü,
Repeđiți ca dintr'uă piuă,
Peste Dunăre treceaü. -

Desperarea cea amară
Se desémnä 'u ei ca morți; —
Fugü,—orașulü deșertară,
Într'uă nópte s'aü dusü toți...

Michai scopu'și isbutesce;
Cîndü și Batori a sositü,
Predomină și lovesce
Osmanü pasulü de dositü...

Chiarü și vasele armate,
Pentru Turci de ajutorü,
Sîntü ajunse, sfărîmate
De unü focü sfășiitorü.

Ast-felü Michai de pe malurî
Fortereța domina;
Elü scufundă puntea 'n valurî
Și pre insulü detuna.

Bate puntea dreptu în duoă
Pe cându Turci 'n josu trecea;
Desvălindū uă lună nouă
La mormēntū mi Ńi 'i ducea.

Umple aeru 'n văitare,
Strigări, Ńipeti d' înecaŃi,
Cătū e Dunărea de mare
Sūntū în valurī aruncaŃi.

Rēū luī Sigismuud pārise
Pentru timpulū celū perdutū,
Că Sinan cu óstea-ī fuse
Peste Dunăre trecutū;

Cōcī Ńi gloria faīmósă
Sigismundul o perdea,
Prin a fugă ruşinósă
Unde Sinan s'ascundea.

Giurgiulū devastatū de multe
Loviturī ce-a suferitū,
De bătăile trecute,
Sta ruine grāmăditū...

Dérū oŃtirile creştine
Nu 'lū putură ocupa,
Cōcī cetatea focurī Ńine,
Bateriile ploa.

Turciū, insula cea mare
În-dreptū Giurgiu o-aū umplutū;
Facū cu mugetū aclamare,
Strigū: Alach! Alach! pe pruntū.

Citadela construită
De Romanii cei vitezi,
Mai târziū reconstruită
De măestrii Genovezi:

PosiŃiune, turnurī, — trage
Murī de pétră, — baterii; —
În alū Dunării cursū face
Mare-obiastacu 'n bătălii. —

Garnisóna-ī de optū-sute
Ianicerī Ńi bine-armaŃi,
Sūntū în stare să se lupte,
Pēn' la unulū devotaŃi. —

Dérū Michaī o totū lovesce
Cu granate peste totū;
Pe Sinan Vizirū silesce
De a trece apa 'nnotū.

Sinan lasă 'n citadela
Pe unū agă comandantū;
Trece 'n insulă, pe schela
Puntei, — la capu cel-laltū.

Batori se pune 'n faă,
Umple câmpulū marialū ;
Cu putere cu viaă,
Bate Dunărea din malū.

Forterea de departe
Înr'unū focū o-a bombardatū,
Chiarū cu tunurile-o arde,
Din Tîrgovisce ce-a luatū...

La cetate se vęduse
Uă spărtură la unū locū,
D'a le bombe ce căduse
Ca uă grindină de focū.

Ungurii, fără răbdare,
Se grăbescū a da asaltū ;
Ei s' aruncă cu 'nfocare
Peste fortulū acelū 'naltū.

Renumii vęrtoi catane,
Spre asaltū unū pasū ducęndū,
Lęgă cete-italiane,
Își batū pintenii călcăndū. —

Puntea,—rândū de vase prinse,
Braulū Dunării unindū,
Ajuta colóne strânse
La spărtură năvălindū.

Sub lovirile pré multe
Ce cetatea repeia,
Ei atacă făcęndū frunte, —
Și coragiulū i 'ncălia.

Ca uă apă turburată,
Furiósa, s'arunca,
Ei strigęndū cu toi uă-dată
Începū murī a. scalada.

Déră furia musulmană,
Desperarea l' aia locū,
Dă puteri la garnisónă
Ș' o aprinde mai cu focū.

Încăirai cu 'n ferbęntare,
Dup' uă luptă, Maghiarii sântū
Îmbrăucii, bătui prae tave,—
Mori iu sânge frai lăsăndū.

Garnisóna îi silesce,
Spatele că aū întorsū,
Și Maghiarii părăsesce
Loculū luptei sângerosū...

Generosū Picolomini,
Căndū vędu ce s'a 'ntęmplatū,
Pentru luptătorii Creștini
E atinsū, e revoltatū.

Cū artilerie sub mână,
Spre cetate o 'ndreptă ;
Cū ajutorū la îndemână
Pentru Maghiari alergă. —

Iearū concursulū este mare
Ce Româniī l'aū adusū ;
Cu mai multă 'nverşunare
Bombardaū fortulū de susū.

Şi din insula vecină
Lovescū Turcii p' adversari.—
Tótă tabăra creştină
Pune peptū pentru Maghiari...

Încurëndū dērū citadela
Muniţiune a sleitū,
Încurëndū, în timpū acela
Focurile ş'a răritū.

Şi cu petre începură
Musulmanī a arunca,
Precătū-timpū ei se vedură
Că nemiculū îi călca.

De la insulī, într'ua nópte,
Muniţiuni aū primitū,
Citadela iearăşi póte
Să se lupte, din granitū ..

Dērū Maghiariī, să se spele
De ruşine-afrontu lorū,
Ênc'uađată, de pe schele,
Spre cetate -a merge vorū.

Iearū Secuiī, fraţi de sânge
Cu Maghiariī, se opunū;
Ei cetatea vorū a strânge ;
Pentru 'n nouă asaltū s' adunū.

Dreptū, spărtura se mărise
Dup' atâtea bombardări ;
Adversariī ş' oţelise
Furia de resbunări.

Şi Secuiī iaū avântulū
Înarmaţi pêne la dinţi,
La cetate mergū ca vântulū,
Sângeroşi şi pré ferbinţi.

Cândū ajuns-aū la spărtura
Fortereţei, sântū opriţi ;
Şovăescū sub lovitura
Garnisónei, ca uimiţi

Mórtea caută să 'nfrunte,
De cadavre ne-avëndū locū,
Înlăuntru a pētrunde
Se luptū, se luptū plini de focū.

Grămădiți în locu îi ține
Fortulū, Turcii viguroși;
Vedū atunci Secuii bine
Cine 'sū ăi victorioși.

Rându 'ntei cadū diumătate; —
Creeri de frați stropia
Pe acei ce-era în spate,
Cari fruntea își stergea

Asudară de turbare,
Înainte grămădiți;
Dérū curându, în astă stare,
Înapoi se 'ntornū siliți...

Trage-atunci Picolomini
Spada sa. Pe-Italiani
Îi aventă, ca Creștini,
Să ajute p' Ardeleni.

Se aruncū și cei cu sânge
Ai Italiei soldați;
Daū asaltū spre a înfrânge
Forța celorū asaltați.

Sumețū umerū punū ca frații,
Peste cei căduți pășescū:
Strigū, amenință soldații,
Și 'ntregi rândurī se topescū.

Ènsă chiarū ș' Italienii
Cu Secui staū pe locū,
Le răspunde Musulmanii
Fulgerându-ī într'unū focū.

Acum cei din suferință
Cari fost-au prizoneri,
Își arētū recunoștință
Către creștini cavaleri.

Rându lorū venia acuma
La alū fortului asaltū; —
Înspirați sūntū totū-d'auna
De unū simțimētū înaltū!

Lêngă acuila mărăță,
Vedū unū angelū luptătorū,
Simtū uă aripă 'ndrăsnéță
Care dă la gloriī sborū;

Lêngă Michaī Domnulū mare
Celū ce fam' a 'nsuflețitū,
Prin a căruī combinare
Succesū falnicū a 'nsoțitū,

Ascultându d'a sa voință,
Și de ordinī ascultându,
Patria din suferință
Fruntea prin elū rădicându;

A lui Radu soră, frate,
 AngelŢ, logodita sa,
 Cu ochi dulci, cu sênŢ ce bate,
 JosŢ RomânulŢ nu lăsa:

«Înainte fraŢi!..» vorbesce
 CelorŢ de ea animaŢi, —
 Înainte ea pornesce,
 Cu Români 'nflăcărăŢi ;

— Înainte! dintr' uă undă
 NeamiculŢ a sdrobi! —
 ToŢi se supunŢ, o-ascultă,
 ToŢi cu inima vorbi. —

Arma duce fie-care
 Transilvan iu mâna sa. —
 Augusta c'uaă chiămare
 LoculŢ luptei le-arăta.

ToŢi atuncia se grăbiră
 Să alerge la spărturi ;
 Fii ItaliŢ se 'ntăriră,
 AjutorŢ cerëndŢ sub muri. —

PriviŢi ênsă 'n luptă tare
 Pe MichaŢ cu spada 'n mână!
 Cu a aculei cătare
 MişcândŢ braviŢ sei Români!

StrigândŢ : «Copii! colo! ieată!
 «Turci acolo s' încuibaŢi!..
 «VedeŢi copii! astă-dată
 «Locu-acela 'lŢ curăŢaŢi!..

«Pe zidŢ, copii! c'uaă voinŢă,
 «Cu alŢ vostru braŢŢ vêrtosŢ !
 «SusŢ copii într'uaă credinŢă!
 «ResturnaŢi cetatea josŢ !!.

A lui MichaŢ voce sună
 Ast-felŢ către-aŢi sei ostaŢi ;
 Ea atinge voia bună
 A voinicilorŢ fustaŢi.

Şi l' acéstă năvălire
 De Români şi de străini,
 S'a vêdutŢ uă înfrăŢire
 În comunŢ pentru CreştinŢ ;

Căci Unirea e putere
 Pentru populŢ împilaŢi,
 La unŢ păsu, la uă durere,
 La durere 'mbrăŢişaŢi! —

Precum pasêrile trece
 Păduri, riuri, mări şi munŢi,
 La aşia asaltŢ se 'ntrece
 AnimaŢi CreştinŢi frunŢi.

Iearŭ Mehmet Aga se luptă
 Cu Creștiniŭ ce-asalta ;
 Vitezie ne 'ntreruptă
 Din totŭ Turculŭ resalta.

Și d'ua-partă și de altă,
 Verșunașii adversari
 Respândiaŭ de sânge baltă,
 De cadavre sume mari.

Înlăuntru în cetate
 E 'ncăirare, focŭ, ruini ;
 Turcii sântŭ copriniși din spate
 Și din față de Creștini.

Îndeșertŭ Sinan privesce
 Și cu inima turba,
 Din ostrovŭ, ori câtŭ voesce
 Ajutorŭ cetăși a da ;

Căci Chirale căpitanulŭ,
 Cŭ artileria din dealŭ,
 Își constrânge Musulmanulŭ
 A păzi pe drépta 'n malŭ.

Mehmet Aga îmbrăncesce
 Precătŭ póte ăștŭ asaltŭ...
 Dupe ce puteri sleesce,
 Se iuchide 'n turnu 'naltŭ,

Cu ai sei ce încă ține
 Lupta cu 'n chipŭ desperatŭ.—
 Singurŭ lucru ce'i convine,
 Ierbăria 'mpresuratŭ...

Formidabilŭ detunarea
 Esplosiunei cândŭ săltă
 Mehmet plăti rēsbunarea
 Frașilorŭ ce 'lŭ ascultă. —

Bogdan atunci, plinŭ de sânge,
 Paloșulŭ seŭ fumegândŭ,
 Lēngă fica-i care 'nfrânge
 Mórtea și l' asaltŭ mergēndŭ,

Elŭ și Radu împreună
 Acuilŭ cu mâini bărbătesci
 Pe cetate 'nfigŭ, și sună
 Triumfŭ óstei românesci!..

Maŭ infortunatŭ ca Agă
 Mehmet, Sinan lăcrimândŭ,
 Inima în elŭ își sécă,
 Capulŭ sub satirŭ vedēndŭ.—

Trece Dunărea în cóste,
 D' a le lui dureri gonitŭ ;
 Din cea sute miŭ de óste
 Țiumătete a peritŭ. —

Dérŭ și ceia ce 'î rēmase
Pentru luptă nicî visa,
De Michai se spăimântase,
De Creștini, de óstea sa!

Ast-felŭ Sinan și colosulŭ
Ce Europ' amenință,

Termină și dete dosulŭ,
Și rușinea-î trômbiță. —

Fortereța Sântulŭ-Georgiu,
Turcii câtŭ o apăratŭ,
La Creștiniŭ de la Giurgiu
Fruntea ei a închinatŭ... *)

XII.

Michai Domnulŭ, Unsulŭ mire
Pentru neamulŭ creștinescŭ,
Repurta cu strălucire
Triumfŭ mare românescŭ.

Mare triumfŭ! mare famă
Pretutindenŭ rēsuna!
Totŭ Româniŭ îlŭ aclamă
Cu urări 'lŭ încununa. —

Déră marea serbătore
Uă lășcesce ălu poporŭ,
Bucuria domnitore
În trei țeri luase sborŭ. —

Năvălirea musulnană
Care margine n'avea,
Acum spada cea romană,
În rănunchiŭ o lovia. —

Și cu 'nvingerea măréță,
Prin aceŭ aliați veniți,
Domnulŭ, frați sei i 'nvéță
Cum se cade-a fi uniți...

Din Bucegi pêne la baltă,
Peste munți, peste hotarŭ,
Totŭ Româniŭ una saltă
Și se rógă la altarŭ.

Da, se rógă pentru-aceia
Cari 'n luptă aũ cãdutu ;
Tótã sora și femeia
Jélea inimei ș' avutu.

Sigismundulũ chiarũ ia parte
La serbarea 'ntregei țeri;
Și fanfara de departe
A sunatũ la cavaleri.

La Gherghița ei s' adunã.—
Capii se salutũ mãrețũ:
Romãni, strãini voie bunã
Ș' împãrțescũ la unũ ospețũ.

Archiducul Germani d'a røndulũ,
Maghiari, Secni, Italiani,
Și cu Batorul-Sigismundulũ,
Se întornũ cu Ardeleni. —

Mulțiamiți cu bucurie
Toți suntũ. ') — Între ei Rãsvan
Simte 'n inimã mãnie,
Turburatũ ca unũ Titan...

Elũ la toți solicițeazã
Unũ ajutorũ legiuitũ. —
De necazũ mãi lãcrimeazã,
Pentru tronulũ seũ rãpitu ;

Celũ Movilã Ieremie,
Carne sufletũ ca Polonũ,
A Moldaviei domnie
Usurpatu-i-a și tronũ.

Sigismundulũ jócã rolã
De supremũ, ce 'i a plãcutũ,
Pentru tronũ îi dã parolã
Sã 'lũ restaure, ca 'n trecutũ —

Michaï Domnulũ însoșese
Cualiații... Dómna sa,
Dulce palpitã, 'lũ doresce,
În Fãgãrași l' aștepta.

Din Sibiiũ cã ea pornise
Cãtre Fãgãrași acum ;
Unde soțu-ï îi promise
Sã o 'ntêmpine pe drumũ.

Apoi Bogdan vru s'o facẽ
Maï presusũ în Fãgãrași,
Nuntã mare ca sã placẽ
La toți óspii și nuntași ;

Michaï Vodã, Stanca Dómna,
Sã cunune p' ai lui fiï,
Ca sã ție tótã tómnã
Serbãtorul și bucuri.

Că de Turci nici uă nevoe
 Numai e, sciea Bogdan ;
 Elū, bētrānū ca și unū Noe,
 Vēđu multe într'unū anū..

Cu trompete, cu fanfare,
 Creștinii oștile pleca,
 Bucuria 'n fie-care
 Pentru țera lui mișca.

Lui Răsvan, precum 'e gōndulū,
 Ajutorū de călăreți
 I se dă, de Sigismundulū:
 Oști, Secuii îndrāsneți.

Și cu inimă moldavă
 Devotați elū căți găsi,
 Vrea a merge la Suciavă,
 Pe Movil' a pedepsi...

A lui Radu însoțire
 Cu Augusta 'n Făgărași,
 Fu-asistată cu mărire
 De principii și de ostași.

Pe unū șesū ce elū domnesce,
 De Carpați alăturatū,
 Făgărașiu 'ntineresce,
 Basarabilorū domniatū...

Scaunulū la care vine
 Toți Romāni a asculta,
 La unū stupū precum albine,—
 Nu se pōte a 'lū uita.

Ast-felū șesulū se 'nvelesce,
 Dintre Brașovū și Sibiū,
 De serbarea care cresce
 D'ai lui Traian voioși fi.

Nuntă mare romānescă
 Cu orări, cu colăceri,
 Și cu pompă 'mpērătescă
 Făceaū falnicii boiări.

„Te iubescū! îi dice Radulū
 Sōței sale cu ochi dulci, —
 Și de nunt' aduse bradulū,
 C' unū resunetū de haiduci.

„Te iubescū! ș'amea simțire
 „Fără mōrte 'ți consănțescū!
 „Te iubescū ca fericire,
 „Ca p'unū darū dumueșescū!

„Îți iubescū ș'a ta virtute,
 „Îndemnū binelui celū sântū,
 „Ca să-mi dai țile plăcute,
 „Dulce sōcă pe pământū! —

«Vedă eă ceriulă diminăta,
 «Vedă cum nopți stele lucescă,
 «Vedă câmpia cu verdeață,
 «Vedă și floră, tôte iubescă!..

Precum focuri se 'mpreună
 Cândă s'atingă duoă făclii,
 Radu ș' ea, mirésă jună,
 E ună sufletă în duoă fi. —

L' a cetății catedrală
 S'au unită iubiții soçi;
 Cetățeni în găteală,
 Lui Bogdan ura cu toți...

Ară-fi disă atunci ori cine
 Gintele că se mărită,
 Pentru pace, pentru bine,
 Pentru 'n viitoră mărită.

Ș'a lui Michai scumpă sócă,
 Mama sa, cuconă, bătrâni, —
 Casa lui era uă viață
 De speranțe la Români...

Fericirea astă-dată
 Mai bună locășă nu găsi,
 Pentru-a fi încununată,
 Să însemne-uă mare di.

Chipulă Dómnei de blândețe
 Ală ei sufletă descria,
 Suriđendă cu tinerețe
 Pietate răspânda.

Cătătura-ı rađă lină,
 Buza ei dedea profumă,
 Ca uă rosă în grădină,
 Ș'avea d' Angel sufletă bună;

Falnică, mărinimósă,
 Respectată de Români,
 Uă matrónă pré virtuósă,
 La totă binele da mâini.

Dómna lui Michai iubită,
 Cândă pe soçu-ı l'a vedută,
 Pên' la ceriă fu fericită,
 Peptulă ténără 'ı a bătută.

Ce devotamentă! simțire
 Pentru soçulă ei purta!
 O ia 'n brațe cu iubire,
 Tata fi 'și săruta ..

Multă vorbiră. — Între alte
 Pe Români d'a ușura;
 Țera din nevoi să salte,
 Străină jugă a scutura. —

Monastirile fundate
D'ai seî fericiîi străbunî,
Ca asilū de pietate,
De lumină, 'nchinăciunî, —

Altarū, patrie, credință
Însuflândū aste zidirî,
Prin lumină în sciință
Află sufletu 'ntărirî; —

Și 'nstitutele creștine
Sub blesteme a lega,
Da nu cuteza orî cine
Dupe timpî a le strica...

— „Ōh! părintele meū! ȕise
Dómna, scumpulū soçulū meū!
«Anî să aibî! să aibî ferice
Să-ȕi ajute Dumneȕeū!

— „Viața! o! a nóstră viață!
Domnulū ȕise cu 'nă surisū,
«Faptă să avemū măreață,
«Cöcî altminterî e unū visū.

— „Dérū în lumea peritóre
«Viața-e dulce, soçulū meū,
«Ș'ua idee 'ngrozitóre
«Mē pre-ocupă desū și greū! —

— «Care e? Și ce prevede
«Sufletu-ȕi?.. Domnu 'ntrebă,
— Amū uă gróză că te-oiū perde,
«Minutū tristū ce Sórta dă.

«O! destulū să se 'mplinēscă
«Întru bine scopulū meū;
«Nici-de-cum să te 'ngroziască
«Ce e scrisū de Dumneȕeū!..

Și din ochî căprui de Ȑină
Gingașî lacrima curgea,
Cândū ușóra alba mână
P'a soçiei atingea;

Și unū aerū de iubire,
Cu 'n chipū, Dómna, simșitorū,
Respândia cu strălucire
Pentru soçu-î domnitorū.

Într' acestea serbătórea
Memorabili 'nsoçirî,
Făgărașulū și splendórea
Generalei înfrășirî

Termină, și fie-care
Ōspe, conmeseanū, nuntașū,
Se gătia pentru plecare
La ai seî, l' alū seū locașū.

Dérŭ c'ua datinã strãbunã
Din cei timpî mai depãrtați,
Toți Româniî împreunã,
Și în nouë îmbrãcați,

În triumfŭ cereaŭ sã pórte
Ca pe consulî la Români,
Cu orãri, cu sunetŭ fórte,
Pe Michaî. — Acei țeranî

Ca sã 'lŭ ducã se gãtirã. —
Aŭ adusŭ unŭ carŭ. — Români
Cei voinici se rînduirã
De a 'lŭ trage ei cu mâini. —

Tótã Țera dã buchete
De florî și cu spicŭ de grãŭ ;
Întorcŭ hora junî și fete
Cu cosițe pên' la brãŭ.

De la vie lucrãtorii
Tórnã vinu 'n cane noui,
Și la rîndŭ laboratorii
Tragŭ cu plugulŭ prinsŭ cu boi.

Pãstorelulŭ de la munte,
Și cu celŭ de la câmpii,
Facŭ cu fluerulŭ uã frunte
În alŭ turmei cãpëții.

Tóte rîdŭ, tóte adorã
În cãminulŭ strẽmoșescŭ ;
România, uã feciórã,
În triumfŭ le rînduescŭ..

Pe eroulŭ ei aclamã
Cã pe Turci a alungatŭ; —
Cu cuconiî și cu Dómnã,
Într'unŭ carŭ pomposŭ purtatŭ...

De la dẽnsulŭ viitorulŭ
Toți Româniî aștepta,
Elŭ e sórele ce nuorulŭ
De tirani va depãrta ;

Rane din trecutŭ sã lege
Suferințele-a slãbi,
Subt uã acuilã ș' uã lege,
Pe Români a re'ntregi...

Cu triumfŭ Michaî se pórta,
Prin totŭ loculŭ cu orãri,
Și l'a României pórta
Reîncepŭ din noŭ serbãri.

Cu përu albŭ bêtrãni se ține
Lêngã caru-i triumfalŭ,
Junii sãtenî mereŭ vine,
De pe vãi și de pe dealŭ ;

<p>Fiicele cele frumoŝe Cu unŭ portŭ serbătorescŭ, Cu cununŭ pe capŭ, voiŝse, Împresorŭ carulŭ domnescŭ.—</p> <p>Se umbrescŭ ŝi 'nsurăŝeiŭ De mărire a lui Michaï; Lêngă Dŝmna, tinereiŭ Urcŭ la munŝi, scoborŭ pe plaï.—</p>	<p>Atunci, ochiu-ŭ cătŭ privesce Populŭ multŭ ce se 'ndesa, Michaï gloriosŭ vorbesce Căt-re Stanca Dŝmna sa :</p> <p>«E de lucru multŭ ŝi bine «Pe Romăni a re 'ntregi ; «Se aŝŝeptă de la mine «Stéoa patrii a luci!..</p>
---	---

XIII.

<p>Peste patru miŭ d'armată Cu Răsvan-Vodă mergea ; Ungurŭ ŝi Romăniŭ glŝtă Peste Trotuŝŭ încurgea ;</p> <p>Pe la Bacăŭ, a oŝtire, Pe la Roman trece 'n susŭ, Iearŭ Movilă ia de scire, La Suciava unde-e dusŭ. —</p> <p>Cătŭ Răsvan călca de sigurŭ, Cu putere ce-aducea, ŝi Movilă nu e singurŭ, Cŭ aliaŝiŭ se 'nfigea. —</p>	<p>Lêngă óstea romănescă Elŭ avea Poloniŭ lui, Ca să pŝtă să goniască Pe Răsvan ŝi pe Secuŭ... Ieată ŝi ce se întemplă La Suciava pe câmpii, Unde ochiulŭ îŝi contemplă Alŭ cetăŝiiŭ căpătiiŭ: Între Siretŭ ŝi Moldova, Rŭriŭ cari se 'mpreunŭ, Cu oŝtire de Moldova, Stă Movilă 'ntr'unŭ cŝtunŭ. —</p>
--	--

C'a Moldovei capitalē
 Se 'mpresorā către munți
 De păduri și munți cu fală,
 Șpre Siretū și Rădăuți,

Și Poloniī ce-adăstarā
 Prada, drumurile 'nchidū,
 Și pădurile din țerā
 Și potecile coprindū. --

Cum Răsvan se 'ncumetiāzā,
 Num' atāta și voia
 P'adversaru-ī ca să vedē
 Trasū în țepa ce-ī gătia.

Dérū d'ăsemenea minune,
 Mai adesea s'a 'ntēplatū
 Că nu ese cum propune
 Cândū e omulū supēratū! —

De Suciav' aprōpe este
 Lungā vale și unū riū;
 Răsvan catā fără veste
 S'o coprindā pēn la brāu.

Dérū cetatea din Suciava,
 Întăritā binișorū,
 Ori-și-cândū putea gōlciava
 A o sparge pré ușorū.

Lā Movilā, unde 'n pa Ț
 Și în pândā se ținea,
 Unū dervișū c'ua veche rasā
 Sā 'ī vorbiascā îi venia.

Îi înșir' acesta multe,
 Cu temeī, fără temeī,
 Capulū principelui umple,
 Bunū limbutū precātū îlū vreī.

Dérū Răsvan ce îlū veduse
 La Movilā cândū mergea,
 Dupe chipū îlū cunoscuse
 Cine e și ce făcea.

De Michaī mereū vorbesce
 Turcu, aspru 'lū înfera;
 Pete 'n sóre îi găsesce
 Înfocatū cum elū era.

Că Michaī cu ungurime
 Precātū este aliatū,
 Țerile vorū fi victime,
 Și supuse la altū statū.

Îlū găsisce atuncī foculū
 Pentru țerī, pentru Romāni,
 Precum își găsia noroculū
 Têrătorū pe la păgāni!..

Michnea dérŭ adăogase,
 (În dervișŭ Michnea schimbatŭ)
 Despre Batori c' aflate
 Că cu Turciŭ s'aliatŭ; —

Pe Michaï în lațŭ a'lŭ duce,
 Să urziască unŭ complotŭ, —
 De la ușiă să apuce
 Să răstórne pe despotŭ;

Michaï singurŭ numaï póte
 Cu Sultanulŭ a lupta;
 De Polonŭ uritŭ e fórte,
 N'are cine-a 'lŭ ajuta; —

Tronŭ atuncŭ s' asigurează
 Pentru frațŭ Movilescŭ,
 Ceŭ-ce gata sŭntŭ să cađă
 Cu armate 'n Bucurescŭ; —

Și 'n acestea Ieremia,
 Cu celŭ Michnea Domnŭ gonitŭ,
 Partea bună 'n România
 Vorŭ avea cum aŭ doritŭ...

Vorbi Michnea; multe cercă,
 Că va merge spre Buceagŭ,
 Ca cu Chanul să 'nțeleagă,
 Cu Tătarŭ mai pe largŭ.

Răsvan înfocatŭ, privesce
 Pe némicu 'n fația sa,
 Ostea sa orânduesce
 Cum victorie visa.

Cu unŭ corpŭ, Răsvan, d' oștire,
 Nu e lucru de colea?
 A speranței măgulire
 Suriđendă 'lŭ ocolia.

Cavaŭerŭ ca să s' aréte,
 Ieremia l'a somatŭ,
 Să desfacă aceste-armate
 Ce 'n Moldova aŭ intratŭ;

Décă nu, Movilă 'ŭ dice,
 Se jura pre legea lui,
 Că 'n frigare ilŭ va frige
 Cum arŭ arde nisce puŭ.

Dérŭ la solu-ŭ nici răspunde,
 Răsvan, fórte furiosŭ:
 — Vomŭ vedea!.. cu crețu 'n
frunte

Elŭ își đise mâniosŭ.

Și ordónă la oprială
 De a ține pe trimisŭ;
 Lui Movilă socotélă
 Să îi céră 'ŭ a promisŭ.

Dérŭ Movilă timpŭ nu perde,
Cătŭ nu vine-alŭ seŭ oșteanŭ,—
Cavaleria repede
Să încurce pe Răsvanŭ...

Tremură orașulŭ, po pulŭ
Ce 'n Suciava locuia,
Îeremia 'și vede scopulŭ
ȶiumătate că 'i rîdea.

Semnulŭ luptei se începe. —
Cele oști s'aŭ și mișcatŭ,
Cu Tătarulŭ de la stepe
Prin Poloni amestecatŭ.

Zamoischi, Hatman Duce,
Dândŭ Poloui spre ajutorŭ,
De la luptă ce le-o aduce,
Speră multŭ în viitorŭ!..

Se încairă de luptă,
P'alŭ Suciavei câmpŭ întinsŭ ;
Ca și trăsnetulŭ se 'ncruntă,
Fața lui Răsvan aprinsŭ.

De la Batori, de 'ndată
Ce și 'lŭ are de patronŭ,
Cŭ a Secuilorŭ armată,
Răsvan spera rédemŭ,—tronŭ.

Tragŭ Secuii lunge spade
Mănuindule defocŭ;
Moldovenii, frați cu frate
Se ucide la unŭ locŭ .

La străini cu câtŭ alérgă
Pré 'nfocații patrioți,
Vaî de țéră cum o 'ncarcă!
Vaî de fiî și strănepoți!..

Și Movilă Ieremie
Și cu 'n frate Simion,
S' opintescŭ la bătălie
Să se-asigure de tronŭ. —

Tunurile dérŭ detună,
Lănci în aerŭ sgomotescŭ ;
Urue pământulŭ, sună
De călări ce se isbescŭ.

De Răsvan ca să se scape,
Hatmanŭ, căpitanii seî,
Par'că câmpŭ abia i 'ncape,
Se repedŭ ca nisce lei. —

Dérŭ cu totŭ avântulŭ mare
Ce avu de căpitanŭ,
De a sôrtei încruntare
Nu scăpă Stefan Răsvan.

În conflictă de bătălie,
Prin cadavre, sfărături,
Dă Răsvan, cu 'n peptă mânia,—
Dă cu spada lovitură;

Și bătându-se se 'mpinge
În mulțimea ce venia: —
Tot lovindă spada-î se frânge,
Și némicu 'lă ocolia .

Stefan cere-uă spadă, chiamă
Pe ai sei d'a 'lă ajuta,
Cine ênsă 'î ia de sémă?
Elă striga, elă asculta.

Vai! amară desperare!
Chiară Movilă 'lă desarmă;
Și lovindu-lă fórté tare
Feru 'n mâinî i 'lă sfărîmă...

Și ne-avëndă elă ce să facă,
Răsvan, orî și câtă d'aprînsă,
Frântă arma puse 'n teacă
Și silită se dete prînsă...

Dumneđeule Pré Sante!
Ce durere? chină ș'amară?
Cum 'î ai destinată pămênțe
Ună așia cumplită pachară?

Pentru Răsvan, omulă care
Ca ună ostașă s'a luptată,
Ună orașă, Suciava mare,
Ce-a vèdută s'a spăimântată.—

Stefan Răsvan a pășit-o
Cum și 'n visă nu 'î a trecută;
Bătălia a perdut-o,
Ia torturî de necredută.

Într' uă țépă lungă fórté,
Ca 'n frigare a fostă trasă,
De-uă teribil' așia mórte
Populă, óste e 'n estasă!..

Iérna aspră și receală,
În amarî durerî coprînsă,
Îi svênta fără 'nduoială
Foculă vieșîi de totă stînsă.

Negru, vînetă, fără față,
Ochî eșîșî ș'ună capă turtită,
Plînă de sânge, rece ghiașă,
Trăia 'n mórte chinuită.

Venindă ómenîi să 'lă véđă,
Cručí orî-care își făcea,
De tortură și de gróză,
Curéndă ochîi ș' întorcea ..

<p>Ceata lui cea numerosă Munții Dornii a umplut; Desfăcută, rușinosă, . Niamțul, Peatra o-a vădit. —</p> <p>Și bagage ce-adusese Cu transportul ce 'i servia,</p>	<p>Moldovenii le prinsese, Prădi pe toate le avea...</p> <p>O! Arone! tristă Sörte A avut rivalulu teü...</p> <p>A plătitü cu a sa mörte Fapta sa! — trecutulü seü!..</p>
--	---

XIV.

<p>La Tîrgovisce s'așeadă Domnulü cu consörta sa ; Töte noü se reparaază, Din ruini se realța.</p> <p>Vede ochiu-i de părinte Câte Țera-a suferitü, Căuta, Michai, ferbinte A'i da binele doritü.</p> <p>Ca uă țerină călcată, Smulse, rupte plante totü, Țera-era despopulată, Câmpï pustiï și plugulü mortü.</p>	<p>Populația la munte, Satele, s'aü transportatü ; Ș' orï ce casă mai de frunte Averi, stare ș'a 'ngropatü ..</p> <p>Totü era în doliü mare, Viï, păragini și grădiui, Fontăni, arborï în ruinare, Pălămidă 'n ogorü, spinï. —</p> <p>Casele, bordeï, cötune Nici măcarü se cunoscea , Ariï, grădinï și pätule Nici de semnü nu se sciea...</p>
--	---

A resbelului lovire
 Totu' peface, multe perū,
 Supusū totulū la 'nnoire,
 Unde trece focū și ferū.

Calcă glótele armate
 Țérinile, orzuri, pâini;
 Prin focū trece téguri, sate,
 Surpă tóte josū cu mâini.

Michaï Domnulū cu durere
 Vede starea tristei țeri,
 Se silesce din putere
 A 'i da balsamū,—mângâeri.

Pentru populū ântéiū vede
 D' alū poporului bunū traiu,
 Totu 'ntépină, prevede,
 Înțeleptulū Domnū Michaï.

Proclamatū eroū 'n luptă,
 Unū minutū elū nu a statū;—
 Cel-ce 'ntrémă și ajută,
 Este capulū la unū statū

De la Domnū decurge tóte
 Reū saū bine unei țeri;
 Elū e mediculū ce póte
 Să o scape din dureri!..

Elū mî-țî caută, 'ngrijesce, —
 De produse umple-ambari;
 Sărăcimea înlesnesce,
 Dândū semințe la plugari!..

Casele să se repare,
 Țirguri restatornicindū,
 Prin concursulū seū celū mare
 Revinū tóte strălucindū.

Ênsă cugetă la-uă lege:
 Să nu póta deserta, —
 De pământū pe omū să 'lū lege,
 Prin îndatoriri ce 'i da!..

Stergéndū lacrimi, suveranulū,
 Patrii face bine multū; —
 O asigură 'n totū anulū
 Cu mărirea dedemultū.

Și Michaï cu tóte, scie
 Arma josū a nu lăsa;
 Renumita-î vitezie
 A fostū, ș' este fama sa!..

Dérū discordia n'amână
 Timpū, să póta 'nrîuri,
 Chiarū din ceata cea română
 Instrumente 'și făuri.

Cele intrigi cu resbelul
Într'unu timpu s'armonieză; —
Instrumentu e totu mișelul
Pentru argintu și interesu...

În acelu timpu câtu se scie
Statele supt arme sta;
În totu locul pe câmpie
Roșindu sânge abura. —

De principiu adversarul
Ce Europa ne-odihnia
Era Turculu și Tătarul,
Ce 'n creștine țeri domnia. —

Pênă la Ocean Creștini
Tremurau, ligă făcea;
Déră Ungurii, Români,
Avangardă, se bătea...

Se însemn' aicia ênsă
Ce Polonia rolă juca,
Pe Creștini, gelós', aprinsă,
Să domniască căuta...

Mahomet ce 'și duse faimă
P' alu Ungariei pământu,
Acum rșinată și 'n spaimă,
De Michai fiindu înfrântu, —

Își vërsă siniorul focul
În Moldova năvălindă ..
Ș'aũ întorsu Poloni jocul,
Lângă principe fiindu. —

Ieat' acum că și Movilă,
Pe-cându Nemții ilu uită,
Saũ de voie, saũ de silă,
Cu Mahomet mâna dă.

Turculu scopu ce 'și propune
Este scurtu și lămurit,
Pe Michai să nu 'și rësbune?
Elu mai bine-arũ fi murit!..

Așia dérũ, de ceia parte,
E Movilă, Leși, Tătari, —
Elu mai cearcă d'altă-parte,
Să 'i creeze adversari.

Luí Rodolfo, cu-aspră gónă
I' unu resbelu infuriatũ,
Cel-ce 'și apără corónă
Ce Zapolã 'i a 'nchinatũ,—

Cândũ mai mare focũ s' aprinde,
Turci cu Nemții, l'Agria, 'n
peptũ. —

Negoțiație deschide,
Cu Rodolfo, Mahomet .

Pe unŭ pașă să tracteze
De la Buda 'nsărcină,
Avantage să 'i cedeze
Pentru pace, destină.

Se 'nțelege cum vrea pace
Ce o cere Mahometŭ,
Pentru Michaï buba cócel..
Dérŭ Rudolfo, înțeleptŭ,

Îi respinge-uă-așia tractare,
D' a jertfi eroŭ creștinŭ. —
Mahomet făcu 'ncercare
Pên' la buse cu veninŭ.

Apoi ochiŭ și 'i rădică
Către Batori, unŭ rivalŭ,—
Ca să 'lŭ tragă la uă clică,
Cérc' al linguși l'Ardealu.

Orŭ-și-cum, câtŭ îlŭ găsesce
Furtunaticŭ, schimbătorŭ,
Batori se cam sfiesce
De Rodolfo-imperatorŭ.

Alte cugete apucă
Pe astŭ principe, 'ntr'uașă đŭ,
Vrea 'n chinoviŭ să se ducă,
Lumea de a părăsi, —

Mahomet în nodŭ nu leagă
Și cu acesta iearŭ nimicŭ;
Se gândesce ce să facă
Cu Românulŭ inemicŭ!..

Ha! îi vine 'n minte una;
Sare 'n susŭ depe sofa —
Cum se face tot-d'a-una,—
Prin Români de a lucra...

Prin Români, prin bani,—aceste
Arme sigure cređu;
Padișachulŭ uimitŭ este
Câte 'n calculŭ le vëđu. —

Pe unŭ Agă, Padișachulŭ,
De locŭ chiamă a 'i vorbi.—
Cu bani, iute ca olaculŭ
A 'lŭ trimite se grăbi..

Baniŭ seŭ ș' acea purtare
Pre omŭ lacomŭ ce-ațița,
Pasiuni orŭ câtŭ de tare
Să aprindă 'lŭ învëță;

La nebuni s'ațițe clacă
În alŭ nemulțămireŭ sênŭ,
Uă revoltă ca să facă
Contra Domnului Românŭ!..

Pênă cândü ea se va cóce,
Să și facë pregătiri,
Peste Dunăre dincóce
Ca să intre cu oștiri; —

Din Moldova Domnulü póte,
Cu Poloni și cu Tătari,
Să 'lū ajute întru tóte
Călcândü Turcii la fruntari.

Ast-felü cugetă Sultanulü,
Și în lucru planü a pusü,
Dete ordine la Chanulü
Ca să iasă pe dinsusü. —

Ș'a lui Constantin cetate
În mișcare tót' era, —
Cadilicuri din spate
Înainte le tēra.

Pregătirea óstei cresce
Cu entusiasmu 'n peptü :
Lupta sântă o numesce
Temerariulü Mēhometü.

Din oștirea cea bătută,
A lui Sinan rămășiți,

La Ungaria permută :
Chiarü pe ianiceri înfipti.

Așia dérü elü recrutează
Pên' l' alü Africei oceanü,
Și rēdică și 'narmează
Popululü din Turchistanü.

Duoë cetăți cari ține
Lēngă Dunăre 'ncă tari,
Le fortifică prè bine,
D'a respinge p' adversari.

Din Nicopolü ochiu-i cată,
Și din fortereța Diï,
La Michai, l' a sa armată,
În totü largulü Români.

Iearăși timpulü se 'nuorează,
Cu 'ntunericü de 'ntristatü ;
Iearăși intrige lucrează
Și îți turbură unü Statü !..

Cursü la lucruri ênsă merge,
Subt unü mare Domnitorü ; —
Michai lacrimile sterge
Precătü póte la poporü !..

XV.

Uă familie românescă
Era reunită 'n sfatū,
Într'ua cameră domniască,
L' alū Tîrgoviscei palătū.

Bolți, pilastri și sculptura,
Grădinī, fântānī, marmurī, — lei,
Se d' aurescū sub căūtătura
Pré frumóselorū femeī. —

Iaū femeile cunune
Lêngă căminū strămoșescū;
Calitășī sublime pune
În aī lorū ce le iubescū.

Ast-felū svelt' Augusta jună
Fericirī părea rourāndū,
Cu-alū ei Radu împreună,
Măritatā de curēndū.

Ea ținea uă cruciuliță
În māinī, sacrulū ei odorū,
Prin a căreia credință
Multū aflase ajutorū.

Radulū de la-ua parte, cată
Cu peptū tînērū și voiosū,
Spre soșia-ī adorată
Ochi 'n tórce amorosū.

Pe unū jeșū, Bogdan, — e 'n stare
Cu perī albī, orī câtū bătrānū,
A da viașă, a da stare
Pentru nume de Romānū.

— «Radule, copile, óre?
Đise fiulū iubitū,
«Fruntea, spune, te mai dóre
«Unde tu aī fostū lovitū?»

— «Iea! nimicū! uă lovitură
«Din greșială ce luaiū,
Iearū cu ochiī Radulū fură
Unū surisū de florī de Mai.

— «Ba nu! nu! Bogdan urmează
P' alū seū fiū a întreba,
«Voiū să sciū ce se lucrează
«Pe aici și 'n cotro-va?»

«Nu'mi ai spusū cu d'amēnuntul
 «Ca sǎ sciū ce s'a urmatū.
 «Batēlū crucea și mormēntulū
 «Pe acelu ce va trǎdatū!

Și Bogdan, ce tatǎ 'i ȃice
 Tinerii ĩnsurǎȃei,
 Prē iubitei sale fiice,
 ĩntrebǎri fǎcu și ei.

— «Ce sǎ mai vorbimū, o! tatǎ!
 «De acele ce-a trecutū?
 «Sǎ veȃi astǎ-ȃi ce ne-așteaptǎ,
 «Lucru tristū și neplǎcutū!..

Radu lui Bogdan rēspunde,
 Creȃurī fruntea lui fǎcēndū.
 — «Cefelū, fiule? și unde?»
 ĩntrebǎ Bogdan curēnd.

— «Tōtǎ nōpȃea, Radul spune,
 «Vodǎ 'n gōndurī se preūmba,
 «N'a 'nchisū ochiī, ca minune,
 «Pēnē 'n ȃiuǎ 'ntīrgū umbla.

Augusta: «Ce e? ce e?»
 Mai curiōsǎ a 'ntrebatū.
 — «Nucum-vase cērcǎ uǎ chiāie
 «Dievoliascǎ pentru Statū?..»

Bogdan ȃice: «se clocesce
 «Complotū, rǎsmiriȃǎ, jeafū?
 «Iearǎși ce-va uneltesce
 «Alū dușmanului tarafū?..

— «Tocm' așia! Radul urmēzǎ,
 «Domnulū ēnsǎ le-a aflatū.
 «N' a vrutū vorbelorū sǎ crēdǎ,
 «Sǎ nu fie ĩnșelatū.

«Domnulū sǎ se 'ncredīnȃeze
 «Cerceteazǎ s'afle totū,
 «Pune ómenī sǎ vegheze,
 «Urmǎrindū acestū complotū.

— «Heī! bǎiete, asta sunǎ
 «Ca complotulū cu Chorvatū,
 «Cu boiǎrii ĩmpreunǎ,
 «Cari Domnulū 'i a ertatū.—

— «Tocm' așia! ș' acuma este
 «Cu aceia ĩnȃeleșī, —
 «Sǎ rēsufle fǎrǎ veste
 «Cu plǎtiȃi—cu ómenī dresī

— «Drace! Drace! Bogdan grinȃǎ,
 Necǎzitū, ĩnfuriatū,
 «Mergū la Domnulū ĩn credīnȃǎ
 «Sǎ tragū óstea la palatū.

— «Lasă, lasă! fôrte bine
 «Vodă scie lucru lui,
 «Cu boiărulū Manta ține
 «Unū consiliū, eū iți spuī.

Radu stă lêngă soție.
 Bogdan lasă p' ai seī fiī:
 Bêtrânū arde 'n bărbăție
 Și te sôrbe cu ochī viī.

Merge la palatū să scie,
 Chiarū pe Domnulū a 'ntreba,
 Ce complotū, ce nebunie
 Țera iearăși turbura? —

Într'ua largă curte, trasă
 La uă margine 'n orașū,
 Se afla uă vechiă casă
 Unui mazilitū armașū. —

Ruinī, grămeđī se vėdū êncă,
 Înelișulū arsū, pustī,
 Cu uă pivniță adêncă, —
 Crescū pe dênsa bălării.

Dosnicū locū, ș'ua curte mare;
 Porți de stejarū vechi, — un lacū
 Fația, din ploī și ninsóre, —
 Și 'nfundatū ca într'unū sacū.

Umbră, întunicū, ghiață
 Mucigaiū pe muriī sta;
 Nu s' arétă nici uă viétă,
 Uși, ferestre nu-essista.

Pasêrea pe vêrfuri, — nôte,
 S'auđia de pe ruini,
 De a cobe nimenī pôte
 Să mai dórmă din vecini.

Ast-felū era armășiasca
 Locuința, dupe focū,
 De la curtea cea domniască
 Mai la vale, cu 'nchisū locū.

Dan vistierulū intră, vine,
 Și pe ceriū se totū uita;
 Stelele privesce bine
 Precătū nôtea 'nainta.

Cu uă lampă infundată,
 În josū treptele pâșia. —
 L' aștepta în beciū uă ceată,
 Cândū intra și cândū eșia. —

Și 'n totū chipulū, de totū felulū
 Ômeni fără căpētī,
 Însocise pe boiărulū
 Turci, cu portulū capanliī.

Adunați erați cu armă,
Și unu semnū num' aștepta
Ca să dea afar' alarmă,
Totu orașu a revolta.

Acolo ursiaū complotulū
Contra Domnului Michai,
La 'ntunericū lucraū totulū;
Bani desagi s' aducū pe cai;—

Îi descarcă și 'i împarte,
Ochiū mari la bani făcendū;—
Capiū luaū mai mare parte,
La dulapuri întorcendū.

Argintū, aurū, Deū la care
Clicoteiū se închinū,
Ceī-ce strigă 'n gura mare:
Patrie! cu pumnulū plinū.—

Coci se scie, trădătoriū
Cu mari vorbe se servescū,
Tot-d'auna vîndătoriū
Ca și Sânti 'n ceriū vorbescū !..

Scopulū lorū acesta este,
Spaimă 'n țer' a da de Turci,
La palatū fără de veste
A intra mai mulți atunci,

Pe Michai să ți 'lū coprindē
De la ușiā, de la patū,
Cursă mare să 'i întindē,
Cum și altorū s'a 'ntemplatū.

Ieată tōtā fapta lungā,
Patrioțiū cum lucra,
Și cū acēsta bunī la pungā
Miū de galbinī a băga!..

Michai Domnulū tōte-aflase,
Avea liste scrise rāndū,
Conspirarea ce lucrase,
Ș'āi nemicī ce-aveaū în gōndū.—

Tăcea;—fața-era seninā; —
Era liniște 'ntru-totū; —
Vrea să iasā la luminā
Toți părtașiū din complotū.

Nesmintitū, fără greșialā
Tocm' așia se și 'ntemplā.
Ómeni, larmā, amețialā
Nóptea, țirgulū resculā...

Bogdan, plinū de somnū, s'aruncā
Josū din patū numai-de-cātū,
Se îmbracā, și ș'aruncā
Spada cu 'n cordonū de gōtū.

Și luase Radul scire
Că revolta a -eclatatŭ. —
Domnulŭ Michai, cu oștire,
Era viŭ și deșteptatŭ. .

Pune 'ntei de încongióră, —
Nimeni a mișca din locŭ, —
Piața, strade, ulicióră,
Cu oștirea sa de-focŭ. . .

Perturbarea 'n susŭ și 'n vale
Prin Tîrgovisce-alerga,
Cu făcli, cu masalale :
— «Turciŭ vinŭ!.. Turciŭ striga...

În a nopții grea putere,
Cetățeni s'aŭ spăriatŭ,
Unŭ murindŭ de durere,
Alții câmpŭ aŭ apucatŭ.

Și 'n asemenea alarma
De urlări, strigări, plânsori,
Jucă ferulŭ, ștreangulŭ, arma,
Vaŭ! și vaŭ! turburătorŭ!..

Adevărŭ, ast' amețise
Pe orŭ care cetățianŭ,
Și pe cei cari simțise
De complotŭ ursitŭ de Danŭ,—

Luŭ Michai veni în minte
Țepeși, Lăpușnenŭ, Românŭ,
Cândŭ făcuse piramide
De culpabilŭ căpătini.

Dérŭ pecândŭ perturbatoriŭ :
Turci vinŭ, Turci sbera,
Nu lipsi, cum vine nuoriŭ,
Turciŭ la fruntari era...

Unŭ boiări, din oștire,
Cătŭ sciea, cătŭ nu sciea,
Spre palatŭ venia 'n grăbire,
Și tumultulŭ i 'nbulzia.

Domnulŭ dérŭ măsurŭ luase,
Brațe-avendŭ ce 'lŭ ajuta,
Pe rebelŭ îi sub-minase,
Și p'acasă 'i aresta.

Lacrimi de femei șiróie
La picióre curgŭ la Domnŭ,
A sa inimă înmóie,
Jélea, plângerea la tronŭ.

Dómne! grație ! ertare!..
Mame sóțele plângeaŭ,
Își smulgŭ përu 'n desperare,
Pën' la Domnŭ se totŭ duceaŭ...

Ducele, pe Radu apucă :
 — «Vino, fiule!» 'i-a ȕisū. —
 Vrea Bogdau ca să se ducă
 A 'și vedea cu ochi unū visū.

«Nu mă'nșelū! totū Turcul care
 «A venitū ca solū, în plai,
 «Ș'a ținutū parlamentare
 «Cu Mărirea Sa Michai,

«L'amū vēȕutū cu ochi, Satana!..
 — «O fi Michnea celū turcitū?
 İși arētā Radul rana,
 Ș'apoī ȕise: «afurisitū!...»

— Hei!... se vede că 'nvērtesse
 «Lucru Draculū ș'acum!
 Ochii mei nu m'amăgesce,
 L'amū vēȕutū umblānd pe drum.

— «N'ai strigatū? și n'ai pusū
 mâna?

Lui Bogdan Radulū vorbi.

— «Batelū tōtā septēmāna!
 «Ca și Diavolulū peri!..

— «Haide! că 'lū gāsimū de
 sigurū,

«În vre-uā casā stā ascunsū.

— «A! de 'lū voiu afla, eū singur,
 «Uite-mi spada! e de-ajunsū!..

Prin tumultū și prin oștire
 Totū orașu-aū traversatū;
 Căuta orī ce eșire,
 Stradā, case n'aū lāsātū.

L'a armașulū cea curte
 Grāmăditā cu ruini,
 Unde arse luminī multe
 P'impregiurū pe la vecinī,

Bogdan stā cu deștū arētā:
 — Acolo? să 'lū căutāmū!..
 — Acolo, ce spuī? o tatā!
 Elū să fie?.. să intrāmū!..»

Și tumultulū, masalale,
 Luminī arde 'n strade-atunci,
 Lefegiī mergū la vale,
 Aducēndū pe prinși la munci.—

Bogdan, Radulū căutarā
 Beciurī, cave, surpăturī;
 Altū nimica nu aflarā
 De-cātū mucigaiū pe murī.

Cândū eșirā, ce să vēȕe?
 La vecinī, la-uā cas' ardea.—
 Masalaoa luminēzā, —
 Lumea totū se grāmădia.

<p>Și într'una: «Dan Vistierul!». — Verșunații strigă ostași. — Își împună Bogdan ferulă, Că 'i promise ș'elū cevași.—</p>	<p>Intră unulū câte unulū Spectatorii a 'lū privi; Bogdan țise că păgānulu Michnea pe ferestī sāri.</p>
<p>Își făcură locū îndată, La Vistierulū a intra, Prin mulțimea adunată Care furie purta.</p>	<p>Se părea că îlū cunōsce, Fie-care murmura: Totū Românulū recunōsce Fapta lui și îlū ura ..</p>
<p>Ce să vėdă cândū intrară? Unū spectaclu fiorosū. — Pe ferestră sare-afarā Unū omū, în grādinī din-dosū;</p>	<p>Unū spectaclu d'așia sānge, P'ntre flacări și tumultū, Spaima, grōza cum se strānge, I 'nfiōrā și mai multū ..</p>
<p>Pe divanū unū altulū zace Vīnētū, mortū de sine-ucisū. — Îndārētū Bogdan se trage, De uā mare spaīmă prinsū</p>	<p>Michaï Domnulū sta de față, Cândū teribilulū semnalū Care inima înghiață S'auđi de peste malū..</p>
<p>Strigă ómenilorū tare, În grādin' a căuta. — Rupe gardurī, intră, sare Ómenii ce 'lū asculta.</p>	<p>Capetele josū s'asvėrlė, A le celorū vinovați; Sāngele curgea uā gōrlā; Tremuraū cei revoltați!.</p>
<p>Se 'ngrozescū și cei d'afarā: Dan?.. óri Dan s'a omorītū?? Să nu bea din cup' amarā, Cum și alțiī aū sorbitū?..</p>	<p>Și pe Dān îlū aduserā Pe māini mortū, precum era, Și p' unū Turcū ce îlū prinserā. Legatū cobzā îlū tēra.</p>

Capetele jos trunchiate,
 Adunate la un loc,
 De la umere se bate,
 Ochi 'sü ghiaçă,—jéle 'n focü!

Dan lungitü, pârlitü täciune,
 Desformatü, îngrozitorü,
 Lêngă capete se pune,
 De uă-sörte cu a lorü ..

Chiarü în nópte, cum se dice,
 Pe cândü torçe-o lumina,
 Timpu 'ncepe să se strice;
 Fulgeri ş'unü incendiü tuna.

Nuoriü, fumü şi vijelie
 Turbura seninulü ceriü,
 La-orisontü era mânie,
 Stelele s'ascundü şi perü...

Elementele 'ucruntate
 Se pâriaü c'aü protestatü,
 Cu némiculü că unü frate
 Contra altui a lucratü.

Numai slaba dérü lucire
 De la fulgerü mai cădea

Pe figurî de îngrozire,
 La pământü ce se vedea...

Turculü prinsü, a datü pe façă,
 La 'ntrebări, orî ce-a sciutü;
 Că 'y promise Domnulü viaçă,
 În Ardealü l'a şi trecutü.

Elü a spusü că Michnea fuse
 Cu 'n ciauşü împărătescü,
 Ce rebelia făcuse
 Pe pământulü românescü.

Iearü acei cari cădură
 Amăgiţi, mai mulţi era,
 Pentru bani ei se vëndură
 Şi la mörte se têra.

Cöci în ast-felü de lucrare
 Numai cei micî pătimescü,
 Nu se prinde lesne-älü mare,
 Cu totü gôndulü dievolescü ...

Bogdan, Radu mâini îşi frânge,
 Că iearü Michnea le-a scăpatü;
 Pe vistierulü Dan îl plânge;—
 Cu celü mortü s'aü achitatü!..

XVI.

Cândü avemü cu óre cine
Vre uă cértă, ca să stămü,
Mai ântêi ne batemü bine,
Și pe urmă ne 'mpăcămü ;

Și cu Turcii ast-felü fuse,
Cu Tătari de Perecopü,
Ce Michai iearü îi bătuse
Neperdëndü timpu la scopü..

Cöci Michai spărgëndü com-
plotulü,
De clicai se desfăcu ;
Strênsele oștirii ca totulü
La fruntariü le trecu. —

Lauri sei, Domnitorulü,
Nu İi las' a se 'ngropa ;
Prinde paloșulü, ia sborulü
Pe calü agerü, d'a lupta!..

Bätutü Chanulü câtü se póte,
Și mai răü decâtü orü cândü,
Curmä lupta dupe tóte,
Elü la pace alergëndü.

Să 'lū împace cu Sultanulü,
Chanulü făcu jurământü,
Să 'i aducë cu firmanulü,
Drepturi ș' amicii,—pămëntü,—

Titlu suveranü s' aducë,
De Domnü mare-ereditarü ; —
Și tributulü să reducă
De pe Țeră c' orü ce darü;—

Chanulü ast-felü îi promite,
Și Michai a consimțitü :
Ei s'ajungü, facü legăminte
Prin unnü jurământü sânțitü.

Uă condiție-edictată.
Cam la care Domnulü sta,
Să reducă din armată
Pe străiniü.—Asta lü costa! -

Și p' acésta o primesce
Michai.--Unü motivü era
Care prea multü ilü silescu
Cu Turci pace a 'ncheia.

Sigismundulu vorbă lungă,
Egoistū, cu pĕru 'n duoū,
Neîncredere aruncă
L' alū creștinilorū eroū;

Căci ori cândū gema pământulū
Cândū barbarii năvălia,
Îi venia și Sigismundulū
Cu pretenții de 'lū lovia;

Cândū afla că 'n bătălie
E Michai învingătorū,
Amuția acea mândrie
Principelū schimbătorū.

Vai de lume! vai de țeară
Cândū își are-așia stăpânū!
Totū Ardealulū arde-uă pară
De unū principe nebunū!..

Apafi și Galfii cari
Domnitorū că 'lū aū alesū,
Puteau simți remușcare
Patrii lorū cum lucru-a mersū.

Chendi, nobilulū bătrânulū,
Chiarū d'atuncī de locū le-a ȕisū:
Veți vedea cine-e stăpânulū
Pentru care a ȕi subscrisū!..

Iojica că 'lū lingușesce
Pentr' unū postū de canțelerū, ¹⁾
Chiarū cu capulū seū plătesce,
Și s'a dusū martirū în ceriū..

Din Ardealū magnați vedĕndu-lū
Nestatornicū, schimbătorū,
La grei timpī și cunoscĕndu-lū
A'lū da josū din tronū ei vorū.

Batori, cum i se spune
Că la Turda s' adună
Contra-ī nemeși, elū și pune
Jurământū d'a 'și rĕsbuna.

Mai ântĕiū bolnavū se face,
Apoi plĕcă spre Chioarū;
Vĕrsă sânge, cândū se 'ntorce,
Vĕrului seū Baltazar ..

Cădu nobilī uă mulțime
Furióseī rĕsbunări,
Îi lovi cu uă cruđime
Pe la publicī adunări ..

Dupĕ ce vĕrsă la sânge,
Prin unū partitū susținutū,
Pe guvernulū-ī mâna 'nfige,
Să domine cum a vrutū!..

Pe Române Principate
 Puse ochi de suveranŭ; —
 Dupe ce cu Turci se bate;
 Luŭ Aronŭ a fostŭ tiranŭ; —

Dupe ce și în cnscrie
 Fu cu casa d' Ausburgŭ;
 De l' a Spaniŭ cumetrie
 Decorațiŭ i s' aducŭ; ?)

Se însoră a la fine,
 Arde fragedŭ ginerelŭ,
 Și de-uă-dată ce îi vine,
 De soție fuge elŭ;

Din amorŭ cu tinerețe
 De uă-dată s' a rĕcitŭ,
 Simțimintele-ŭ mărețe
 I s' aŭ ștersŭ, s' aŭ nimicitu.

De soția-ŭ despărțire
 A cerut-o elŭ formalŭ;
 Face Papeŭ curtenire
 Ca să 'lŭ ungĕ Cardinalŭ.

Ieat' acum de pietate
 Că e Batori aprinsŭ!
 Să se spele de păcate
 Consciința 'lŭ a coprinsŭ.

Dĕrŭ ântĕiŭ și 'ntĕi îi vine
 Turcilorŭ a se 'nchina,
 Cu Ardealulŭ, cu câtŭ ține
 Statele ce guverna;

Îlŭ opresce de l' acĕsta
 Ôre-care 'mpregiurări;
 Nu că 'ŭ pasă pentru asta
 Că sacrific' alte țĕri!..

Cu Germania s'ajunge,
 Cu Rodolfo 'mperatorŭ. —
 Cată Nemțiŭ să apuce
 Transilvania c' a lorŭ. —

Sigismundulŭ negoțiază
 Să abdice, și în schimbŭ
 Altĕ state ŭ se cedează,
 Ș' uă subvenție lungŭ timpŭ... ?)

Ėnsă vrea și România
 De Germani a atĕrna;
 Să 'și împace nebunia
 Care-atâtŭ îlŭ domina.

Lĕng' acĕsta fără-sĕmă,
 Batori se pomenia
 Pe Michai că îlŭ totŭ chiamă,
 Giurămĕntŭ noŭ îi cerea.

Ţóte-acestea pe Domnŭ face
 Ca sã fie îngrijitŭ,
 Cócŭ vedea cã are-aface
 Cu unŭ principe smintitŭ; —

Cócŭ Michai nu vrea stópãnulŭ
 Precum sclavulŭ a schimba;
 Drepturŭ ũŝi cerea Romãnulŭ,
 Pentru care se lupta...

Mãna dérŭ, dupe bãtaie,
 Chanulŭ, Michai, a 'ntinsŭ,
 Rẽu vre-uã-datã sã nu 'ŭ paie,
 La tractare s'a decisŭ. —

Cele 'n giurãmẽntŭ legate,
 Orŭ la care naŝiunŭ,
 Unŭ bãrbatŭ cu demnitate
 Împlesce condiŝiunŭ.

Michai dérŭ reduce-armata,
 Precum Chanulŭ a dictatŭ;
 Cu Turcia este gata
 Sã ŝi 'ncheiã unŭ tractatŭ...

Dérŭ o ! grea nefericire !
 Lãcrurile s'aũ întorsŭ :
 Cu Movilã în unire,
 Chanulŭ pune masca josŭ...

Cursã Domnulŭ e 'ntinsã ! —
 Chanulŭ sigurŭ a cređutŭ
 Pe Michai cũ o sã 'lŭ prinđe
 Desarmatŭ, în lađu cãđutŭ...

Ŗi sã ŝinemŭ socotealã
 D'adevẽrŭ ŝi unŭ faptŭ reŭ,
 Tãtarŭ pradã în iuŝialã
 Tótã țera, jeafŭ mereŭ !

Cuŝitŭ, mórte agonie,
 Amarŭ, stingere cãđu
 Pe 'nristata Romãnie,
 Ŗi mulŝi fiŭ captivŭ vẽđu...

Dérŭ precum Cartagenesiŭ
 Contra Romeŭ s'aũ armatŭ,
 Michai chiamã pe viteziŭ
 Cu unŭ sunetŭ desperatŭ ;

Sunã, bucinã prin țearã,
 Strig' a patrii peirŭ,
 Ŗi 'n aceasta s'adunarã
 Sumã mare de oŝtirŭ ..

Pentrŭ a cincia órã bate
 Pe Tãtarŭ, Michai, cumplitŭ;
 Trupele înferbintate
 Pe spergiurŭ aũ umilitŭ...

Luî Movilă turta cóce
 Michaî Domnu 'ntăritatŭ,
 Rĕsbunarea sa îlŭ face
 Maî aprinsŭ maî încruntatŭ.

Cu Movilă dérŭ în urmă
 Socotelŭ va descurca.
 Cócŭ resbelulŭ nu se curmă
 Şi maî rĕŭ se încurca.

Agria-o bătea ardinte
 Machomet fulgerătorŭ;
 Sta aprópe a conchide
 Lupta,—elŭ învingătorŭ;

Şi Ardealulŭ despre-uă parte
 Se găsia ameninţatŭ :
 Între focurŭ Michaî arde,
 Dérŭ s'arétă maî bărbatŭ. —

Dupĕ ce că imbrĕncesce
 Pe Tătariŭ înapoŭ,
 Îi desface, îi strivesce
 Şi 'i înjunghe ca pe boŭ;

Şi 'n ce cursă, cursă mare
 Gheraŭ-Chanul s'a fostŭ prinsŭ ,
 Elŭ căđu 'n disgrăŭiare
 La Sultanŭ, pe elŭ aprinsŭ,

Că la Agria n' aduse
 Unŭ energicŭ ajutorŭ ;
 În pedépsă Chanulŭ fuse
 Şi tacsatŭ de trădătorŭ...

Îsŭ arunc' a sale-armate,
 Michaî, vulturŭ românescŭ,
 Peste Dunăre iearŭ bate
 Câte-va cetăŭi turcescŭ.—

La Nicopolŭ risipesce
 Pe toŭi Turciŭ ce 'i găsi,
 Şi cetatea o silesce
 Ş'o coprinde într'uă đŭ. —

Re'ncepu din noŭ să sune
 Fama ósteŭ românescŭ ;
 În teróre iearăşŭ pune
 Cadilicuriŭ turcescŭ...

Dupĕ ce Nicopolŭ lasă
 Ca p'unŭ arbure uscatŭ,
 Furia în susŭ ş'o vérsă,
 Orŭ pe unde a călcatŭ,

A trecutŭ ca vijelie
 Cu oştirea sa spre Diŭ ;
 Dete-acol' uă bătălie
 Concentratelorŭ ordiŭ

Aci Deū alū 6stei, Marte !
 Ce mânia te-a coprinsū ?
 Uă săgiată de-departe
 Sēnulū lui Michai 'atinsū.

La pāmēntū cutezătorulū
 În Michai care-a ficsatū !
 La pāmēntū săgetătorulū
 Cātū de agerū și 'nvēțatū!

Pe unū sclavū Buzesci zāriri
 C'a'ntinsū arcū, unū Africanū ;
 Ei cu spada și 'i plătiri
 Zelulū seū de musulmanū...

Sparge lagăre, ceadire,
 Face-uă sumă prisoneri, —
 Caravane prinde;—dire
 Vērsă sânge d' ianiceri;—

Bate, calcă, nimicesce
 Totū avēntulū musulmanū. —
 Cātū de tare se numesce
 Diiulū, cade la amanū. —

Strēnsū ca'n cercuri, strivit tare,
 Diiulū, fōrte strēmătoratū,
 Nicī ranforturi numai are,—
 Prin totū locu 'ncongiuratū.

Halil pașa ce'lū comandă,
 La osū simte viū cuțitū ;
 Elū sciea și d'altă-dată
 De la Romāni ce-a pățitū .

Hotāri să cruțe-orașulū
 De prea mari calamitāți,
 Să nu sufere ostașulū
 Întēplāri ca d'alte-dāți:

Adică pēnē la unulū
 Toți sub paloșii a cădea ;
 Că sciea, acum Romānulū,
 Spada morții, focū dedea l..

Maī altminteria cu bine
 Pașa lucru a luatū ;
 Că vrea Diiulū să 'lū închine,
 În consiliū a declaratū.

Cere însuși să vorbiască
 Căpitanulū Michai. —
 La nū locū să se 'ntēlniască,
 Eșe pașa cu cu alaiū. —

Ca de nuntă, cumetrie,
 Era Halil investitū ;
 Dupē elū veniaū uă mie
 Musulmanī ce 'lū a 'nsoțitū;

Arabî caî şi preţioşe
Darurî cu elū aducea,
Şi cu vorbe graţioşe
Către eroū se ducea...

Şi ce fuse să 'mpliniască
Chanul, renumitū Gheraî,
Promitēndū să învoiască
Cu Sultanulū pe Michaî,

Acestū paşă jură, face
Promisūnî pe Mahometū,
Pe Michalū dîcēndū să 'mpace
Cu pré 'naltulū sēū Devletū;

Numa 'n schimbū de la deliulū
Michalū, Turculū îî cerea
Să desblóce de oşţî Diulū,
Care pré multū suferea.

Domnulū darurî ia uă sumă
Banî şi caî ş'argintăriî;
Prin supunere, 'lū îmbună
Umiliţîl Osmanlîl.

Numaî bine Michaî are
De repausū ocaşūnî,
Ca să curme lupta mare
Cu astî fil ai Semilunî.

Maî alesū sciea pré bine
Că Sultanulū victoriosū
Cu oştire multă vine
Din Ungaria în josū. 4)

Dunărea dérū, (se 'nţelege,
Nici că timpū maî amână,)
Cu-a le sale forţe trece
Şi în ţeră se 'nturnă...

Întēmplarea 'î scóte 'n cale
Cete, 'n ţeră, de tâlharî:
La cincî-sute Turcî cu-agale,
Făcēndū morţî şi jeafurî marî...

La unū locū oştirea 'î pune,
La unū locū 'î a 'ncongiuratū;
Le citi uă rugăciune
Şi pe toţi 'î a spânđuratū!..

Domnu-apoi a mersū cu sunetū
Spre Tîrgovisce în susū;
Alū victorii rēsunetū
Peste Carpaţi a răspunsū. —

Ş' astă-dată ţera-alérgă
Către Domnū a se 'nchina:
În maî-bine ca să mérgē,
Sórele se lumina. —

Sórele dérŭ României
 Pliuŭ de viitorŭ, apriusŭ,
 Sórele mărinimiei
 Ş'alŭ speranţei a surisŭ;

Sórele acesta 'mbună
 Jélea, inimile 'n dorŭ;
 Împregiurulŭ seŭ s'adună
 Ţera 'ntrégă de poporŭ. —

Era Domuulŭ Michai care,
 De pe tronulŭ strămoşescŭ,
 A datŭ famă, nume mare
 L' acestŭ populŭ românescŭ!..

Cum uă mamă 'mbrăţişare
 Dă ferbinte l' ai seŭ fiŭ,
 La a Ţeri 'nfăţişare,
 Domnulŭ cărcă mişcări viŭ.

Templurŭ falnicŭ stŭtŭ deschise,
 Luminate, ŝi cântări
 Pretutindeuŭ s' auđise
 De Dumneđeŭ lăudări;

În miresme ŝi tēmăie
 Lacrimile se 'mulţescŭ,
 Lacrime de bucurie
 Într'uuŭ sborŭ serbătorescŭ. —

Care dérŭ Românŭ nu vine
 Luŭ Michai a mulţiămŭ?
 Chiarŭ contrarilorŭ ruşine
 Despre fapte le veni. —

Neamicŭ perdeau sumă
 Baniŭ cari au vėrsatŭ;
 Iearŭ adversŭ seŭ acuma
 Să 'lŭ respecte a 'nvėţatŭ...

În a tutulorŭ mirare
 La Tirgovisce veni
 Unŭ ceauşŭ turcescŭ; cu mare
 Pompă Ţera ilŭ primi...

Paşa de la Diiŭ Ţinuse
 Jurămėntulŭ ce a datŭ,
 Pentru Domuulŭ totŭ. făcuse
 La stŕpănu-ŭ împėratŭ

Între Michai ŝi Sultanulŭ
 Îcheiată pace-a dusŭ;
 Cu steagŭ roşu, musulmaulŭ,
 La palatŭ futinsŭ s'a dusŭ. —

A Romănilorŭ splendŕe
 Lėngă Domnŭ se reunia,
 De boiări a ósteŭ flŕe
 Ochŭ soluluŭ uimia. —

Bani, Spătarî și Comiși cari
Luciaŭ pepturî argintându,
Josŭ în curte-eraŭ Serdari
Și cu oștile în rîndŭ.

Și mulțimî de japănese
Cu cuconî aŭ fostŭ venitŭ,
Cari pânz' acasă țese,
Avëndŭ portŭ pré cuvenitŭ...

Capulŭ clerului, Pré-Sântulŭ
Metropolitŭ, cu aî sei
Pentru pace ia cuvântulŭ,
Ocolitŭ de archierei;

Tót' acéstă pompă mare
La palatŭ se grămădia,
Și chiarŭ Turci 'n adunare
Cu Româniŭ se vedea...

Domnulŭ mărnimosŭ vorbesce
Adunărei, ca unŭ Domnŭ;
Gloriŭ în totŭ răspăndesce
Stândŭ pe strămoșescu-ŭ tronŭ.

Arme, flamurî rîndurî puse
Trofeŭ săli aŭ decoratŭ,
De învingerî semne-aduse
Ce 'n resbelurî s'aŭ luatŭ.

Toți privescŭ!—Michaï arétă
Răsplăți, merite, onori,
Și pre-cei greșiți îi értă,
Pe culpabilî la 'nchisorî...

Trômbișile scotŭ afară
Sunete eroicescî,
De a țiorilorŭ fanfară,
Ca la mesele domnescî. —

Dérŭ în splendida serbare
Musicile resunându,
În acéstă 'mpregiurare
Toți Româniŭ față stândŭ,

Uă minune ce nu intră
Nimuluŭ în capŭ, pică
La palatŭ; unŭ boiărŭ intră;
Ochi 'n susŭ nu 'și rădică.—

Pecândŭ lumea treburî 'nalte
D'a le țerei confera,
Omu-acesta de-departe
Pe genunchiŭ se tēra.

Către tronŭ înaintează;
La elŭ ochiŭ toți privi. —
Nimenî ênsă nu cutează
Să 'lŭ întrebe ș'aŭ vorbi.

De pe ochi ca cum îi lăuse
Atunci pânza, ca unŭ gnomŭ,
Faça lui acum atrase
Spaimă, tremurŭ în totŭ omŭ.

Lui Bogdan, din toți, ce-aprópe
Lengă tronŭ se respecta,
Îi páru eșindŭ din grópe
Morții cari 'n față 'i sta...

— «Nu cum-va și ție-ți pare,
«Radule? Bogdan a ăisŭ,
«Unŭ strigoiŭ să fie óre
«Omŭ acesta c'ochiulŭ stinsŭ ??.

«Ce Satana? nu vedŭ bine?
«Ochi mei s'aŭ pánginitŭ?
«Nuc-um-va acelŭ-ce vine
«Este Dan care-a muritŭ?..

În josŭ Radul se aplécă
La străinŭ a se uita, —
De pumnŭi fruntea elŭ își frécă,
Și cu mari ochi căuta;

Pe Crișian îlŭ ia d'ună-parte
Să 'i desvăluie unŭ misterŭ. —
Strig' acesta d'altă-parte:
«Dan?.. ucisulŭ vistierŭ!..»

— «Nu fu Dan, (își dá cuvinte
«Radul) omu ce-amŭ găsitŭ!
«Vistierulŭ, și ad' aminte,
«Pe feréstră a săritŭ, —

«Ci unŭ omŭ din închisóre,
«Prin armașulŭ lucru dresŭ,—
«Semēna leitŭ sub sóre,
«Ce murise, și 'lŭ alesŭ

«Să 'lŭ depue la locŭ iute,
«Spre-a se crede că e Dan.—
«Dan trăesce; ênsă, uite,
«Cătŭ perdutŭ fu pentru banŭ!..

Între sulițe, sub pază
Omu-acesta că venia,
Și 'n genunche vrea să cadŭ
Faça lŭ August d'a vedea ..

Uă murmură 'n larga sală,
Făcēndŭ cruciăi mulți mișcă;
În mirarea generală
Vocea-ŭ stinsă rēdică:

— «Fost-amŭ óia rătăcită,
«Milostivulŭ meŭ stópânŭ!
«Și mŭ e inima sdrobotă,
«Suferŭ chinu-unui Românŭ!..

«Astă-đi cugetulü mē bate
 «Pentru cele ce-amü făcutü,
 »Nelegiurü și pēcate
 «Greü pe sufletü mī aü căđutü.

«Nu întörce de la mine
 «Märnimösä fađa ta!
 «Este sântü și se cuvine
 «Pe celü căitü a erta!

«Nu alungă unü părinte
 «Fiulü seü celü desfrēnatü;—
 «Iearü prin lacrimi ferbinte,
 «Pēcătösa s'a ertatü ..

«Dómne! imī cunoscü greșială!
 «Eü plângēndü mărturisescü;
 «Omu-uă-dată se înșială
 «Din îndemnulü dievolescü!

«Celü măř credinciosü eü fi-voiu
 «De acum în viitorü!
 «Dētorü viađa-mī socoti-voiu
 «Unü creștinü Domnitorü.

«Fapta-mī értă-o, stöpâne!
 «Tötă rētăcirea mea!
 «Și în inimă-mī remâne
 «Lacrimī crima a 'mī spăla!

Ast-felü Dan, ca unü miracu,
 Rugătorü, se auđia;
 Domnului, într'unü spectăclu
 Care pe mulți îngrozia. —

«Frașilorü! adaosü omulü
 Ducēndü ochiü spre poporü,
 Și la ceř de lēngă Domnulü,
 «Precum sânt unü muritorü,

«Care din voi, fie-care,
 «De pēcatü a-ți fostü pășitü?
 «Dați-mī și voi, dați ertare,
 «Unü omü care-a greșitü!

«Pēne astă-đi, necredință,
 «Prepusü viađa mea era,
 «Dērü d' acum a mea ființă
 «Pentru țēră mī-o voi da...

«Jurü! că d'astă-đi înainte
 «Voiü-fi și eü totü cu voi
 «Românü, credinciosü, ferbinte,
 «Și în lupte și 'n nevoi!..

«Ah! Măria-Ta! credință!..
 Spre Michai se îndrepta,
 «Voiü avea recunoscință, —
 «Pēn la mörte, sluga Ta!..

«Și în lumea cealaltă
 «Eú de bine să îți rogú ; —
 «Fapta mea acum o értă,
 «Cu Româniî la unú locu !

«Și în cealaltă lume !
 Dan mai ȓise lăcriméndú,
 «Veî purta cerescî cunune
 «Cu Archàngheliî de-rôndú...»

Dan vistîeru, 'n astă stare
 Ticăitá și de plânsú,
 Á mișcatú de întristare
 Unú palatú de populú strénsú.—

Cursulú ȓileî covêrșesce
 Lucrurî d'un gradú secundarú;
 Domnulú scopu 'și împlinesce
 Primindú pacea și cu darú...

Că a Pórtiî amicie
 Îî era mai de folosú
 Atuncî, de câtú vrăjmășie,—
 Tóte geniulú sèu le-a scosú!..

Despre Dan eși vorbire
 Domnulú că l' a fostú ertatú,—
 Dérú s'a dusú la monastire
 Să se spele de păcatú.

XVII.

Pe la luna lui Decembre,
 Domnulú cu boiări pornia
 În Ardeal, ca să întrebe
 Suveranu-î ce mai vrea,

Și în capú ce 'î mai intrase
 De a face? cum mai sta?
 L' Alba-Iulia elú trase
 Unde Batorî 'lú adăsta

Batori, ce totú într'una
 Îî cerea noú jurámêntú,
 Îlú primi ca tot-d'auna,
 Cu ospețe, cu chipú blêndú:—

Și din una 'n alta spune
 Téra Nemȓilorú c' a datú,
 Și 'lú îndémn' a se supune
 Lui Rodolfo împêratú

Michai stă și se gîndesce :
 (Între Scila și Charibd, ') —
 Sigismundu ce 'i vorbesce
 Elū ascultă,-ascultă 'nfptū. —

«Bine dérū! Michai își dice,
 Și cu inima turba; —
 «Vrea tractatulū ca să strice
 „Batori?.. ei! fie-așa!..»

Cu aī seī, Michai, se 'ntôrce
 La Tîrgovisce 'napoī ;
 Ênsă mintea-ī unū planū cōce:
 Planū de inimī de eroī. —

Cu Movilă despre-uă parte,
 Implacabilū inemicū,
 Batori de-altă parte
 Iearășī unū omū de nimicū! —

Timpulū dérū acum îi vine,
 Unū scopū mare a 'mplini,
 Avëndū ochiī toīī la sine,
 Din trei state unū a fi...

Nemțīī iearū nu întârđie,
 Cum cu Batori tracta,
 Uă comisie să vie
 Statu 'n seamă d'a 'i lua; —

Că 'nruditū cu 'mperatoriu,
 Archiduxū Maximilian
 Îlū numise provisorii
 Domnū pe tronulū Ardelean...

Și 'n Tîrgovisce pe-dată
 Se arétă-unū comisarū ;
 Cumetrie Némțulū cată
 P'alū Românilorū hotarū. —

Multe 'i cîntă și 'i descîntă
 Comisarū austriacū ;
 Pe Michai de locū nu 'ncîntă,
 Vorbe grase nu 'lū împacū. —

Câte rađe sîntū în sōre,
 Cătū nisipū e pe pămēntū,
 Vorbele lingușitōre
 Caldū nu 'i ține, perū în vēntū. —

Michai ochiī marī îi cască,
 Cel-ce 'n trebī s'a cunoscutū,
 De politica nemțiască
 E sātulū, — era cernutū!..

Lacom acum și Sultanulū,
 Pe Michai în prețū lū avea;
 Nu 'mplinise bine anulū
 Ș' iearū cu darurī 'lū îmbiea. —

Iearăși unŭ Turcŭ se arétă,
La Tîrgovisce sositŭ. —
Cu Germanii de uă-dată
Într'uaă cale s'auă găsitŭ.

Déră ei s' aveaŭ în ură
De unŭ resbelŭ sângerosu,
Nu-și prindeaŭ căutatură
Fără aerŭ mâniosŭ.

Nemții de Michai se ține
Promitendŭ oștiri și bani,
D'a 'lŭ atrage ei la sine,
Într'uaă ligă cu Germani; —

Turculŭ iearăși îlŭ cultivă,
Prin unŭ titlu suveranu,
Și de pacea respectivă
Îi dă spadă busduganu. —

Între Angelŭ și Satană
Michai pedestalŭ ținea;
Primindŭ pacea musulmană,
Pe Germani nu respingea —

Prin atâta curtenire
Ce 'i făcu acei străini,
A palanței cumpenire
Atêrna către Creștinŭ...

Dérŭ mai vine una mare,
Pe Michai ce l'a surprinsŭ,
Sinonimă cu trădare
De la omulŭ rău deprinsŭ,

Batori își luă de sémă,
Din Ardeal, pe-cândŭ pleca,
Cardinalŭ Andrei elŭ chiamă,
Vêru-seŭ, d'a governa, *)

Côci cu Nemții se stricase
Și cu Turcii s'aliatŭ; —
Lucru Draculŭ lucrase
Cu Poloniŭ într'unŭ sfatŭ. —

Iearŭ uă nouă 'ncurcătură
Pentru Domnulŭ, între frați
Iearŭ împărecheri și ură,
Iearăși lupte ca turbați!..

Din Polonia și vine
Noulŭ principŭ Batoriănu..
Comisarŭ gonŭ; — ia frêne
Peste statulŭ Transilvanŭ...

Vrea ș' acesta se refere
La tractatu legămintŭ;
Luŭ Michai din nouŭ îi cere
De credință jurământŭ.

Omulŭ bravŭ tace ŝi face ;
 Nicŭ unŭ rŝpunsŭ elŭ nu dă.—
 Acestŭ ómenŭ ce nu 'ŭ place
 P'alŭ seŭ sufletŭ peatră 'ŭ stă ..

Elŭ atunci se ia d'a faptă ;
 De oŝtŭ lagărŭ ŝ' adunatŭ :
 Pe 'ncetŭ trăsnetu-ŭ deŝteptă
 Ŝi spre Carpaŭŭ l'a 'ndreptatŭ...

Mulŭŭ din capi ilŭ ŝi 'ntrebară :
 —"Domnulŭ nostru! ei aŭ đisŭ,
 «Ce gătire de afară
 «Cămpŭ de óste ne-a deschisŭ ?

«Cum ? de ce ? ŝi pentru cine
 «Tóte-aceste pregătiri??.»
 —«Aŭ n'eŝŭ fi ŝi voi cu mine,
 «Căpitanŭ lŝngă oŝtiri?..»

Num' atăta Domnulŭ spune. —
 La Ploescŭ ŝ'a ordonatŭ
 Tóte oŝtne s' adune,
 Pŝn' la ora de plecatŭ. —

Dŝrŭ ŝi Dómnă astă-dată
 Întrebare a făcutŭ,
 Dómnă fuse ascultată,
 Acestŭ angelŭ pré plăcutŭ.

Michaŭ spuse la soŝie
 Despre lucruri ce gătia.
 —«Cu Creŝtiniŭ?.. ah! să fie?..»
 Vorbi ea ŝi 'n góndŭ stătea;—

«Să se verse creŝtinŭ sânge?..
 «Oh! Pré Sânte Dumneđeŭ!
 «Câte mame vorŭ mai plânge?
 «Vŝduvele??. va fi greŭ!..

—«De Români să fie bine!..
 «Multŭ luŭ Batorŭ amŭ vorbitŭ
 «Pentru gintele creŝtine,
 «Dŝră Jicmont sta-adormitŭ ..

Adăogă Bogdan cu nume,
 Prea fidelulŭ căpitanŭ ;
 «Lasŭ să plângă femeŭ mume!
 «Eŭ Românu, bŝtrânu Criŝianŭ,

«Chiarŭ pe fica-mŭ o jertfisemŭ
 «D'a muri pentru Români,
 «Din Ardeal cândŭ noi venisemŭ
 «Pentru luptă cu păgâni!..

—«Pré iubite! đice Dómnă
 Stândŭ alăturŭ cu Michaŭ,
 «Vine iarna, trece tómnă,
 «Maŭceŭ tale ce góndŭ ai?..

— „Socotescŭ la monastire
 „Cozia sã stați a ierna,
 „La locŭ sãntŭ cu întãrire,
 „Din Ardeal pên' ne omŭ 'turna.

— „Ah! m' ascultã și pe mine
 „Astã-datã ce gôndescŭ!
 „Nu sciŭ, nu sciŭ, reŭ saŭ bine,
 „D'a le ôstei nu vorbescŭ,

„Dérŭ din frageta-mi frãțiascã
 „Legãturã, 'n Dumneđeŭ,
 „Simtŭ în mine uã cerescã
 „Facã arđendŭ peptulŭ meŭ!

„Sã lãsãmŭ buna creștinã,
 „Maicã-ta, la Cozi' a sta.
 „Eŭ te urmezŭ cu dorŭ plinã,
 „Pretutindenŭ, sóça ta!..

„Prin lupți, nevoi și 'n durere,
 „În triumfŭ și chiarŭ în jugŭ,
 „Voiŭ învinge cu plăcere
 „Orŭ-ce greutãți ne-ajungŭ. —

„Așia dérŭ mẽ ai pe mine
 „Sóça ta de ajutorŭ;
 „Dumneđeŭ va fi cu tine,
 „Cu-alŭ seŭ angelŭ protectorŭ!..

Unŭ spectaclu de simțire
 Care inim' atingeã,
 Unŭ minutŭ de înđeire
 Între ei se petreceã.

Michai aflã 'n a lui sóçã
 Angelŭ, cugetulŭ celŭ dreptŭ,
 Domnulŭ voiosŭ o îmbrãțã
 Și o strãnge l' alŭ seŭ peptŭ.

Radu la sovrãnu-i vine,
 Numai firŭ ș' argintŭ pe elŭ,
 Cu Augusta lêngã sine,
 Fericitŭ însurãțelŭ. —

Și 'și presintã, de onóre,
 Bogdan ênsuși fiica sa,
 Suveranei domnitóre
 De companië a 'i lãsa.

Ș' atuncŭ maica-Dómnã plécã
 Cu cuconŭ, cu pregãtirŭ; —
 S'a 'nvestitŭ apoi monachã
 Închinatã 'n monastirŭ!..

Stanca pe Domnŭ însoțesce,
 Precum fuse destinatŭ,
 L' a sa sórtë nici gôndesce,
 Despre cãte s'a 'ntêmplatŭ.—

Oștile sântă adunate
Între Ploesci și Tîrșorū.
Acuila spre ceriū iearū bate
Aripī să s' avēnte 'n sborū! —

Geniulū Domnului planează
Pe d' asupra multū mărețū,
Cu prestigiu-ī inimează
Pe totū bravulū îndrăsnețū.

Într'unū lagărū fórte mare
Óstea forța-ī desvolta,
La a Domnului chiāmare
Pré voiósă s'arēta. —

Și Michaï c'avea în trupe
Străini ostași înrolați:
Poloni, Cazaci steaguri-grupe,
Unguri, și Bulgari armați,

Ore-țe precauțiune
Luă elū de căpeteni, —
Ca să iure elū îi pune
Pe credință de oșteni.

„Cum? de ce? și pentru cine
„Tóte aceste pregătiri?..”
Înc' uă-dată dicū străine
Capetenii de oștiri.

— «Nu întrébă nici uă-dată
«Unū ostașū pe generalū;
«Cândū trompeta sună, cată
«A urma după semnalū.

«Celū-ce servă sub stindarde,
Domnulū țise-imperiosū,
«Sincerū cată să ia parte
«În totū loculū credinciosū!..»

Celorū Buzesci, c' uă colónă
De oștiri,—căpitaniī,
Oltū a trece, le ordónă,
La Căineni către Sibii,

Și acolo să aștepte
Pēnē ordinū le va da. —
A sunatū atunci trompeta
În susū óstea a pleca.

Domnulū Michaï, c'uă suită
Strălucită de boiări,
Mișcă óstea sa gătită,
Ca-unū elitū de cavaleri.

Bogdan Ducele rēsbate
D'arme rōnduri înfocatū,
Și pe Radu d' a se bate
Îlū avea adiotantū.

Augusta însocește
 Dómnă Stanca lui Michai,
 Care multe îi vorbesce
 De Români, suindă în plai. —

Ca unŭ fulgerŭ Domnulŭ trece
 L' alŭ Secuilorŭ pământŭ,
 Agerŭ și cu sânge rece
 Óstea în Ardeal trecendŭ.

La Secuŭ chiámare face,
 Privilegi le garanta ; -
 Ca unŭ corpŭ Secuŭ atrage
 Sub stindardu-ŭ d'a lupŭ.

Totŭ asemenea páșesce
 Și în scaune săsesci,
 Mai ardintŭ, Michai vorbesce
 La popóre románesci...

Dérŭ ca Pașă Cardinalulŭ,
 Jesuitŭ, sperimentatŭ,
 Înțelesŭ și cu Sultanulŭ,
 Plăceri gusta de 'mpératŭ; —

L' Alba-Iulia 'n cetate,
 Pe Sigismundŭ suplanta,
 Că nici capulŭ își mai bate
 După rasa ce-arunca.

Chipŭ atuncia convocase
 Uă-adunare de magnați,
 Și debateri se urmase
 De partituri verșunați;

Nici priu minte nu îi trece
 Despre câte s'opera,
 Că Michai cu óstea trece, —
 N'are góndŭ de a 'i jura...

Pe Michai din România
 De vasalu-ŭ ilŭ avu ;
 Cu Movilă Ieremia
 De acordŭ în tóte fu. —

Tocma că Michai simțiŭse
 Pactulŭ ce ei și 'lŭ lega,
 Cu oștirea sa venise
 De astŭ nodŭ a 'i deslega...

Cardinalulŭ, de mânie.
 Sare 'u susŭ, e fórte-atinsŭ ;
 Capu 'i e uă vijelie,
 Creeri i s'aŭ aprinsŭ. —

Pune lagărŭ a se strânge,
 La Sasebeși, miŭ oștiri,
 Mâinile mereŭ își frânge,
 Pe câtŭ face pregătiri.

Celŭ-ce-atacă, se ridică,
E mai tare orŭ câtŭ vreŭ;
Domnulŭ românŭ bagă frică
Cardinaluluŭ Andreŭ.

Din amiciŭ puneăŭ la cale
Cardinaluluŭ d'a grăbi
Ca unŭ fulgerŭ, cu-a le sale
Oștŭ, pe Michaŭ a lovi,

Să nu 'lŭ lase să 'ntăriască,
Că atunci va fi mai greŭ;
Nepregătituŭ să 'lŭ găsiască
D'a 'lŭ goni din statuluŭ seŭ.

Dérŭ făcëndŭ câtŭ pôte face,
Cardinalu 'ntârđia;
Se încercă pentru pace
Cu-adversaruŭ a negoția ..

Și Michaŭ, ca să câștigi
Timpulŭ, fórt' era voiosu,
Pêně ce piciorŭ o 'nfige
În lucrarea sa vêrtosuŭ.

Se preface că voesce
În relații bune-a fi, —
Eminența îi vorbesce
Ca pe fiŭ că îlŭ iubi. —

Ba Michaŭ chiarŭ îi promite,
Spre bunŭ semnŭ, ca nisce frațŭ,
Duoŭ boiăriŭ că 'i va trămite
Ostatici delegațŭ.

Și în contră-le asemenŭ
Cardinalu a trimisŭ
Duoŭ maghiariŭ ca frațŭ gemenŭ,
Să se ție de promisŭ.

Ș'ua persónă clericală
La Michaŭ se presintă;
Sântulețu la tocmeală
Nu prea multŭ înaintă.

Că Michaŭ uă condițune
De pretecstŭ 'i a fostŭ dictatŭ,
Contra Turcilorŭ d'a pune
Peptulŭ cu-al neamțŭ împêrat.—

Negreșituŭ, încredințează
Malaspina, ⁴⁾ orŭ câtŭ vreŭ!
Tocm' aceasta și urmează
Cardinalu Domnŭ Andreŭ.

Apoi Michaŭ îi mai ȃice
Să aducă-unŭ documentŭ,
Că Sântia sa ferică
N'are unŭ altŭ simțimentŭ,

Malaspina se re'ntórce
 Și nimica nu 'mplini.—
 Și Michai tonulü întórce,
 Tunurî, óstea cândü veni .

Atuncî limpede pe claie
 Face p' Andrei trädătorü;
 Mi ți 'lă sfidă la bătaie,
 Ca spergiurü amăgitorü,

Celü-ce-Ardealulü închinat-a
 Turcilorü, și Pașă era, —
 Aibă dérü și destinata
 Precum fapta-î merita ..

Cardinalü Andreiü permută
 Din Sasebeși óstea 'n josü;

Se fortifică de luptă
 În Sibiiü,—corpü numerosü!—

Dérü încércă înc'uă-dată
 Nunțiulü seü către Michaiü :
 Malaspina' iearü s'arétă
 Vorbindü de Christos în Raiü l.

Domnulü politü îlü primesce,
 Îlü salută, 'ı se 'nchină,
 Dérü la sine îlü opresce,
 Pên' ce lupta termină."

Pe la două-șeci și șese
 De Octobre,—'n timpü uscatü,
 Michai óstea retransese
 Lêngă Șelimberg', unü satü ..

XVIII.

Cardinalulü trupe forte
 Lêngă riü Sibiiü campa :
 Saü pe viață, saü pe mórte,
 Șeci miü oști comanda,

Pe uă 'ntindere pré bună,
 Între Oltü și 'ntre Sibiiü,
 Óstea lui Michai s'adună
 De trei orı atâtea miü.

Aci locu 'nfăcișeză
Unŭ șesŭ falnicŭ și mărețŭ :
Pe orașŭ îlŭ variază
Malurŭ și unŭ riulețŭ. —

Dominatŭ este orașulŭ
Despre Nordŭ cu dealuri mari,
Despre Sudŭ găsia ostașilŭ
Văi și codri fôrte tari.

Cardinalulŭ își împarte
La Sibii oștirea sa,
Ca să pôtă mai departe
Forția ei a măsura :

Călărimea-era 'nainte, —
Moisi Secuiulŭ capŭ ;
Pedestrimea 'avendŭ flinte
Și cu pene verđi pe capŭ.

În acéstă avangardă,
Ciomortanŭ, Francisc Levaŭ,
Toma Beju ținŭ la gardă
Cu călării spre Michaŭ. —

Partea aripei spre drép'a,
Vênătorŭ : Turculŭ Franciscŭ,
Rânfortându-se prin ceata
De lanciturmŭ de lêngă piscŭ.

Stânga aripă compune
Pedestrașii de Brașovŭ,
Ce s'au purtatŭ de minune
Subt unŭ némțŭ anume Grofŭ.

Stefan Lazăr și Arade,
Capŭ acectorŭ pedestrași,
Se credŭ descendenți cu-Arpade,
Celŭ cu nume uriașŭ,

În colóna de a-duoa
Nobiliŭ eraŭ călarŭ,
Legiunea acea nouă
Totŭ de nemeși proprietari.

Nn lipsimŭ la détorie
Vr' uă câți-va a'ŭ și numi :
Husar-Petru, capŭ p' uă mie,
Ciachi, Tachi, Zalađi,

Melchiorŭ Bogati, celŭ-ce
Cu Secuiulŭ fu zălogŭ,
La Michaŭ, cândŭ vru să 'ncerce
Pentru pace în norocŭ. ¹⁾

Iearŭ reserva, comitate
Ce a datŭ de ajutorŭ
Volontariŭ, pe țiunătate
Din străini, cu plata lorŭ. —

Și Polonî, formându falange,
Cardinalulū ce-a 'nsoçitū,—
Înarmați cu câte-ură lance
De oțelū în vêrfū cãlitū.—

Toldi Stefan, nemeși frunte,
Cu Ravasdi facū minunî;
Ei aducū în cară multe
Munițiune — provisiunî.

Senatorî aleși din țeră,
Cardinalulū ce 'i avea,
Se juraseră să pérē,
Orî românulū-sânge-a bea.

Iflu și cu Bodoni,
Și mulți nobilî, cu Șenei,
Corniși, Șivric, Zemertoni,
Wolfgang, Mintzent, Beșenei;

Gen'ralisimū peste-armată,
Gașpar Corniși, comanda; —
Uă-artilerie-echipată, —
Fôrte bine la semnū da.

Dêrū orî cum, Michaï aduce
Numêrū d' ôste superiorū;
Cavaleria-î ajunge
S' aibă nume 'ngrozitorū.—

Desele loviri de môrte,
Vêrsându sânge tătărescū,
Ageritu-î în luptî fôrte,
Oștile ce 'n câmpū pâșescū!..

Din boiării români de frunte
Advin pré bunî căpitanî:
Învêțaseră să 'nfrunte
Môrtea,—luptându ca Titani.

Lêng' acestea Michaï are
Și pré multe simpathii, —
Din Oradia cea mare
Pênē 'n josū de la Sibii, —

Trombițat-a alū seū nume
De eroū în timpî acei;
Iearū Româniî, frați și mume
Rogū de bine pentru-ai sêi.—

Românimea ese 'ndată
Ca unū corpū de la mormântū,
Se ridică, spre ceriū cată,
Rugi unindū către Cel-Sântū,

Pe pământū ca să se 'ndure
Pentru celū de jêle plinū,
Ce-a pututū cu lacrimi dure
Străinū jugū, dureri și chinū!.

Bucuria 'n elū vibrează
 Pentru Sörtē 'n viitorū ;
 Aurora luminează
 Uă ȕi mare fără nuorū ;

Aurora României
 De la Nistru ŕi Carpaȕi,
 Se redică pentru fii
 Luī Traian de Sörtē-uitaȕi!..

Dérū la Ŗelimberg, oŕtirea
 Ratranŕeată se ŕinea,
 Către Roŕu-Turnū eŕirea
 Transilvaniei păzia. —

Lêngă satū era uă móră
 De vântū, care-atunci lucra. --
 De pe vêrfū ochiulū mêsóră
 Cătū ŕesu óstea 'lū tăbăra.

Óstea turnu-acestū ocupă. —
 Telegrafū putea 'i servi,
 Către fie care trupă
 Prin unū semnū de a vorbi.

Lanȕū ŕi cară ferecate
 Facū alū lagărului zidū ;
 Tunurī mari, ca în cetate,
 În redute se închidū.

Fie-care capū d'armată
 Ŗi ŕinea poziȕiunii, —
 Veghetóree-e óstea tótă,
 Cu sutaŕi ŕi capiī bunī.

Lupta a 'nceputū cu ȕiua :
 Duoē-ȕeci Brumarū ŕi optū ..
 Resunat-aū tunulū, piua
 Pêneh 'n munȕi de peste Oltū.

Moisi Secuiu 'ncepe
 Lupta, dintre adversarī ;
 Tunulū vérsă focū, concepe
 Mórte ŕi ravage mari...

Mai ântêi se batū cu tunurī,
 Apoi cu puscī focū ŕinū lungū;—
 Colcăea mânii 'n Ungurī,
 Ŗi 'n curêndū la mâini s' ajungū.

Ca uă grindiuă cadū focurī
 Pe Români;— morȕi, vulneraȕi,
 Ca ŕi snopiī cadū pe locurī
 Sumă mare de bărbaȕi. .

Artileria-adversară,
 Superioră detunândū,
 Pământū-aerulū miscară,
 Nuorī, victimile gemêndū...

A Maghiarilorŭ iuŭitŭ
 Furia, celorŭ puŭcaŭŭ,
 Încurŕndŭ a fostŭ simŭitŭ
 D'ŭi Romŕnilorŭ ostaŭŭ.

Ŗi aŭia ŭinŕndŭ nŭvalŭ
 Bŕtŕlia, pe unŭ ŭeŭŭ,
 Eminentŭ cardinalŭ
 Prea voiosŭ fu de succesŭ...

Baba Novacŭ, celŭ cu nume
 Între ōstea cea-d'ŕntŕi,
 Dinnainte fŕcea spume
 Strigŕndŭ: «staŭ! sŕ staŭ copii!»

Cŕci colŕna cea din frunte,
 O durere! se trŕgea;
 Nu putea a mai rŕspunde
 Cŕndŭ nŕmiculŭ o 'mbrŕncea;

Cŕ 'ntregi rŕnduri se topise,
 D'arse bombe focŭ ploŕndŭ,
 Ori ŭi cŕtŭ le împlinise
 Noui falange alergŕndŭ.

Avangarda în derutŭ
 De nŕmicŭ în josŭ fugea,
 Sfŕrimatŭ ŭi bŕtutŭ
 Cŕtre centru se ducea.

A confusiei miŭcare
 De oŭtenŭ o simte toŭi; —
 Isbi centrulŭ; — fie-care
 Înlemni d'atŕtia morŭi. —

Murgulŭ atunci, cŕpitanulŭ,
 Din oŭtirea lui Michaŭ,
 Se aruncŭ cu-iataganulŭ
 Pe unŭ agerŭ dintre caŭ,

Ŗi alŕgŭ sŕ 'mpreune
 Pe acei descoragiaŭi. —
 Banulŭ Michaŭ, la Domnŭ spune
 Ce pŕŭiser' ŭi sei fraŭi...

Michaŭ Domnulŭ ca-unŭ Achile;
 Dupŕ elŭ boiŕri mai mulŭi, —
 Banulŭ Manta, vechiŭ de ŭile,
 Aŭ sositŭ la cŕmpu 'n luptŭ ..

Mare-avŕntŭ pentru bŕtaie
 Adversariŭ aŭ fostŭ luatŭ:
 Curgeaŭ trŕsnete vŕpaie,
 Cŕmpu 'n sŕnge-era muiatŭ.

Fumulŭ în vŕrtegiu se 'nalŭŭ,
 Se întinde valuri mari,
 Nu se mai vedea prin ceaŭŭ
 Taberiŭ, ōstea, adversariŭ. —

Tunetele repetează
 Noui loviră c' unū urletū grosū;
 Din cândū în cândū luminează
 Fulgerulū celū sāngerosū,

Mācelū, sānge, vāitāturā,
 Mórtea pentru adversari, —
 Muge glonțu 'n loviturā,
 Sparge peptū de militari

Intr' acestea, ca 'n cetate,
 Unde telegrafū era,
 Ocolitū cu șanțū, cū-armate,
 Lanțuri carā 'lū congiura;

Acelū locū de prețioșe
 Lucruri pentru Domnulū seū, —
 Ênsuși Dómna-acolo scóșe
 Vocări, c' ochi spre Dumneđeū,

Rugătóre pré 'nfocatā,
 Dinpreună cu duoī fiī,
 Și cu curtea adunată:
 Femei, boiări, visterii; —

Acolo era ș' Ierarchulū
 Prea Sānțitū Metropolitū
 Ce venise cu essarchulū
 Credinciosulū Ipolitū; —

Ale oștilorū registre,
 Întru care se 'nsemna
 Fapte și numiri distinse, —
 Ți cu ți ce se 'ntēmpla;

Și alū statulū consiliū,
 Portofoliu celū domnescū,
 Logofeții cu sigiliu,
 Tóte-acolo se gădescū...

Acestū punctū voia Secuiulū
 Să 'lū ajungē și să 'lū ia,
 Să loviască dreptū în cuiulū
 Carul-forței ce 'ncheia...

Și chiarū Michai cu boiării
 Spaīma n'o putea goni,
 Cândū la fruntea 'ncăirării
 Ca unū trāsnetū se opri:

— «Stați mișeilorū!..» elū ȝise
 Către cei descorageați,
 Și cu-alū spadei latū lovise
 Umērū unū din bărbați

Care nu putea a ține
 Alū ostașilorū moralū:
 «Să stați loculū cu mine!!..»
 Strigă firmulū generalū...

Și pecândū impușcătore
De la adversari veniaă
Ca ninsóre p' uă pădure,
Ca uă grindină cădeaă,

Mórtea seceră cu sute
Indiviđi,—fu lagărū spartū,
Acestū strigătū se aude
În tumultulū desperatū; —

Primenindū și forțe 'ndată
Frontulū óstei fugăritū,—
Intră centrulū să se bată,
Verșunată și hotărítū.

Se re'ntornū plinī de rușine
Ceī-ce spatele a 'ntorsū,
Cari n'aū pututū a ține
Cu némiculū vigurosū.

Ca la-unū mire roșindū fața
Celora Români bătuiți,
Cândū se scólă dimineața
Și 'lū întreabă multe mulți,

Ast-felū cu fruntea la vale,
Uitătura 'n pământū josū,
Se întórnă iearū pe cale
Multū oșteanulū rușinosū. —

Atunci Domnulū drege lucru,
Pentru perderi simșitorū,
Dă la adversarū de-lucru
Prin alū geniulū seū sborū...

Bucuria Eminenții
Peste puçinū a 'ncetatū;
O întórseră băeșii
Într' un chipū de totū ciudatū.—

Vinū Buzescii, mișcă 'n luptă
Grosū-armatei, și Clucerū
Începëndū c'unū Dómne-ajută!
Ca și trăsnetulū din ceriū...

Îi respunde adversariii...
D' ambe părți ei se întrecū,
Și pedestrii și călării
Veninóse arme 'ncercū. —

Ei s' ajungū ca cum se 'mbrăță,
Sântū de mórte 'ncăirați;
Lancele lovescū în fața,
Dē săgeți sântū încărcați...

Nemeșii concursū aduce,
Aruncându-se ca smei;
Aerulū de trompe muge
Spadele aruncū scinteii .

Cea de la Căineni venită
 Ōste, ține focū mereū ;
 Pasū cu pasū e încăinită,
 Unde loculū e mai greū, —

Ș' oștile, puteri maghiare,
 Ocolite mai era
 De oștirile-adversare,
 Care 'ncepe-a 'i secera. —

Pe la ȃiua ȃiumătate,
 Corpulū acelū nemeșescū,
 Ș' alte trupe desperate,
 De retrageri se gătescū...

Gașpar Cornișī pe sub séră,
 Gen'ralisimū,—cei Maghiari,
 Pe Romāni sǎ 'nfrāngǎ iearǎ
 Se luptaū vērtoși și tari ;

Dérū stindardele 'nainte
 Către Sibii se duceaū,
 Romāni, oștile ardinte,
 De bravuri minunī făceaū...

Ca unū fulgerū petrecuse
 Michai, falniculū și bravū,
 Cămpulū de oștiri cum fuse,
 Și călare p'unū calū albū,

Alegǎ prin rōnduri;—trece
 Lucindū péna 'n gugiumanū;—
 Ochiū-ī focū!.. cu sânge rece,
 Bătēndū peptu-ī de oșteanū,

Elū c' uǎ agerǎ cătare
 Și cu strigătū detunāndū,
 A vēdūtū din depǎrtare
 C' adversarii fugū cădēndū.—

Ca unū șoimū elū se opresce
 Mai în lungū de a privi,
 Și ca fulgerulū pornesce
 Prada 'n peptū de a lovi.—

Michai Domnulū glonțū se duce
 Cu uǎ gardǎ dintr 'ai sei,
 Pe Corniș Gașpar ajunge:
 — «Cavalere, 'i ȃice, stăi!..

«Apǎrǎte, cavalerie!
 «Spada 'n gardǎ! sǎ te vēdū!
 «Sórtea armelorū o cere
 «Și alū óstei mare pǎsū.

«Capii ênsuși datoreazǎ
 «Unū essemplu ca sǎ dea,
 «Din duoī unulū o sǎ cađǎ,
 «Sângele creștinū sǎ stea.—

«Apărăte, generale!
 «Înc'ua-dată eū iŭi ȃicū!..»
 Corniŭi atuncĭ stătu 'n cale,
 Falnicū, săbierū voĭnicū;

Pe Michaĭ îlū cunoscuse
 Ce putea, câtū e la preŭū,
 N'a voitū ca să refuŭe
 Lupta cu 'nbărbatū măreŭū...

Dup' a spadeĭ măniere,
 Dupē ochiĭ lui ceĭ crunŭi,
 Rece simŭindū ferū;-- iĭ cere
 Viaŭa 'n darū în câmpū de luptĭ.

Vêrfulū spadeĭ elū simŭise
 Peptulū seū că atingea,
 Ŗi puŭinū, puŭinū lipsise
 La rărunchĭ că 'lū petrecea...

Michaĭ fruntea Ŗi 'n senină
 Atuncĭ, — viaŭa 'i dăruĭ.
 Corniŭi spada sa închină
 Domnului care 'lū lovi.

Gaŭpar Corniŭi, fu essemplulū
 Reū în trupe de la-rōndū.—
 Őstea mare umple câmpulū,
 Fără capĭ ea rēmănēndū. —

Dêrū durere Ŗi mirare!
 Ênsuŭi Cardinalulū Domnū,
 Cu câŭi-va fugi călare,
 Travestitū ca unū ne-omū.

Őstea 'ntēia coragiōsă,
 Nemeŭiĭ, în aŭia chipū
 Se desface ruŭinōsă,
 Fuge lasă totū 'n câmpū.

Gloria Ŗ' acēstă dată
 Pe Michaĭ l' acoperitū! —
 Gloria e trōmbiŭată
 Pentru-aceĭ carĭ aū peritū !..

Gloria dêrū să resune
 Pentru fapte vitezescĭ,
 Gloria să dea cunune
 La armate Romănescĭ!..

Ŗ'astū-felū trupele aprinse,
 Dup' uă luptă fōrte grea,
 Câmpulū mare îlū coprinse
 Ŗi 'nainte se 'ntăria. —

Percurgū oŭtĭ de pedestrime,
 Înarmaŭi ca zidū de ferū;
 Cântă 'n surle, călărime
 De Romăni, pe caĭ ce sberū.—

Uă-artileri e măreață,
 Multe tunuri ce luă
 Des-din-đi de dimineață
 Pêně 'n seară, câtă luptă, —

Cu bagage, cară multe,
 Provisiune ce avută,
 Și cu prăđi: tesauri frunte,
 Adversari ce-aă perdută; —

Lêngă tunuri ce căđură,
 Mare numără de stindarđi
 Batoresciŭ le perdură,
 Și le-aă smulsă Româniŭ garđi. —

Armă, machină măestri luară
 Ceŭ oșteni de prăđi setoși;

Vite multe le-adunară,
 Boi și vaci și cai frumoși.

Și mulți prinși iaă robŭ. — Șântă
 tôte

Partea Domnului celă noă,
 Ca prin sabie luate
 De acestă măreță eroă...

Lupta dără fu terminată,
 Și Româniŭ mergă în susă. —
 La putere de armată
 Tótă țera s'a supusă...

Și așia Sibiulă mare,
 Fortificată, bine 'nchisă,
 Porțile deschise ș'are
 Pentru-acela ce a 'nvinsă!..

XIX

Șese ani se numărără
 Cu mari fapte și minuni,
 Și pe rândă le admirără
 Diferite națiuni. —

Țirguri, sate și orașe
 De nuvele răsunaă;
 Pe la locuri, megiașe
 Locuitoriŭ s'adunaă,

Și la preuți ei aleargă,
Cărți de țără-a le citi, —
Cu femeii, copii să meargă
Noutățile d'a sci.

Își vërșă atunci necazulū
Celū de nobilū apăsātū,
Că Michai-Vodă Viteazulū
Cu oștire a intratū...

Secuimea în piciorē
Tótă pentru elū era,
Clasele suferitorē
Unū traiū bunū atunci spera. —

Partisanū și Sasiū ieară
Cu-alū Germaniū împēratū,
Își da cotele p' în țeară,
Că de Batori s'aū scăpatū; —

Iearū pe Batori uă partitā
Susținea cu forțe vii,
Dērū ș' aceasta risipitā
Fu la lupta din Sibii.

Nobilime mare parte
Între dēnsa numēra, —
Populația departe
Atunci, contra îi era.

Curgēndū ast' alternativă,
Guvernū, ómenī se schimba,
Și cu legea respectivă
De Michai țēr' asculta..

Ieată ordine primit-a
Și Secuii de la Ciucū;
Să le-asculte, d'a-sărita
Cu grămeșile se ducū. —

«Cardinalulū fugăresce,
Cărțile așa scriea;
«Spre Moldova pribegesce,
«Cu mulți nemeși drumulū ia...

«Se ordonă la orī-care,
«Cine cum ilū va 'ntēlni,
«Să ilū prindă viū cu mare
«Îngrijire a veni

«La Bēlgradū. —Și sigurū fie,
«De la noi, Domnia mea,
«Rēsplătire, bucurie
«Omū acela va avea...»

Cum citescū Secui, daū 'larmă,
Clopotele 'n sate tragū,
Fie-care prinde-uă armă,
Și de gōtū pune-unū desagū.

Înarmați Secuii, cete,
Pe câmpii se răspândesc
Cu furcție, cu săgete,
Cu săcure ei pândesc; —

Și cu fața lui smolie,
Cu unŷ ochiŷ înverșunată,
Era plinŷ de grozăvie
Seciuiŷ populu armatŷ;

Cic-Sereda, Sântul-George
De-Ardealŷ, Sântu-Micloșŷ,
Către Sânt-Tomogoșŷ merge
Glôte de Ciucani furioșŷ.

Prindŷ ei drumurile tôte;
Și prin crânguri și 'n păduri,
Și prin văi văgăunate,
Prin totŷ loculŷ iaŷ măsuri;—

Și copaciŷ ei tăiară,
Chiarŷ potecile le 'nchidŷ;
Strejuescŷ în nôpte-afară,
Că nici la somnŷ nu se prindŷ;

Uă cumplită răsbunare
Îŷ ațită fôrte-aprinșŷ, —
Căutaŷ cu micŷ cu mare
Pe fugari cei distinșŷ .

Ieată că din întemplare,
Ei, uă cėtă cavaleri
Întelnescŷ, pe unŷ dealŷ mare,
În-dreptŷ satulŷ Cheresteri.

Acea trupă călărétă
Purtândŷ pintenŷ, pene, spadŷ,—
Uă persónă mai măreață
O 'nsoțiaŷ ai nobili gărđi.

Cea persónă e 'nvestită
Cu velură, cu bonetŷ
Pe capŷ, negru, d'aurită
Platoșe 'i lucia pe peptŷ;

Și 'narmatŷ cavalesce,
C'unŷ frumosŷ valtrapŷ pe calŷ,
Ochiu-i speriosŷ privesce :
Cesta-e Domnulŷ Cardinalŷ,

Care câtŷ e și și nôpte
Merse la drumŷ ne 'ncetatŷ,
Și pe calŷ abia mai pôte
Ca să stea de fatigatŷ. —

Cavaleri 'n mâini cu spadă,
Lêngă elŷ mergeaŷ armați,
De la Sibii se ținŷ ceată,
Spre Moldova îndreptați..

Ca uă haită lupi strigară
 Ceî de răsbunare beți,
 Și 'ncurându se aruncară
 Pe aști nobili călăreți.

Luptă cruntă cășiunată
 În sub-seră s'a urmatū;
 Secuimea verșiunată
 Mulți cetași a răsturnatū...

Ventū făcură cavalerii
 Cardinalului pe locū,
 Ca să scape 'n murgulū serii
 De izbirea cea de focū. —

Cardinalulū, cu unū nemeși,
 Lăsându calu-î, se rēsni
 De la ceata din Sesbeși
 Cu Eminența-î ce veni.

Ei cu Nicolae Michulū
 Pe ai sei lāsă luptāndū,
 Ca să scape d' inemiculū,
 Altă cale apucāndū. —

Dērū ce luptă? ce cruđime?
 Ce de sânge s'a vērșatū?
 Mai mulți nobili cadū victime,
 Unii din ei fugū prin satū.

Cardinalulū dă 'ntr'ua cale
 Mărginită cu păduri,
 Se afundă într'ua vale
 Cātū scāpă prin picăturī.

Nóptea negru vĕlu 'și lasă
 Peste văi și 'n câmpū lăfītū,
 Atmosfera rece-apasă
 Unū nuorū negru și 'ndesitū.

Ei privescū mai susū, departe
 Stēnci cu vĕrfuri pēn' la nuorū,
 Grăbescū pasii spre cea parte,
 Ca să afle-unū ajutorū.

P'unū măluțū ei se opriră,
 Larm' audū sub dealū în josū;
 A lorū fețe 'ngălbeniră,
 Bātu peptu-le fiorosū.

Prin lumin' abia zărită,
 Nisce focuri ce ardea,
 Ceată d' ómeni tăbărită
 Călători 'n josū vedea.

Nicolae Michu đice
 Domnului seū spăriatū:
 — «Să stāmū! să stāmū! nea-
 mice
 «Bande urma ne-a luatū...»

— «Ce vomă face?» Cardinalul
Pe Nicola întreba.

— «S'apucăm la stânga malul!»
Îucetă Michu repeta.

— «Nóptea tótă apoï bine
«Vomă umbla totă rătăcindă?
«Încurëndă și plóia vine,
«Se vedă fulgere lucindă!..»

Cardinală așa se plânge,
De fatigă mai cădëndă;
Michu mâinile își frânge,
P' ală seă Domnă perit vedëndă.

— «Unde dér, oh! Dómne Sântel
Michu mintea își perdea,
, Vre-uă colibă înainte
, De păstoră căudă amă vedea?..»

Đicea elă, și cardinalulă
L' întrebă că în ce locă
Eï se află? Valea, malulă
Nă 'lă cunoscă p' ună timpă de
focă.

Spuse Michu, ce în minte
Îi veni, p' acolo 'n timpă,
Satele de ma'nainte
Păziaă turmă,—făceaă colibă.—

— «Când ar' fi vre-uă mănăstire,
«Vre ună schită sihastru, heï!
«Pentru noi ce fericire?..»
Đise Cardinală Andreï.

Și așa eï o luară
A sui totă prin pădură
Pênă cândă se îfundară
În ală stênceloră spărtură.

În tăcere-adêncă noptósă
Amênduoï eï se ducea,
Și uă plóie vijelósă
Timpă urită le-adúcea.

Fulgerile ca minune
În acelă timpă fulminaă,
Călătoră la drumă se pune,
De periclu se 'nchinaă.

Și ducêndă se 'nainte,
Mortă de frică și flămêndă,
Cardinală abia deschide
Ochiă, nedormită umblândă,

Cócă aprópe de trei đile
Și trei noptă, de la Sibîă,
Elă mersese-atâtea mile,
Ocolindă peste câmpă.

Și de ce a fostü să tragă
Totuși elü nu a scăpatü,
Cätü voi ocolü să facë,
Și mësuri câte-a luatü.

O! ce bucurii plăcute!
Ochiil lorü rëmânü ficsați,
Ca pe focuri apărute
De licurici admirați,

Ei zăriră uă scînteie,
Dinaintea lorü lucia:
— «Uă colibă e aceie?..
Michu l'alü seü Domnü đicea.

— «Că așia și mie 'mî pare,
„Sănte Dómne! bine-arü fi!..
Cardinalulü đise tare,
Par' că inimă 'i veni.

Ei ajungü.—Nu se 'nșelară...
Găsescü la focü p'unü păstorü,
Într'uă mică colibióră,
Adëpostü mëntuitorü. —

Cardinalulü, cum ajunge,
Intră, pe omü salută;
Josü pe paie să s'arunce
De repaosü își căütă...

Sete-a'și stinge, ceru apă
De la bietulü omü păstorü,
Săracü lipitü ca uă sapă
De lemnü, n'avea unü ulciorü

Să aducă apă 'n stână,
Ci uă tigvă de bostanü. —
Unü ughiü Domnu 'i puse 'n
mână,
Să se ducă la mormanü

Unde e isvorulü rece,
Și mai iute a veni,
Că 'n curëndü ei aü să plece
Dupë ce s'orü odihni.

Făcu ochiil mari, păstorulü,
La moneta ce îi dă;
Își iuți curëndü piciorulü
Din colibă cândü plecă.

Tunetulü nu încetează
D'a mugii cu asprulü timpü;
Fulgerile luminează
În colibă ca și 'n câmpü.

Abia óspiil cätü intrară
La păstorulü, amënduoii,
Plóia și turna afară
Lungii torente, mari șioi.

Amușitŭ, perdutŭ, păstorulŭ
 Fașia-ı ș' învăli în mâini.
 Cardinalulŭ vędëndŭ zorulŭ,
 Că e călcatŭ de acești câini,

Iute paloșulŭ apucă
 Și voiesce-a se-apăra.
 Blaziu 'ı dă-uă măciucă,
 Cătŭ și ochi 'ı scăpăra...

Atuncı măcelŭ, grozăvie...
 Bietŭ păstorulŭ șta tăcutŭ;—
 Jungbiulŭ taie cu mânie
 Capulŭ celuia cădŭtŭ...

Cardinalului rea sörtē
 Acești ómenı 'ı a prescrisŭ.—
 Capul seŭ p'ua lance 'lŭ pórtă,—
 Corpu-ı zace 'n sânge 'ntinsŭ...

XX.

Trece 'n susŭ Michaı, coprinde
 Locuri, fama-ı trômbișândŭ. —
 Mersulŭ seŭ era potinte,
 Pe némicı ameninșândŭ. —

Alba-Iulia pompósă :
 Clerulŭ, populŭ și magnașı,
 I se 'nchină ; generósă
 Ocrotire 'ı cerŭ, plecașı...

Și asprime și blăndeșe
 În presinșa lui unia,
 Căndŭ cu trupele măreșe
 Pasŭ 'naiute elŭ venia. —

Comitatele alérgă
 Recunoscŭ potinșa lui ;
 Transilvania întrégă,
 Români, Unguri, Sassi, Secui.—

Alba-Iulia, reședinșa
 D'aı vechı principı Transilvanı,
 Se d'auresce de presinșa
 Astorŭ óspı căpitani.

În cortegiu-ı se presintă
 Totŭ ce-e mare și pomposŭ,
 Lucindŭ sórele 'nargintă
 Oști Români din plaiŭ în josŭ.

Domele cele mărețe
 Și palaturile detună,
 Templuri, turnuri, forterețe,
 Salve, clopote răsună;

Anunțiându' cea serbare,
 Muge aerul urlându'
 De trompete și fanfare
 Și cu musicile 'n rîndu'. —

Către porța George-Sântulū,
 Populu se grămădia,
 Se părea umplendu' pămîntulū,
 Din ceriū plōie cum cădea,

Și cu junii și bătrânii,
 Cu femeii, bărbații, copiii,
 Ca să vedă pe Români
 În triumfū, venindū cu mi.

Trecū călări boiări în frunte,
 Cu vestmîntulū scumpū pe ei;
 Îndărētu trofee multe
 De la Batori Andrei;

Maî cu seamă de stindarde
 Ce se pōrtă fluturându',
 Cam plecate la uă parte,
 Semnū supunere-arētu, —

Transilvania supusă
 Michai Domnului că fu,
 Prin victoria produsă
 De la lupta ce avu. —

Michai Domnulū apoi vine
 Pe unū agerū cursierū;
 Căpitanii lêngă sine,
 Caii lorū cu-argintū și ferū. —

Domnū arétă dulce față
 De onórea ce 'i făcu;
 Ș'arū fi datū curatū și viață
 Pentru planulū ce 'și avu. —

Dupē dēnsulū trupe-armate
 Ș' artileria cea grea,
 Escadrónele 'nfocate
 Uă pădure se părea.

Cu uă mare și mai mare
 Famă, sunetū, străluciri,
 Face Domnu-a sa chiămare,
 În discursu-i, la oștiri. —

Alba falnică 'i se 'nchină
 Și pompósă ilū primi;
 Acea și era senină,
 Ochiulū populu' uimi...

Prinde 'n mâinî a țereî frêne,
 Pune 'n pragü mărețü piciorü:—
 Cu dreptatea și cu bine
 De essemplu domnitorü.

Maghiarî nobili 'lă salută,
 La palatulü princiarü. —
 Industria, cunoscută
 Asteî țeri, i 'nchină darü;

Îi depuse-argintü și aurü,
 Aurarile anticî, —
 Alü-luî Batatori tesaurü:
 Lucrări d'artă, mari și mici

Numai Hustulü câte 'i dase,— ')
 Cu desemne florî ajurü,
 Prețiose d'argintü vase,
 Cu rubine p' împregiurü ;

Armării, statui, tablouri
 Se găsia l' acelu palatü,
 Porfirü, marmure de soiuri,
 Totü ce-e rarü și însemnatü;

Caî arabî de bună rasă,
 Cu a lorü genealogii,
 Se aflaü;—era în casă
 Nume scrise 'n viteziü; —

Totü ce servă coronate
 Căpeteniî și magnați,
 Lêngă armături orlate,
 Unü serviciü de 'mpërați. —

Acum Domnulü se 'nchină
 Forterețä și casărmî,
 Sub a luî puteri se 'nclină
 Munți ș' ai mureșuluî țermî. —

Depărtatä 'ncântătore
 Posițiune tare-avëndü,
 Alba-Iulia domnitore
 De mărirî pareä săltändü. —

Acolo Michaî aședă
 Legitimulü seü domniatü ;
 Elü Ardealuluî dictează
 Ce cu arme l'a luatü.

Recunósce faptulü mare
 Țera.—Nobiliî s' adunü,
 Și convócă uă-adunare,
 În celü anü, către Crăciunü.

Ei cu toțiî, c' uă unire,
 Solemnelü aü proclamatü
 Pe Michaî, în strălucire,
 Domnü Ardealuluî stimatü,—

În dietă ei proclamă
P'acestū mare Domnitorū ;
Și 'n totū modulū toți îlū chiamă
Grațiosu Domnu lorū... ?)

Ș' unū episcopū, în primire,
Presintându clerulū papalū,
Îi oră de fericire,
Cântându imnu triumfalū ;

Căci Dimitrie Napraghi,
Episcopulū, cătū vorbi,
Ca și nemeșū Secui Ciachi,
Grandiosū îlū linguși...

Ca să 'i dispute dărū cine
Dreptulū seū aci putea ?
La unū dreptū ce 'i se cuvine,
Țera 'ntreagă ce 'i dedea?..

Fu splendita convocarea
A dietei de magnați,
Și mai splendită-adunarea
Grandioșilorū bărbați.

Michai Domnulū, ca unū sóre
Ocolitū de sateliți,
Cugeta într' uă ardóre
L' ai seî frați, l'ai seî părinți,

Și dreptate vrea a face
Fie-căruia la rōndū,
Titlū acesta multū îi place,
Dreptulū patrii apărându. -

Dărū atuncia, o! crușime!
Față Domnulū cu ai seî,
Blaziu din Secuime,
A-adusū capulū lui Andrei.

Uă figură disformată,
Capu-acesta presinta,
Urma morții imprimată
Lêngă grōza ce arêta. —

Cardinalulū?. vai! ce sōrte!
Ce finitū predestinatū ?
Fu Michai isbitū de mōrte,
Vedēndū capulū celū tăiatū.—

Și a ȡisū: „Săraculū popa!!”
Ș' a lui față întorcia. —
Curse lacrimi sub pleopa
Ochilorū ce își stergea. —

Blaziu făr' remușcare
Aștepta și rēsplătiri,
Cândū de grōză, de mișcare
Trase-a tutulorū priviri. —

Dómna Stanca spăriată,
Tristă, plânse pe Andrei,
Vedëndü fapta blasfemată,
Ş'ucigaşü în faça ei. —

Ucigaşü acesta—crudulü, '
Dupë legi s'a condamnatü ; —
I se taie 'n piaţă gôtulü,
Michaï Domnu-a ordonatü.

Mormëntare cu paradă
Cardinalului făcu ;
I s' aduce corpu 'ndată
De la Ciucü, unde căđu.

Ceremonie pré demnă
De persóna-ı ordona ;
Boiărimea-aici se 'nsémnă ,
Funerariulü carü urma...

Michaï Domnü, a sa soçie
Fiii sei, Florica sa,
Boiări, magnați cu-avuție,
Cu toți lacrimi vërsa.

Clerulü cântă.—Ardü arome,
Facle-aprinse fumeгаă, —
Şi de doliu susü în dome
Clopotele lamentău. —

Tunurile ora spune
Când ilü puseră 'n mormëntü,—
Cu sicriü, cu florı cunune,
Totulü stofă şi cu-argintü... ³⁾

Ast-felü Cardinalulü fuse
La repaosü aşedatü,
Cu onóre ce 'ı făcuse,
Şi c'unü monumentü ornatü...

Lealitatea, de prețü mare
Recomandă pe unü Domnü ;
Prin acésta titlu are
Michaï Domnulü mare omü.

Tóte-acestea ilü aclamă
Şi ilü suie pên' la ceriü ;
Stéoa lui lucia cu famă
La voința sa de ferü.

Stéoa césta strălucesce,
Şi 'lū conduce la limanü,
Ca p' uă navă ce plutesce
Peste valuri în oceanü.

Orisontele 'ı e mare,
Steaoa ȕili 'lū predomnıa ;
Şi 'n seuinü pe 'ntinsa mare
Nava falnică venia. —

Vântu ușorū ăi nuorī abate
Dinainte-ī spre pământū,
Fama ține velī umfate,
Gloria e-alū seū avântū!..

Derū unū nuorū, unū nuorū a-
pasă
Alū seū sufletū prea bārbatū:
Uă tempest' aci se lasă,
Și unū vântū suflëndū turbatū! —

Acestū vântū purta tempestă
Ș' orizontu-ī se 'nnegri;
Fu-adversarulū ce detestă,
George Basta, cum veni...

La nuvela 'mprărășitōre
Că Michai a triumfatū, —
Nemții facū uă serbătōre,
Praga, Viena-aū luminatū.—

Credū atātū că le rēmase
Ca să intre pe domnitū,
Cu condiții și pe base
Ce cu Batori-a 'ntocmitū..

Cu-alū Austrii Archiduce,
Manifestū imperialū, —
Basta trupele ș' aduce
Din Casovia 'n Ardealū. —

Unū Neamțū țanțoșū, curcitură,
George Basta, — comanda;
Luī Michai uă lovitură
La triumfu-ī cerc' a 'i da.

De l' Ardealū ca să abdice
Michai, tronū a părăsi,
Basta c' uă manieră'ī ȃice;
Prea 'nfiptū nēmțulū se găsi!..

Ca de trăsnetū lovitū pare
Michai Domnulū supēratū,
Dete omulū seū tare
Peste nasū, și 'nfuriatū:

—«La stōpānulū tēu poți spune,
ȃice elū, e tronū-alū meū!..
«Cōci Ardealu 'mī se supune,
«L'amū luatū cu spada, eū!

«Spune-ī iearășī la 'mpēratulū,
»Îmī trimite oștī și banī
«Să 'lū ajutorū să-și ție statulū
«Cel constrānsū de Musulmanī?..

Vēdēndū tonū-acesta, Basta,
Ascultă înmārmuritū;
Îi cāduse în josū crēsta
De la cască, oțāritū...

De atunci ei s' arătară
C'ua privire d'adversari;
Pe Românul Domnă măsoră,
George Basta, cu ochi mari.

Ș' ară fi ăisă elă pôte multe;
Déră ale-oști ce a vėđută
Stăndă cu tunură gata-nm-
plute, —
Îlă făcu de a tăcută...

Domnu'ă ănsă înțelege
Că 'n Moldova se ferbea
Nisce intrigă făr' de lege, —
Să le stingă se grăbia...

Cu-alde Batoră ș' Ieremie,
Frate vitregă ne 'mpăcată,—
D' al-de nemeși, ca uă mie,
De la luptă ce-aă plecată

Din Sibiiă și de la Turda,
Emigrații adversari, —
Zamoischi 'y cōce turta
Săși resbuue... Cu Tătară,

Spontaneă în Romănia
Cualiația călcă. —
Fratele lui Ieremia,
Simion, Domnă se 'nstală

În Tîrgoviște, —ș' ajunge
Mai întinsă la Bucuresci ..
Michaï află.—Să 'lă alunge,
A pornită pe frați Buzesci ..

Căci Michaï ținea ș' Ardealulă,
Celă cu intrige 'nșesată,
Intrăndă Basta pēnă 'n malulă
Mureșului revărsată. —

Cugetă Michaï pe-dătă
De a merge ș' a'î lovi,
Nemică, intrigă, gașca tōtă
D'a o sparge elă voi...

Negreșită, se scie-uă flōre
La corōna lui lipsia! —
În profunda lui ardōre
Pe Moldova o visa;

Din țreă state a fi unulă,
Câte-și-trele Țeră suroră...
Le iubia, iubia Românulă,
Cum mai fu ș'alți domnitoră!..

Elă și publică 'n lumină
Manifestulă ce-arēta; —
De trecutu-ă oșteă plină,
Pentru luptă-o 'mbărbăta...

Și oștirea-î duse 'n dată,
Iute, agerŭ și voinicŭ,
În Moldova, ca să bată
Pe Movilă inemicŭ.

În pretecestŭ elŭ vorbă pŏrtă
Că răsbună pe Răsvanŭ,
Și cu populusŭ se pŏrtă
Ca unŭ falnicŭ suveranŭ.—

Elŭ consŏlă, îmbunează,
Și elŭ értă pe-ălŭ căitŭ;
Din adênculŭ seŭ oftează
Că se vede nevoitŭ

A veni să se măsŏre
Într'ună țéră de Români,
A lovi sub sântulŭ sŏre
În Creștinŭ, ca în păgânŭ.

La Suciava pe câmpie,
Inemicii se ținŭ zidŭ, —
Batori, cu Ieremie
Și cu Michnea celŭ turcitŭ ...

Óstea dérŭ Moldovenéscă,
Cum Michaiŭ s' apropiatŭ
Cu puterea românéscă,
Toți căciulele-aŭ săltatŭ,

Și 'n totŭ corpulŭ uă strigare
De oștenŭ s'a auđitŭ :

„Să trăiască Michaiŭ care
„Cu Româniŭ a venitŭ!!.

„Să trăiască ! să trăiască !..»
Moldoveni-așia strigaŭ,
Și cu-aprindere frățiască
Unii l'alții alergaŭ.

Cunoscuseră prea bine
Frații d'arme Moldoveni,
În principiŭ, să se 'nchine
Luŭ Michaiŭ de la Munteni!..

Atunci Batori ș' Ieremie,
Simion, ca adversariŭ,
Se retragŭ pe bătălie
Spre Hotin, cu forțe tariŭ.

Ei se 'nchide în cetate,
Ș'o fortifică cu șanțŭ. —
Începŭ tunurile-a bate; —
Fortulŭ e constrânsŭ. Unŭ lanțŭ

Ai luŭ Michaiŭ -oștiŭ pré bine
Pe Hotinu ilŭ strivi; —
Bătălie cruntă ține
Cu-adversariŭ ce 'i lovi...

Fortereța, Michai, arde,
 Și pe-locu o răsturnă .
 Mercenarii de-departe
 Se dau prinși, și mulți scăpă...

Și Movilă scapă, fuge
 La Poloni refugiată ;
 Și chiaru Batori se duce,
 Sigismundu, 'nfuriatū. - -

Michai prinde să guverne;
 Se proclamă triumfătorū. —
 În decretulū seū s' așterne:
 Alū Moldovei Domnitorū!..

Visulū seū acela mare,
 Visulū seū de-auritū,
 Prinde viață, ia suflare,
 Scopulū seū e împlinitū!..

Da, Moldova! România!
 Transilvania! suna
 Una: **Daco-România!**..
 Subt unū Domnū ce-o 'mpreuna;

Subt unū sceptru de dreptate,
 Avendū lege și cuvântū,
 Ca 'n bētrân' antichitate
 Clasicu prețiosū pământū...

Fama sa se răspândește
 Cu Vulturii și acuși,
 Populi vecinī privesce,
 Cazaci, Leși și cu Ruși.

Dērū aci stātu la culme
 Cu Michai, Fortuna sa!
 Culme 'naltă pentru nume...
 Pentru gloriī ce visa!.. *)

La Iași Domnū, Michai, aședă
 Pe Necula alū seū fiū.—
 Cu trei boiări guvernază
 A sa patrie cu'n dorū viū.

Și ca fulgerū cu oștirea
 Se re'ntornă în Ardealū;
 Stéoa sa 'i purta mărirea
 Prin totū loculū triumfalū!..

L' Alba-Iulia cândū vine,
 Comisari sosescū nemțesci,
 Cu orări, orări de bine,
 Comisari 'mpărătesci,

Și decretū 'i aducū, numindu-lū
 Domnū p' Ardealū, ereditarū,
 Și cu laudī, curtenindu-lū,
 I aducū aurū și 'i facū darū. —

Domniŷ acestŷ îngheçarã
Cândũ vëdurã ŷ' unũ trimisũ
De la Pórtã,—Turcu 'n țérã,
Hurajã-Aga-Azis. —

Ș' acestũ Turcũ firmanũ 'ŷ aduse
De la Pórtã, semne mari
De 'ntãrire; — 'lũ cunoscuse
Între potentașŷ primari. —

Darurŷ scumpe 'ŷ se presintã,
Spadã, steagũ și busduganũ,—
Semnũ de pace între gintã,
Ș' amiciã cu Sultanũ. —

Între darurŷ cu brilãnte,
Pe Michaŷ, cu spad' a 'ncinsũ,—
Sceptrulũ plinũ de diamante
Dinainte i s' a 'ntinsũ;—

Unũ calũ falnicũ, Padișachulũ,
Ce 'n resbelurŷ cãlãria,
Num' argintũ cu florŷ valtrapulũ
C' uã șea scumpã, 'ŷ dãruia;—

Ș'astuŷ bravũ i se depune,
Pentru stima de eroũ,
Descendinșilorũ cunune,
Destinãndule-unũ rangũ noũ...

Ochiŷ celora ce 'lũ vede,
Uã mulțime adunașŷ,—
Pentru darulũ ce 'ŷ se dete
Și decretũ de la 'mpërașŷ,

Se isbescũ; și gelosia
Ferbe, colcãe prin minșŷ.—
Basta 'nnecã 'n elũ mânã,
Comisariŷ staũ lemnișŷ...

Numaŷ Bogdan, cãpitanulũ,
Prea viteazu-acelũ Românũ,
Acelũ Crișianũ, ca vulcanulũ
Bucuria 'ntr'alũ seũ sënũ

Pën' la ochiŷ se reflectã,
Și plãngea, adëncũ uimitũ,
Lacrimiŷ inima-ŷ dilectã
Pentru Dombu-ŷ mulșãmitũ.

Cu-aŷ seŷ fiŷ și cu-a sa ficã,
Cu Romãni ce 'n bine sperũ,
În susũ mâinile rëdicã,
Rugã 'nalșã cãtre ceriũ :

—«Dómne! Dómne ne ajutã!
«Dómne-ajutã pe pãmëntũ!—
«Dã lui Michaŷ viașã multã,
«Sã ne-șardice din mormëntũ!..

Elū era ca patriarchulū
Țerei sale, bravū Românū,
Și cu sufletulū cu capulū
Ce 'i albise de bătrânū.

Elū opri pe Nemți la Hustu,
Fortărețā cu-avuți,̃,
D' a intra cândū le fu gustu
Sā s'apuce de beți,̃...

Elū avuse-uā 'ntrevedere
Cu Șigismundū la Hotin.
Îi vorbise cu durere
Cu morale, ca Creștinū ;

I-amintise jurāmēntulū
Solemnelū ce-a fostū făcutū ;
I-amintise totū cuvēntulū
Ș' amicia din trecutū. —

Șigismundulū îi răspunse,
De Bogdan fiindū atinsū :
— „Oh ! bătrānule ! îi spuse
Batori, la faç' aprinsū,

„Pe Michai, eū sciū pré bine
„Că 'lū iubesci si 'lū pārtinesci,
„Dérū m' ascultā și pe mine,
„Cândū mă veđi și imi vorbesci.

„Nu că m' aflu fără pace,
„Refugitū din căpētēiū,
„Nu 'lū urescū că răū imi face,
„Ca neamicu-mi celū-dāntēiū ;

„Dérū urescū pe Michaiēnsā
„Pentru nume ce 'și făcu,
„Pentr' alū seū talentō, întinsā
„Famā gloria ce-avul..

„Sântū gelosū, mă veđi, bătrāne,
„Sântū gelosū pe acestū omū,
Sântū gelosū că îi rămāne
„Nume strălucitū de Domnū;—

„Că învinse elū Ardealulū,
„Prin totū loculū e faimosū,
„Că Românū 'ucură celulū
„Unde vrea și cu folosū ; —

„Sântū gelosū ș' urescū de mórte
„P' acestū omū stra-ordinarū;
„Îlū urescū din cugetū fórte,
„Ca p'unū gigantū adversarū!..»

Iearū Bogdan cu tótā stima
Ș' amicia diu trecutū,
Bună điaua 'i a đisū prima,
Și secundo, a tăcutū...

Umilise Michai dără
Pe toți ai sei adversari;
Și puindū picioru 'n scară,
A dictatū la state mari. —

Comisarū Germanū întrébă,
Celū Bartolomeu Pețū,
Ce venise cu-așia grabă
Cu decretū de mare prețū,

Ce intimă legătură
Ține Pórta cu Michai ?
Dupě câte se vėdură,
Dup' alū Turcului alai ?

Că prepunū de necredință
Pe Romānulū pēn' la furcī;
Alt-felū nu e cu putință
A fi bine elū cu Turcī ?

Lui Bartolomeū,—se cade,—
Michai ȃice pré politū,
Pe unū óspe 'n demnitate
A 'lū priimi e cuvenitū ;

Că și Pórta e-uă putere,
Lēngă statulū seu creștinū ;
Chiarū politica o cere
A fi bine c' unū vecinū ..

Basta, c'ochiu lacomū fórte,
Mai gelosū, mai înfocatū,
Își făcea veninū de mórte,
Între visurī aruncatū. —

Cu surisū de uă rīnjire,
P' alū seu Cesar se jura,
C' ar' fi mare fericire
În Ardealū guvernū a 'i da...

Și p' ascunsū solicitase
Acestū rangū la comisari,
Și gēnunchiī își plecase
Lēngă mulți magnați maghiari.

Dérū ca ultimă 'nvocare,
Bogdan una se ruga
Către Ceriū, cu înfocare,
Cândū Romānulū lăcrima :

— «Dómne ! Domne ne ajută !
«Dómne-ajută pe pământū !
«Dă lui Michai viață multă
«Să ne salte din mormēntū!..»

Ma Fortuna capriciósă
Începuse-a se schimba ;
Diu lumina seninósă
ȃia 'nclină-a se 'nuora...

Ceia-ce iearŭ fu fatale
 Lovitură pentru tronŭ,—
 Certurile clericale
 Pune 'n cursă p' acestŭ Domnŭ.

Celŭ episcopŭ aprinsŭ fôrte
 Pe Creștiniŭ protestanți,
 Acusa pe toți la môrte
 Ca eretici apostati...

Vrëndŭ Michai să lingușiască
 Pe Napraghi, nunțiŭ papalŭ,
 Era-aprópe să 'mplinască
 Voia lui,—unŭ planŭ fatalŭ!..

Iearășî cértă, 'ncurcătură,
 Fulgerŭ, trăsnetŭ pe Românŭ,—
 Pentru omul care jură
 A fi blëndŭ și dreptŭ stöpânŭ!..

De la aste dérŭ greșiale,
 Unŭ Dimitre, episcopŭ
 Orthodoxŭ, să nu se 'nșeale,
 Îlŭ ținu de l' acestŭ scopŭ :

—«E păcatŭ ! așia nu face !
 «Nu făcea, Măria Ta !
 Țise sântulŭ omŭ, cu pace
 «Cu dreptate ș' a erta,

«Nume, fapte moșt enire
 «De la principe se cerŭ ; —
 «Veŭ avea în nemurire
 «Partea Sântilorŭ din Ceriŭ!..

Totŭ asemenea 'ŭ vorbiră
 Buzescŭ, Manta ș' unŭ Grecianŭ,
 Toți boiării se uniră
 Cu-episcopŭ răsăriteanŭ.

De la sânge îlŭ opresce
 D' a vërsa nevinovatŭ.
 Ênsuși Michai se căesce
 Pe Napraghi c'ascultatŭ...

Mare parte nobilime,
 Calvinŭ, Husiți, Protestanți,
 Protestară cu-agerime
 De Michai,—d' ai dorobanți ;—

Cöci și óstea-ŭ, de licența
 De putere de abusŭ,
 Își perdea magnificența,
 Prin desordinŭ ce-a adusŭ. —

Inemiciŭ sêi dintr' asta
 Bunŭ pretecstŭ puteau găsi,
 Cu némiculŭ seŭ, cu Basta,
 Unŭ complotŭ a se ursi..

La Pelonî solicitară
 Domnŭ pe Batorî, ŝ' ajutorŭ;—
 Către Basta, s' arĕtară
 Devotaŝi la 'mperatorŭ...

Moisi Secuiu, 'n frunte,
 La revoltă 'i învĕta;
 Ciachi luntre sta ŝi punte
 Pe nobleŝea aŝiŝa...

Ură, patima, mânĭa
 Între nobilî detuna;
 Se 'nŝelegŭ ŝi cu-Ieremia,
 Pe Michai a 'ŝi rĕsbuna.

Adunanŝă facŭ de ŝĕră,
 Clubŭ deschide, se consultŭ;
 Ceî magnaŝi la Turda ieară
 Jură 'n arme, facŭ tumultŭ!..

Michai Domnulŭ, câtŭ îi simte,
 Prin Michalcia le vorbi,
 Adunanŝa le inchide,
 Întrunirile goni. —

Ca unŭ ŝĕrpe, cu turbare,
 Se 'ntorcŭ nobilî a muŝca,
 Jur' a sŕrteî lorŭ schimbare,
 De Michai a se scăpa...

Mirolĕu : câmpŭ, dealŭ, apă,⁵⁾
 Ťermi Mureŝului, — munŝi. —
 Acolo magnaŝi 'ngrabă
 Alergaŭ armaŝi prea multŭ. —

Ť' oŝti acolo-austriace
 Retranŝiate se găseŝcŭ. —
 Uă putere Basta face
 Cu concursulŭ nemeŝeŝcŭ...

Navigatorului sŕrte,
 Michai Domnŭ acum avea. —
 Uă tempeŝtă mugindŭ fŕrte
 Orizontele 'nvelia;

Ca 'n oceanŭ cândŭ vinŭ furioŝe
 Valurî nava de isbeŝcŭ,
 Pe d' asupra-î trecŭ spumŕse
 S'o îngrope se pornescŭ; —

Ťi cu câtŭ periclu-e mare,
 Elŭ căta a se lupta,
 Ťi tempeŝta grea pe mare
 Pe oceanŭ a o'nfrunta...

Dĕrŭ Michai cunŕsece, vede
 Dincotro venia aŝtŭ nuorŭ,
 Ťi tempeŝta ce 'lŭ va perde
 Sub unŭ ceriŭ îngrozitorŭ. —

Basta, Zamoischī, Movilă
Sîntū némici luī aici; —
Către Mureşū óstea 'nşiră,
Elū, în peptū cu neamicī.

Marte! Ţeule potinte!
Veī conduce spada luī?
Saū tu ênsuşī în morminte
Pe Români tēī îi puī?..

O! se 'ncepe luptă mare,
Măcelū, trăsnetū... crunte Ţeū!
Ce furiosă sbucinare?
Ce de tunete mereū?..

Basta s' arēta că fuge
Dinaintea luī Michai,
De retragere că-şī duce
Ómeni, muniţiunī şi cai,

Şi Michai cu uă iuţială,
Cu energie 'lū lovia. —
Se părea ca 'n ameţială
Basta forţele ş' avea ...

Dérū strategia-isbutesce. —
Sîntū Români 'ncongiuraţi; —
Cătū se luptă bărbătesce,
Sîntū învinşi şi sfărîmaţi ...

Prisonerī cadū uă mulţime. —
Era prinsū Baba Novac.
Bogdan străpunsū, prin victime
Zăcea 'n sânge lêngă-un lacū. —

A! Michai acum se vede
D' a luī Sórtē părăsitū;
Şi Fortuna sa îi dete
Uă lovire de 'ngrozitū!..

Dómna 'n Făgăraşi e dusă
Cu fiī, nicī că s'aştepta
La aşia schimbare-adusă
De 'mpregiurări. — L'aştepta!..

Perdëndū oşti şi judecată,
Şi soţia Domnu-uita.
Nu 'ī rămâne astă-dată
Decătū coragiū ş'a luptal..

XXI.

Maî ântei, maî susû câtü póte,
 Ca femeia și copiî,
 Elü precumpeni din tóte
 Națiunea-î maî ântei!..

Suspinat-a de méhnire,
 De dureri Michai pëtrunsü,
 Desfăcut' a sa oștire
 Că 'n ce stare a ajunsü...

Unde dérü? unde Fortuna?
 Și de ce ilü părăsia?
 Care prumptă tot-d'auna
 În favóre-î se găsia.

Dérü s'acață de tăciune
 În incendiu-unü omü aflatü,
 Și pe șerpe mâna pune
 Celü în valuri afundatü!

Ar'fi vrutü Michai să stingë
 Cearta c' unulü din némici,
 Ca să poté să înfrângë
 Pe celü greu alü patrii bici.—

Biciulü țerei Români
 Nu e Turcu-acum, Tătarü;
 Ci Creștinulü, și chiarü fi
 Astei patrii în amarü...

Și Michai alérgă 'ndată
 Ca să scape țera sa ;
 Uită Dómna desolată,
 'N voea Sórtei o lăsa.

Că 'n Moldova, Ieremia
 Cu Poloniî înțelesü,
 Își essersă lăcomia
 Să înjunghe țera desü ;

Cu Poloniî elü intrase,
 Cu Cazaciî cei turbați, —
 La străinü elü închinase
 Și pământü și p'ai sei frați!..

Și torentulü de prădare
 De pe tristiî Moldoveni,
 Ca și crivățulü maî tare
 S'aruncă către Munteni.

Și guvernulŭ ce-aședase,
 Michaï Domnulŭ, p' alŭ seŭ fiŭ,
 De la Iași se alungase
 Cu desprețulŭ celŭ mai viŭ ...

O! Dérŭ unde-e strălucirea
 Lu-Alessandru acelŭ Bunŭ?
 Unde este și mărirea
 Luï Stefan, eroŭ străbunŭ?

O! Michaï atunci pumnulŭ
 Strênse, ș'a ȃisŭ către-aï seï:
 «Óstea-mï românï unulŭ ș' unulŭ!
 «Unde-mï sântŭ acuma ei?

«Aȃi străinulŭ!.. o! străinulŭ!
 «Ca unŭ șerpe veninosŭ,
 «Mușcă, mușcă cu veninulŭ;—
 «Totŭ așia de ne-omenosŭ

«Zamoischi cu-a sa clică,
 «Movilescilorŭ patronŭ,
 «Ca unŭ șerpe capu-ardică
 «Și 'mï viseaz' alŭ Țereï tronŭ...

«Trufașŭ, calcă 'n România!..
 «Mai trăesce dérŭ Michaiŭ!
 «Mai trăescŭ Buzescï! mânia
 «Este forte, sbéră 'n plaiŭ!—

«Manta êncă este tare,
 «Și Michalcia este-aci,
 «Căpitanulŭ acelŭ mare
 «Scie 'n luptă d'a muri!

«Oh! dérŭ inima tmï plânge
 «Pentru-acelŭ virtosŭ bêtrânŭ
 «Ce cădu scăldatŭ în sânge,
 «Bogdan bravŭ, unŭ bunŭ Ro-
 mânulŭ..»

Michaï Domnulŭ se grăbesce
 Cu oștirï ce 'ï remânea;—
 Timpulŭ scumpŭ e, rêulŭ cresce
 Cu néamiculŭ ce venia...

La Țirgovisce îndată
 Plécă; nici privi 'ndărêtŭ. —
 De acolo c 'uă armată
 S'a dusŭ dreptŭ către Siretŭ...

Și 'n Moldova elŭ ș' avêntă
 Înainte óstea sa:
 Inemiculŭ n' o 'nspăimêntă,
 Căzăcime câtă-era...

La Siretŭ sosindŭ, oștirea
 Pe piciorŭ de lupt' a statŭ.—
 Zamoischi lŭase scirea
 Cum Români s' aședatŭ.—

Ast-felŭ Michai perđendŭ totulŭ,
De Fortuna-ı părăsitŭ,
A trecutŭ d' acilea Oltulŭ...
Cinci județe auditŭ

Vocea lui în astă stare,
Vocea-ı care tēnguia,
Vērsāndŭ lacrimi amare,
Unŭ eroŭ care cădea.

Fiiulŭ seŭ, Necula, fuge. —
Buzesci, óstea, se retragŭ. —
Simion, ca feară muge,
Ș' ăi Poloni la țintă 'mı tragŭ

În Tîrgovisce. — S'aședă
Domnŭ Movilă cu străini. —
România maltratéză;
Ei tortură pe Creștinŭ...

Dérŭ când vēdŭ Buzesci crudime,
Deprādarea țerei lorŭ,
De Poloni, de Căzácime
Fapte barbari, jeafŭ, omorŭ,

Aŭ trecutŭ pe-dată Oltulŭ,
Chiāmāndŭ l' arme pe Romāni.
Desperați atunci cu totulŭ
Prindŭ Romāniŭ arme 'n mână!..

Oltulŭ îndărētŭ și 'lŭ trece,
Oltenime de sub Banı,
Către Argeși să încerce
Iearăși luptă de Titanı!..

Ș' aci perdere totală
S'a 'nsemnatŭ pentru Romāni; —
Unŭ mormētŭ ș' aci 'nălțară
Bravi murindŭ cu arme 'n mână!..

Trōmbițat-a bărbăție
În suspine s'a schimbatŭ,
Lauriŭ de vitezie
În morminte s'aŭ uscatŭ! —

Faptele strălucitóre
A le marelui eroŭ,
Aste stele periitóre
Óri lua-vorŭ unŭ cursŭ nou?..

Michai ênsă mai trăesce! —
Pre remasurı de catartŭ
Naŭfrageatulŭ se silesce
Ca să iasă la uscatŭ ;

Portu-acela de scăpare,
Punctŭ ce 'lŭ vede 'n calea sa, —
Lui Michai așia îi pare,
Și în Sórte-a se lăsa,

Se gătesce ca să mérgă
La Rodolfu-imperatorū. —
Prin Ardealū elū se încércă
De a trece mai ușorū. —

Pe Michalcia 'lū ia cu sine,
L' alū seū scopū 'lū inițiă. —
Corniși Gașpar minte ține
Că elū viața 'i grațiă

La Sibiiū, în lupt' aprinsă...
Comandantū fiindū p' Ardealū,
Lăsă trecerea-ī deschisă
Luī Michai, mai pe-la-dealū,

În Germania d'a merge
Cu boiări seī din Banī; —
Iearū Corniși pe mâini se sterge
Primindū sumă pungī de banī...

Multe pedicī, greutate
Dinainte-ī învingendū,
Stări de lucruri încurcate
Găsi Domnu, 'n susū mergendū.

La Viena cândū sosese,
Decădutu-acestū eroū,
Cu politica 'lū opresce
Cursulū lucrurilor noū.

Astū orașū care vėduse
Soliman cum l'a blocatū, —
Pe Michai aci 'lū avuse
Óspe nearmatū, uitatū!

Cabinetu-ī totū amână
Domnului đi după đi...
Trece iute-uă săptămână
Și uă lună, și 'ntr' uă đi

De plecare 'ī învoesce
La Rodolfu-imperatorū,
Ce în Praga locuesce
Ca supremulū Grand-siniorū.

I s' acórdă-audiință,
Cestuī óspe prea mărețū;
Mar'nimie, cuviință,
Pompă lucsū -acol' aū prețū.—

Bărbatū maturū, Rodolfū vine:
Fața sérbedă, c' ochī viī, —
Ecoleū și manta ține
Pe elū;—pagī, curteniī miī,

Și ministriī și Baroniī
Și Comițiī învėțați,
Consiliariī ai coronii
Cautū la elū c' ochī căscați...

S' adunaseră-uă mulțime,
Ca d' unū mare fenomenū; —
Conferă cu nobilime,
Domnū p'alū oștilorū domenū! —

Fu priimitū Michai la curte,
De Rodolfu aūocratū. —
Lăudări îi face multe,
Cu ministri 'mpresuratū. —

Să se scuse Michai scie,
Către Germanī elū vorbindū,
Sórtea-i lui Rodolfū descrie,
Lupte grele 'i amintindū;

Că periclu fuse mare
Despre Turci pentru Creștinī;
Și se plânse de trădare
Ne-omenoșilorū vecinī; —

C' a sa tristă pozițiune
Îlū constrânse de a fi
Reū cu toți, elū jură, spune
Ce-injustiții suferi...

De Polonia se plânse,
Ce în drepturi 'lū a lovitū,
Multe, multe 'n capu-i strânse,
Lui Rodolfu a vorbitū..

Fiiū, Rodolfu, succesorulū
Alū lui Maximilian,
Predomnindū imperatorulū
Pe imperiulū germanū,

Și a căruī aplecare
Nu a fostū de cavalerū
Nici uă-dată; Praga 'lū are
Cărturarū cu ochi pe ceriū. —

Ticho-Brache, astronomulū,
Sufletulū i 'lū polei,
Și altminteri, ca totū omulū,
Ca duoī frați cu elū trăi. —

Cele lumesci elū lăsase
Pe ministrii, — lucru scurtū;
Numai Turci 'lū supărase
Cu resbelulū acelū cruntū...

Și mai-multū de-cătū și asta,
Scire grabnicū 'i a venitū,
Din Ardeal, că oști pe Basta
L'a bătutū și 'lū a gonitū; —

Că Maghiariī își aduse
Domnū pe Batori 'napoi,
Proclamându lū, unde fuse
În Polonia cu-ai sei;

Că cu Turci 'și dase mâna,
Acestū principe, din noū,
Trădătorū ca tot-d'auna
S'arētatū, iearū nu eroū!..

Cu-cătū sânge-avea de-rece,
Și cu flegmă filosofū,
Cum d'aceste-aude, 'ntrece
Tigru, furiosū Rodolfū.

Îi venise tocmai bine
Bravū Michai l' așia momentū...
Splendidū îlū primi la sine,
Și 'nfocatū de simțimentū

Nu 'ncetă mereū d' a 'i ȃice:
Bravulū meū! Amiculū meū!..
Busa lui rīdea ferice,
Fórte voiosū ochiulū seū ..

Cu Michai ș' aī seī de față,
Curtea caseī Augsburgū,
Regele simți uă viață,
Dupē scirile cum curgū!..

Înspiratū, Rudolfu pune
Mâna p' umērū lui eroū,
Atunci cugetulū îi spune,
Garantāndu-ī rangulū seū ;

Principia 'i o proclamă,
Rodolfū regele, 'nspiratū
D' eroismulū seū, de famă,
În presinț' astui bărbatū;

Ereditar îlū numesce,
Potentū principe d' Ardealū,
L' acestū titlu 'i re'nouesce
De curónă-unū rangū ducalū;

Și pre țerile Române,
Domniatulū, dreptulū seū
Recunósce: elū rămāne
Sacru, scrisū de Dumneȃeū.

Și mai multū Rodolfu face,
De familie a vorbitū, —
Despre fiica sa, ce 'i place,
Ca unū Angelū renumitū, ')

C' arū voi 'n căsătorie
Sórtea sa a 'mpreuna, —
Și părinte elū să 'i fie,
Îu comunū bine-a lucra ...

Milióne 'i se depune
Și oștirī îi dă d' ajunsū,
Comandantū supremū îlū pune
Peste corpurī cum 'i spusū...

Atunci, atunci la soție,
L' ai sei fi elu cugetă,
Și cu lacrimi de frăție
Michaï Domnulă lacrimă

Banulă seă d'aprópe 'lă vede,
Vede ochiu-ı lacrimândă :
— «Dómne ! Ceriulă nu va perde
«Pe Română!» elă ăise-oftândă.

— «Dómne ! Dómne ımă ajută
«Ênc' uă dată!!..» forte-a ăisă...
Cu Rodolfu se salută. —
Și decretulă 'ı este scrisă...

Déră Rodolfu îngrijesce
Pe duoı ómenı a 'mpăcă ;
Duoı némicı ce se uresce
La-ună ospěțu mân' a da.—

La Ardeală, cu demnitate,
Michaï ageră vine 'ntinsă.
Peste Oltă pentru armate
Marelui Cluceră 'ı a scrisă.

Basta și Michaï fuseră
La Gonzaga invitați ?)
(Generală), unde merseră
Pentru prânsă mai mulți băr-
bați. —

Acolo cu 'mbrățișare
Chiară Gonzaga a stătută
Să 'și dea mâini și sărutare,
Să se ștergă ce-a trecută;

D' amicie, de 'nfrățire,
D' armonie 'n viitoră,
Cu francheță, cu mărire,
Să-și dea mâna 'n fața loră.—

Ca uă hienă ênsă Basta
Ține ur' ascunsă mereă,
Re'nnoitu-a cu asta
Astă ură și mai reă.

De prea multă gelosie
Și ficații își rodea,
Îi venia apoplecsie,
Că Românulă Domnă vedeal..

Și 'n surisă și cu turbare,
C' uă rinjire depăgână,
Dete-a Iudei sărutare
Superiorului Română.

De la ospěțu se gătesce
Pentru opera cea grea!
Óstea lui Michaï sosesce,
Prin Vâlcan es desvălia.

Timpulŭ verei seninŭ rîde,
 Nopti favôră pe Români;
 Marele Clucerŭ deschide
 Calea cu-amele în mâini.—

Ei s' ajungŭ cu 'mperiali;
 Peste Mureşu se 'ntr' unescŭ.—
 Bucurie pe Michali,
 Banulŭ Manta, şi Buzescŭ!..

Să lăsămŭ acu eroulŭ
 Cu-alŭ seŭ geniŭ d'a lucra.
 Să privimŭ acum pe omulŭ
 Jugulŭ casi-a scutura...

Forte-a ôstei detunare
 Atuncŭ, cum venia sburândŭ,
 S'a întinsŭ peste hotare
 Purtândŭ fama, spaimă dândŭ.

Spaîma ei pâşia mai iute
 Ca şi trăsnetu din nuorŭ,
 Şi 'n alŭ luptei câmpŭ ascute
 Paloşulŭ ucigătorŭ;

De armate astă spaimă
 Şi de Domnu Bravŭ Michai,
 Români vulturi iaŭ faimă,
 Se rădicŭ din noŭ pe plaŭ. —

Chiarŭ şi Turcii 'nmărmuriră,
 Pe Sigismundŭ ce-ajuta; —
 De Michai câtŭ audiră
 Se oprescŭ d' a 'nainta ..

A sa famă totŭ se duce
 Pêně merge 'n Făgăraşi,
 L' a sa Domnă sócă dulce.
 Bunŭ nuvelŭ dă cinevaşi.

Făgăraşulŭ dérŭ posedă
 Inim' astui Domnitorŭ,
 Sóca, fiŭ. — Elŭ va repede
 Ôste-acolo 'ntr'ajutorŭ. —

Multe gemete, suspine
 Dintr' acolo le-audia,
 Chiarŭ şi vântulŭ care vine
 Par'-că sufletu-ŭ 'ngrozia...

Într' unŭ vechiŭ castelŭ d'ua-
 parte,

În numitulŭ Făgăraşiu,
 Uă celulă se desparte
 Pentr'unŭ suferindŭ unchiaşŭ.

Acestŭ omŭ cu faça trasă
 Şi de ŭile mai topitŭ,
 Suferindŭ, zăcendŭ în casă,
 De uă plagă chinuitŭ,

Din resbelū spre căutare
Acolo lăsatū era,
Ș'orī și câtū bolnavū de tare
Pentru viață elū spera. —

Elū Țicea câte-uă-dată,
Și 'n ochī lacrimi 'Ț curgea,—
Ca uă rugă inspirată,
Ruga sa ce 'n gōndū Țicea :

—«Dōmne ! Dōmne ne-ajutā !
«Dōmne-ajutā pe pāmēntū ! —
«Dă luī Michai viață multă
«Să ne salte din mormēntū!..»

—«Ah ! părinte, scire bună!..»
Uă femeie câtū intră
În celulă, 'lū ia de mână,
Vorbi, dulce 'Ț căută. —

—«Ce ȚicȚ tu, iubită fată?..»
O 'ntrebă bētrānu-uīmitū.
—»Bune sciri, pré scumpe tatā!«
Ea raspunde c' aprīmitū.

— «A! pe Jicmont eū în brață
«L'amū Ținutū cândū fu copilū;
«Să 'mī asculte de povață,
«Să 'mī respecte domiciliū ; —

«Bētrēnețea-mī respectată !—
«De femeī și de copii,—
«Cavalerū cine e cată
«Să arēte mārīnimī. —

«Mergūeū însumȚ pēn' la Dōmna,
«Slabū, neputinciosū cum sūntū,
«Să o apārū tōtă tōmna,
«Și ce ȚicȚ? — pēn' la mor-
mēntū!..»

Dērū acea femeia jună
Să lū ardice 'Ț ajutā,
Ca să mērgă împreună,
Rēdemū, brațulū ei i 'lū dă.

Pe captivī să cerceteze,
Se suiră la castelū,
Sōrte-amară să 'mbuneze,
Mi se luptă-acum și elū.

Dōmna Stanca îngrijiată,
De la rugă tresārindū,
Ș'aruncă ochīl spārīatā
Către ușia schīrȚiudū.

Sānte DumneȚeū!.. ce vede?
Bunī amicȚ ca nisce fraȚi?
Pe ochī lacrimi se perde,
Pe obrazīl înfocaȚi!..

—«Ah! Bogdan!» ea ruga 'ngână,
 Și cu-astū nume s'a sculatū.
 —«Aci, ertă-mă, stōpână!
 «Că intraiū neașteptatū.

—«Îmī ești tată!.. Dómna ȕise
 Omulū bêtrânū intrândū!
 Și 'n durerī, Bogdan, privise
 La cuconiī seī de-rōndū.

Maī cu sémă 'ī vede fica
 Mare, jună-unū chiparosū;
 Lêngă mama sa, Florica,
 Sta plăpândă c'ochi 'n josū.

Să vorbimū de frumuseȕea
 Feteī Domnului Michai:
 Chipulū eī și tinereȕea
 Surideaū ca florī în Maī.

Era fica domnitōre
 Cu virtuȕī. Unū farmecū rarū
 Rêspânda. Iubita Flōre
 Alū părinȕilorū eī darū!

Și ca-uă lumină 'n față,
 Ochiī eī voioși căta;
 Totu 'n ea blêndeȕe, vīaȕă,
 Bunătăȕī, marī speranȕi da.

Michai Domnulū pe totū timpulū
 Cătū la sóȕa se gōndia,
 Viitorulū în totū chipulū
 Fiiceī Flōreī pregătia.

O! părinȕi plini de simȕire!
 Cătū pătrunși sūnteȕi de dorū!
 Este chiarū dumneȕeire
 Părintesculū vostru-amorū!..

Dómna dérū privi mișcată,
 Par'că nu 'ī vêdu d'unū anū,
 Cu ochi dulci privindū pe fată,
 Pe Augusta și Bogdan.

Tocmai vrea ca să vorbiască,
 Dómna, bunului bêtrânū,
 Nu scia cum se găsiască
 Vorbe ce pe busi rêmânū.

Dérū mirare! Uă armată,
 La castelū ostași rêsunū,
 Cornulū, trōmbiȕa d'uă-dată
 Mugescū tare ca unū tunū.

Și maī tare larma vine
 Ce isbia auȕu lorū;
 Dómna Stanca-abia se ține,
 Și ascultă 'nfiorătorū.

A eșitū Bogdan să védě
 Ce alarmă? cine fu?
 Și chiarū elū se 'nfioréză.
 Dérū bētrānu 'nfiptū stātu...

Jicmont Batori, Principulū!..
 Călārimea 'lū proclama
 C' uă fanfară câtū ia câmpulū,
 Făgărașii alarma. —

Aci Batori ajunsesē
 La castelū, ca concherantū,
 Și anume 'lū adusesē
 Ciachi, primulū intrigantū...

— «Ce vreī, principe? vorbesce
 Celū Bogdan ca bētrānū fagū,
 Sigismundu cândū voiesce
 Să descalece la pragū.

«Aci lume este slabă,
 «De suferinđi, de bolnavi;
 «Fie-care aci 'ntreabă,
 «Sūntū femeī, copii, nu bravī! —

«Decī te 'ntórnă, și 'nainte
 »Mi te du spre viteziī;
 «Sóca luī Michaī, ia-aminte!
 «Aici este cu copii!..»

— «Sciū, răspunde elū, și, fie,
 «Unū dīamantū e fiica luī;
 «Mi e promisă de soție,
 «Chiar din Lemberg unde fui.

«Cum așa? ș'aici, Crișiane,
 «Totū pe tine te 'ntelnescū?..»
 — «Nu te lasū!.. Staī căpitane!
 «Ca unū tată să 'ți vorbescū...»

Sigismundul și Movilă
 Aū surisū cu unū desprețū,
 Arū-fi vrutū să intre 'n silă
 Cu unū cugetū îndrāsnețū,

Dérū gōnditu-s'a și stete. —
 Și Bogdan, câtū prețū avea
 La virtuți, essemplu 'i dete,
 De cavalerū îi vorbia.

Batori își dice 'n sine:
 Și Movilă este-aci!..
 Lucru sigurū pentru mine,
 Mai târđiū eū potū veni. —

«Principe, mai ia aminte!»
 Bogdan iearășī a 'nceputū,
 «De serviciurī de'nainte,
 «D'amicia din trecutū!..

Și ostași se depărtară,
 Batori în fruntea lor. —
 Se sui Bogdan pe scară,
 Ca să intre 'n coridor.

Dómna, sus, înmărmurită,
 Înghiăcată, auđi
 Convorbirea, — și perită
 Astepta-uă fatală ąi...

Augusta o conduce,
 Mărînimósă cum era :
 — «Sciinți bune Radu-aduce,
 «Dómna mea! nu despera!..»

Cândü Bogdan intră-o găsesce
 Amarü palidă, plângëndü,
 Ș' Augusta sprijinesce
 P' a sa Dómnă lăcrimândü.

— «Ajutorü vë cerü d' afară!
 Stanca, buni mei! le-a ąisü,
 «Că barbarulü vine ieară,
 «Tigru prada caüt' aprinsü!..

Și Bogdan, cu-electrisare
 Lacrimilorü ce privia,
 A zăritü plinü de mișcare
 Că iearü Batori venia

Cu-ai seı ómenı și cu arme...
 Stă Crișianulü c' amețitü;—
 Era peptu să i 'lū sfarme
 Sângele 'n susü grămăditü.

La genunchi-ı se tèresce
 Dómna care îlū ruga,
 Ea de totü se hotăresce
 Alü seü sufletü a mișca.

«Ajutorü vë cerü! scăpare!
 «Frați mei! mă ajutați!
 «Nu pe mine, p' a mea Flóre,
 «Fiica mea să o scăpați!!

«Că barbarulü fără cugetü,
 «Fără legi de Dumneđeü,
 «İlū audü viindü cu mugetü
 «Și turbatü, ca căine rëü,

«Më spăimântă, më 'ngrozesc
 «Uă rea sörte, tremurü, vaı!
 «Uă rea Sörte umilesce
 «Pe sočiea lui Michai!..

«İmi scăpați copila!.. Sante!
 «Prea Curata-Maică! cerü!
 «Dumneđeule Părinte!
 «İisuse de la Ceriü!..»

Spre Icóna 'mpĕrătĕscă,
 Stanca-Dómna se ruga,
 Rîu de lacrime ea vérsă
 Şi din inimă striga...

Atuncĭ mintea uă idee
 Augustei a lucitŭ ;
 Ea atuncĭ păru uă Ţee,
 Într' uuŭ cugetŭ adĕncitŭ.

— «Dómna ! fiica-ŝi mĕntuită
 «De-acuma s' o cunoscĭ !
 «Sîntŭ d' ai ómenĭ ce nu uită
 «Bine facerea; din oşŝi,

«Cavalerĭ eraŭ uă-dată
 «La Turcĭ captivĭ, victimĭ mei,—
 «Cu uă mână de armată
 «Eŭ scăpatu-i-amŭ pe ei!..

«Mai trăescŭ din ómenĭ ceia,
 «Se găsecŭ şi chiarŭ aci. —
 «Augusta-e totŭ aceia
 «Sciindŭ lancia a 'nvĕrti!

«De voescĭ, acum e timpulŭ,
 «Dómna mea, te voiŭ scăpa,
 «Vomŭ găsi îndată chipulŭ,
 «În vestmîntŭ te veĭ schimba...»

— «Aşia este! aşia, bine!
 Bogdan ŝise mai bărbatŭ ;
 «Radul e virtuosŭ şi ŝine
 «L'alŭ seŭ Domnŭ, e devotatŭ !

«Cândŭ cu Turcĭi noiŭ luptarămŭ
 «Către Giurgiu, cum luptai,
 «De la jugŭ pe fraşŝi scăparămŭ,
 «Dĕrŭ pe Dómna lui Michai?..

«Augusto ! Bogdan ŝice,
 «Pregătesce totŭ, feritŭ ! —
 «Radulŭ astă-şŝi e aice,
 «Mai sînt Români, n'aŭ murit!..»

— «Timpŭ nu perde, scumpă
 Dómna !

«În vestminte mocănescĭ
 «Te preschimbă.—Stăm o tómnă
 «Pe hotare romănescĭ!..

Ţise-Augusta cu 'n viŭ sânge,
 Către Stanca Dómna sa:

«Dómna lui Michai, nu plănge!
 «Las' pe mine d' a lucra...»

— «E târđiŭ, că vai! sosesc
 «Neamiculŭ celŭ turbatŭ,
 «Ah!.. pe Flórea mi o feresce
 «De păgânŭ neruşinatŭ !!»

Ună minută,—era tăcere,
 Estasă, spaimă în palat.—
 Se deschide porți, durere!
 Neamiculă a intrat.

Êns' aci, aci nu vede
 De-câtă mama cea jelindă,
 Pe Bogdan ce 'n lături stete,
 Aspru Ungurulă privindă.—

Strigă Stanca : « Ah ! perdată !
 „ Va ! ! copila mea, acum ! ..
 Batori intră ; salută
 Plină de egoismuri, — fumă ! ..

Ênsă nu era Florica,
 Nică Aăgusta nu era. —
 Drumă p'aci 'și făcu fetica !
 Scări din dosă ea scobora...

XXII.

Să 'ntrebămă, ómeni, natura,
 De durerile ei viuă,
 Câtă de grea e lovitura
 Unei mame pentru fi !

Și Michai, ală ei părinte,
 Ca p'ună Angelă Dumneșă,
 A coprins-o prea ferbinte
 Ș'o lipi la peptulă seă.

Cândă pe Flórea sa iubită,
 Stanca, plecândă o vedă,
 Vărsă lacrimi amărită,
 Ca și mórtă se creșă...

De plăcere, fericire
 Ală loră sufletă e mișcată;
 A părintelui iubire
 Pén' la ceriă s'a rădicat.

Flórea ênsă prea bărbată,
 După șile trei, era
 Într'ua tabără d'armată,
 La părinte însera.

Ênsă cine o conduse
 La Michai pe timpă acei ?
 Devotași Români avuse,
 Și cu-Augusta, sora ei...

Are sörtea unei flóre,
Cum și numele 'i era! —
Pentru oștî uă serbătóre
Michai Domnulü ordona. —

Patru-șeci de gurî de focurî
Ce Michai le-a comandatü,
Tunurî trase pe la locurî,
Bucurie 'n câmpü a datü. —

Ea veni ca uă-Auroră
Șilei bucurîi din Mai,
Ca a Albei dulce soră,
Bună fiica lui Michai. —

Dérü în ast' avantajósă
Domnulü stare ce avea,
Uă méhnire durerósă
Pentru sóca-i ilü lovia.

O! pe busa lui surisulü
Ascundea unü ce amarü,
Chiarü cu Flórea léngă dînsulü,
Fiica sa cu 'n farmecu rarü.

— «Veđi! Buzescule, elü șice
Credinciosulü Clucerü,
«Veđi pe fiica-mî! Sântü ferice
«Că mi o dete Șântulü Ceriü!

«Ênsă sócia-mî se topesce
«De durere 'n Făgărași,
«Pentru Dómna! te góndesce,
«Mergemü s'o scăpămü, c'ostași?

«Noi pe Dómna vomü scăpa-o,
«Saü în luptă vomü cădea:
«Voia Sörtei voiü frunta-o,
«Cătü de cruntă, cătü de grea!

»Pênë 'n ăiuă máine déră,
«Pênë 'n ăiuă, mă ascuți?
«Să lovimü p'acéstă feară
«Neamicîi nostri mulți ..

«Și chiarü déca cruda Sörte
«Va fi contra, Sörtea mea,
«Pentru fiica-mî pên' la mórte
«Luptă, o-apără, o ia

«Și o du în Românie. —
«Maica mea la Cozia e; —
«Făi bătrânei bucurie
«Cu Florica, pênë ce

«Și pe Dómna vomü lua-o,
«Să ne-ajute Dumneđu!
«Pe captivă vomü scăpa-o
«De la jugü cu fiulü meü!.

Dintr' unŭ sufletŭ salutară
 Oștî pe Domnŭ, și fîca sa;
 Frumusețea ei cea rară
 Căpitaniî o-admira. —

Și Clucerulŭ, bravŭ Buzesculŭ,
 Credinciosulŭ boiărinŭ,
 Preda Stolnicu, domnesculŭ
 Primi ordinŭ pe deplinŭ. —

L' astî bărbațî Florica 'nspiră
 Celŭ mai nobilŭ simțimentŭ;
 Foculŭ patrii simțiră
 Ș' alŭ onôrei sântŭ momentŭ! —

Uă ȃi falnică străluce.
 Ceriulŭ limpede era.
 Unŭ ferice sóre-aduce
 Gloria ce toțî spera!

Pregătite oștirî frunte,
 Luî Michai serbătorescŭ,
 Cum sântŭ brațîi de pe munte
 Falnicî, ce 'n restimpurî crescŭ.

Gloria Român' ast-dată,
 Cândŭ ea sigură ar fi
 Într' uă luptă desperată,
 S'arŭ decide într' uă ȃi.

Dérŭ Michai d' aceia 'nspiră
 Pe ostași sei, pe junî,
 Nemțî, Belgienî, ce 'lŭ însoțiră,
 Sêrbî, Românî haiduciî bunî!..

— «Ce sântŭ aste salve?» ȃice
 Sigismundu 'nsuperbitŭ,
 Elŭ în fruntea marei clice,
 De rêsunetŭ e isbitŭ.

De Sat-Mare nu departe,
 În cŭaliție veniaŭ
 Turcî, Tătari, Polonî iaŭ parte,
 Marea clică susțineau...

Și cu nemeșî, uă-dată
 Înfocațîi partisanî,
 Strigŭ, vorbesc, daŭ plan, s'arétă
 Corpŭ și sufletŭ Batorianî.—

Stefan Ciachi, celŭ de frunte
 Și mai aprigŭ ca turbatŭ,
 A făcutŭ destulŭ de multe
 Să se afe îngâmfatŭ. —

Cea d'ântêi și cea mai mare
 Ce umfla baronu 'ncai, ..
 Fu celebra arestare
 A familiî luî Michai...

Dérŭ Movilă Ieremia
Nu rămase mai pe josŭ ?
Și Simŭon, din Romănia
Cu-ajutorulŭ numerosŭ?..

Ēnsă unulŭ mai e, care
D'a 'lŭ uita arŭ fi nedreptŭ,
Celŭ-ce arse de 'nfocare
Cu Domnia Ţeri 'n peptŭ!

Din postŭ Martŭe nu' lipsesce?
Ia gŭndiți și judecați?
Michnea ěnsuși se găsesce
Cu monstroșiŭ aliați!..

Numai ceia ce incurcă
Cualiția cum vrea,
Nu sŭntŭ Nemțiŭ ce sé urcă
Cuirasați cu arma' grea, --

Ci de Romănu! de Romănulŭ!
Se temeăŭ cu dreptŭ cuvĕntŭ,
Și Tătarulŭ și păgănulŭ
Turcu, perdŭ orŭ-ce avĕntŭ!—

—„Ce 'nsemnează cea strigare,
„Aste salve? sĕrbătorŭ?„
Sigismundu, 'n grijă tare,
Īntrebă pe luptătorŭ.

—„E Romănulŭ! i se đice
Convorbindŭ cu-aŭ seŭ consoçi ;
„Se vĕdŭ castrele nĕmice ,
„Elŭ serbează cu mari forți!..”

Cu Romănu 'mpăciuire
Sigismundu 'și propunea :
Arŭ fi mare fericire,
Elŭ consoçilorŭ vorbia ..

—„Ce faci, principe ? ia seama!“
Đise Ciachi măniosŭ,
De Michai c' avea să teamă
Pentr' unŭ faptŭ neomenosŭ.—

„Cu Romănulŭ nici-uădată
„Ciachi nu s'arŭ împăca,
„De și 'lŭ lingușiă 'n paradă
„Și prea multŭ îlŭ lăuda!.

Și, mustața rĕsucindu-și
Mare aerŭ își dedea,
Ciachi, pinteni lovindu-și,
Unŭ Atila se credea.

•Sfărimămŭ dérŭ pe Romănulŭ
„Și pe Basta și pe Nemți!..
Đise Ciachi, dăndŭ cu pumnulŭ
Lovindŭ tare pe păreți. —

Sigismundulŭ șovăesce
 În responsŭ, se îngâna; —
 Ciachi multe îi vorbesce.
 Să 'și ia séma 'lŭ îndemnă ..

S' a datŭ semnulŭ de bătaie,
 Cruntŭ, teribilŭ, înfocatŭ!..
 Arde trăsnetŭ cu văpaie
 Prin conflictu 'nverșunatŭ. —

Goroslëu, spre Sat-Mare, '1)
 Locŭ de oștî e renumitŭ;
 Dealurî lungî ș' uă vale mare
 Adversarî aŭ 'coperitŭ...

Cândŭ consiliu, căpitaniî,
 Pentru luptă aŭ ținutŭ,
 Sigismundulŭ și Tătariî
 Atacară unŭ minutŭ. —

Pe la ȃiua ȃiumëtate,
 Michail și corpulŭ seŭ,
 Sântŭ sfidați de a se bate,
 Între dealŭ la Goroslëu...

— «Ah! trăesce-mî, Sânte-
 Dómne!

«Țera, fîca-mî, sócă, fiŭ!
 «Pe captivî ce morŭ de fóme
 «Să îi scapŭ, — în brațŭ să 'i țîi!..

«Ađî mi-ajută! ađî, Stöpâne!
 «Bravî copil cu mine fiți!
 «Vedeți cetele păgâne?
 «Bateți! spargeți-i! grăbiți!..»

Michail ȃise cândŭ vëduse
 Peste dealurî, că și nuorî,
 Cum némiciî valea-umpluse,
 Să 'lŭ atace stăruitorî,

Ș' artileria 'nfocată,
 Ca curónă-ș pune 'n dealŭ. —
 Ploa mórte 'nverșunată,
 Prin ostilulŭ ei semnalŭ.

Óstea elŭ ș' o inimează,
 Michail Bravulŭ fórtē-aprinsŭ;
 Fruntea oștilorŭ aședă
 Dupe cum era deprinsŭ..

Pên' la trei-ȃeci miî oștire
 Batori își însuma.—
 Umple aerŭ de mugire,
 Ómenî, caiî rësuna...

Tătărime, Căzăcime,
 Ungurî, Turcî îlŭ susținea,
 Purtândŭ suliti, uă mulțime
 Acea óște ce yenia;

Și ca-ură apă 'ntunecósă,
Valurî, forțele-aducea,
Și cu-a trăsnetului gróză
Alü seü fulgerü îi lucia.

Cândü némiculü, diumétate,
Coborîse c' ómeni, cai,
Pe muchî tunurî aședate
Făcea forția lui Michai. —

Și erou-aci se pórtă
Pe-deplinü unü Semiđeü,
Prin bravura-î se transpórtă
Pên' la ceriü,—cu brațulü seü!

Precum Joe-Olimpianulü,
Elü comandă detunândü,
Ș'atuuci, atunci Stricháianulü! *)
Forțe tóte 'mpreunândü ; —

Precum Castriotu-Albaniî,
Celü-ce 'n Neapolî a luptatü ;—
Pe Turci, la confini-Italîi,
I a bătutü și 'î 'alungatü ; —

Precum Mircea la Rovine,
Gloria lui Baiazetü
A pälit-o. — Stefan ține
Peptulü cruntü cu Mahometü ;

Ca în timpurî fabulóse,
Bravü Michai se pune-un zidü,
Ploândü săgeți prea focóse,
Acestü Ercule-Alcid. .

În luptî sufletü tunurî trase
Cu justeta ce avu,
Cum Michai și le aședase,
Marc 'nvingere făcu...

Călărimea-î uă minune
Rěspândi în Goroslěu ;
Pe Tătarü în gónă 'lú pune,
Nemeșü perde-orgoliulü seü! —

Michail părea că cresce
Rěsbunarea pe pământü ;—
Persecută vitezese
Pe némicü pên' la mormentü !—

Și ca trăsnetulü cândü cade
Petrecëndü în susü și 'n josü,
Pe adversîi seî străbate
Și 'î sdrobese furiosü.

Focü și gónă elü presară
Unde calcă alü seü pasü ;
Bate. 'nvinge pêně 'n séră,
Mortü némiculü a remasü.—

Și precum secerătorulŭ
Taie grâulŭ josŭ culcândŭ,
Ast-felŭ seceră eroulŭ
Pe nēmici sēi cālcândŭ.

Și 'ntr' acestea îmbrāncese
Adversarulŭ înapoiŭ,
Ca unŭ munte cāndŭ pornesce
Să se surpe după ploī...

Dece miŭ trimișŭ din lume
Prada morșii aŭ cāduțŭ,
Și trofee-atātea sume
Insurgenșii aŭ perduțŭ...

Atuncŭ Neamșulŭ, George Basta,
Bucurie cātŭ avu,
D' uă învingere ca asta
Fu 'ngrozitŭ, gelosŭ elŭ fu;—

Și bravura cea măreață
Reprodusă de Romānŭ,
A privit-o cu roșățŭ
Și cu-alŭ ureŭ focŭ în sēnŭ...

Dērŭ cu tōte elŭ se ține
Pēnē fapta s'a 'mplinitŭ,
Și 'ntru' uă đŭ, cāndŭ luŭ îi vine,
Grozavŭ lucru-a uneltitŭ!.

Să lāsămŭ acum pe Muse
Despre Michai a cānta,
Ce succese elŭ făcuse
Ca să 'șŭ scape Dōmna sa.

Potŭ nēmici luŭ a spune:
Movilŭ, Batorŭ, Ciachŭ leŭ,—
Adversariŭ cum supune
Cu-a luŭ spadă, 'n Gorosleŭ

Aminti-vomŭ c'adversariŭ
Mareluŭ eroŭ Michaiŭ,
Fugŭ bātușŭ, cum fugŭ pescariŭ
La bălșŭ paserŭ,—cerbi 'n plaiŭ,

Căprioru 'n munșŭ o 'ntinde,
De nēmiculŭ seŭ ajunsŭ,
Se totŭ duce înainte
C' uă săgiatŭ 'n peptŭ strāpunsŭ;

Cualiașŭ-așŭia fugiră
Perđēndŭ sumă de ostașŭ...
Ciachi, Batori grābiră
Glonșŭ d' a merge 'n Făgārașŭ....

Și ce fapte, eŭ barbari,
Proiectară la Sibii!
A viola familii cari
Refugiseră cu miŭ

Boiărescî veniți din țeră
 Ș'acolo s' adăpostiaș; —
 Pe avere, cruși,—rea feară,
 Pe fiicî, mame ochi puneaș...

Sibieniș, ce e dreptulū,
 De acēsta revoltaș,
 Se opuseră cu peptulū
 Astorū neomeni turbaș.

Făgărașulū cădutū ênsă,
 Ca unū corpū paralisatū,
 Nu scuti p' uă mamă plânsă
 D' ai ei fiș și de bărbatū.—

Dumneșei ai inocinșei!
 Voi ce furășți indignașți!
 Vedeșți lacrimi a fiinșei
 Mame ce voi patronașți?

Fapta barbară, crușimea,
 Ne-omenoșă fapta lorū...
 O condamnă omenimea
 Din trecutū și 'n viitorū.

Oh! Bogdan, Bogdan Crișianulū,
 Debilū merge-abia pe josū;
 Numai pôte, căpitanulū,
 Să se lupte,—credincioșū;

Derū întrênsulū inimoșă
 Amicia, focū cerescū,
 Arde-uă faclă luminoșă,
 Arde 'n sênu-ș părintescū,

Și cu lacrimi și durerea
 Care-adêncū îlū sfășia,
 Îșî reșnesce bietū puterea,
 Spre Michaș, elū calea ia;

Și plângêndū precum uă mamă
 Ce copilulū a perdutū,
 L' ajutorū Creștinulū chiamă
 Pe totū omulū cunoscutū...

Atuncî Radu'ș ținea loculū;—
 Mulți vitezi stima pe elū,
 De la Giurgiu, din totū loculū
 Scăpândū captivi din măcelū...

Și p' Augusta, geniulū Țeriș,
 Care 'nspiră bărbășii,
 O ascultă cavaleriș,
 Pentr' unū faptū de marșnimiș!..

Ei cu toșți voescū, s' adună,
 Luptū, să 'șî scape Dómna lorū:
 Cócî Michaș cu oșți rêsună
 Să le vie 'n ajutorū...

Bogdan, Ducele, d' aceia
 Cu focū mare s'a ŝi dusū;—
 Radu domina p' aceia
 Jurământū ce 'ī aū depusū.—

Planulū lorū acesta este,
 Din prinsóre a scăpa
 Pe captivă, — fără veste
 Făgăraŝi a asalta ..

Cum de Ciachi Radu-aude
 Despre fapte de turbatū,
 Prinde arma 'n mână mai iute,
 Ŝi în urmă-ī s'a lătatū. —

Radu 'n cale se 'nsoceŝce
 De vitezi, armaŝi pe cai; —
 Prea târziu elū nemesce
 La adversii lui Michai...

Tocmai de la Cluzi, călariī,
 Spre Făgăraŝi se 'ntănescū;
 Plini de ură adversarii
 Să 'ŝi răsbune se grăbescū...

— «Ciachi este?.. sigurū!..» diŝe
 Radulū celorū ce 'lū urma.
 Fulgerū calu 'ŝi repeŝise,
 În piciorē d'a 'lū lua...

— «Stai! turbatule! aŝteptă
 «Să te vedū ŝi să-ŝi vorbescū!
 «Stai! că jurū pe legea dréptă,
 «Ca p' unū verme te strivescū!..»

Radu-ajunge făcă 'n făcă
 Cu astū tigrū-a se lovi. —
 Junele perdu a ceaŝă
 Care ochi 'ī acoperi.

— «Ho! voinicule!» prorupŝe
 Adversaru-ī nemiŝcatū.—
 — «Să ne batemū!..» îi răŝpunde
 Radu-aprinsū, furiosū, miŝcatū.

Ēns' aci, pe nē-ăŝteptatē,
 Adversarulū îndrăcitū,
 Nu e Ciachi; ci-a se bate
 Dă de Michnea celū turcitū.

Michnea din resbelū scăpase
 Ŝi 'n Moldova se ducea,
 Ŝi pe unde câtū umblase
 Cu Movilă se 'ntorcea.

— «Acum, Michneol elū îi diŝe,
 «Socoteală veche-avemū
 «S' o desfacemū, uite-aicē!
 «Amēnduoī să ne bătemū!

„Ne vomŭ bate noi acnmă!..
 Și elŭ spada rēdica.
 Michnea, par'că 'i era de glumă,
 Nicŭ că 'n seamă flŭ băga.

— «Hei! băiete, puneți minte!
 Michnea Radului a ȕisŭ,
 „Ia de vorbă, ia aminte,
 „Și mai rece, nu aprinsŭ!

„Pentru ce te bați? îmi spune?
 „Vrei să ȕici pentru Michaiŭ?
 „Numai e Michai în lume,
 „Elŭ peri!.. s'a dusŭ la Raiŭ!

„A cădŭtŭ Michaiŭ, mă crede,
 „Și femeia-ŭ s'a luatŭ
 „Sclavă la Tătarŭ!.. Baiete,
 „Cum vrei creȕi... e-adeverat!..»

— «Cum? Ce-ai ȕis?.. mai spune-
 uă-dată?..
 Radulŭ fuse spăimântatŭ;
 Sufletu 'n elŭ deua-dată
 Cu totŭ sângele- a 'ngheȕatŭ.

„Ce ai ȕisŭ? mai spune, spune?
 „O! Prea mare Dumneȕeŭ!..»
 — «Veȕi acum ce faci, uebune?
 Michnea ȕise 'n tonulŭ seŭ.

„Pe câmpia de la Turda
 „Zace-acuma corpu lui!..
 „Ce te bați? de ce? d'a surda?
 „Michai numai e, ȕicŭ nuŭ!..

„Radule, acuma dēră
 „Mergŭ, te lasŭ, fi sănătosŭ!
 „Cândŭ veni-voiu Domn în Țēră,
 „Să 'mŭ fi mie credinciosŭ.»

Păși Michnea înainte
 Fără a se turbura,
 Ș' alŭ seŭ chipŭ și 'mbrăcăminte
 Totŭ ce-e Diavolŭ arēta ..

— «Fraȕilorŭ! nu! nu se pôte
 „Flēcurŭ omŭ aceș' a spusŭ!..
 Radulŭ ȕise dupe tôte,
 Radu 'n sufletu-ŭ pētrunsŭ.

„Dērŭ d'o fi, făcemŭ cercare,
 „Ținemŭ peptŭ contra ori-cui,
 Rēsbunămŭ fără cruȕare
 „Ne omenósă mórtea lui!..»

Dēră timpu-amarŭ incurcă
 Lucrurile.—Fapȕi sŭ crunȕi!..
 Abia Radulŭ ca s'ajungă
 Fraȕiŭ seŭ putu în munȕi!..

Oh! durerile se cântă!..
Să stăm!.. Lacrimi curgă! Cununi
Faptelorŭ se pună!.. E sântă
Gloria de la străbuni!..

Musă cântă tu, vorbește,
Pe eroi ce-ai cununatŭ,
Pentru că Michai trăsese
Pentru seculi ilustratŭ!..

Cum stătu eroulŭ, spune,
Cândŭ tripmfu-ŭ se curmă;
Cum trădarea, 'nșelăciune
De pe carŭ îlŭ răsturnă? —

Celŭ ilustru și mai mare,
Elŭ, alŭ Crucei luptătorŭ,
La Creștinii egidă tare,
Celui dreptŭ apărătorŭ!..

Ieată-lŭ veđi!.. Mulțimi de tinde
În alŭ Turdeii câmp staŭ rîndŭ.
Escadronele coprinde
Întinsŭ spațiu alergîndŭ.

Multe arme uă pădure,—
Stindardŭ,—Arbore Creștinŭ,
Oștiri,—lance și secrete
Scînteiaŭ sub ceriŭ seninŭ. —

Cele castre 'nșiruite
Și 'mpărțite cum era,
Cu lucrări sîntŭ întărite;
Dêrŭ cu capiŭ difera. —

Bărbați cu 'naltă statură,
După luptii repausa,
Bêtrâni cărunți la figură, —
Tineri smedii purtânduși za.

Duoë tabere 'nsemnate
Aședate se găsescŭ; —
Armele lorŭ încărcate
Strejuiaŭ chipŭ câmp frățescŭ.—

De uă-partea e Românulŭ,
Vingătorŭ 'n Goroslêu,
Și de alta e Germanulŭ:
Basta, comandantulŭ seŭ. —

Ce focŭ tinda-ŭ? ce păsŭ arde?..
Conferințe 'n ea se trecŭ.—
Căpitaniŭ cu cocarde
L'acusării de focŭ se 'ntrecŭ;—

Cu bêrfire nêgră cruntă,
Contra Domnului ei sbierŭ,
Din ochii fulgeră, ș 'uă crudă
Rêsbunare cu toți cerŭ. —

Ei mi-ţi judecă, conspiră, —
 Şi 'n ascunsu 'l au condamnatu.
 Se aprindū şi se roşiră
 Pên la ochi, pentru damnatu...

Preşedū, Basta, opiniază
 Pe Românū a aresta,
 Că nu póte să 'lū mai védē
 Domnū Ardealuī, cum sta.

Diseră c'ua voce 'n una,
 Ceī cu Basta la-unū cuvântū,
 Să se 'nfrâne tot-d'auna
 Ălū Românū, e drept şi sântū!—

Acum lupta-e terminată,
 Ce-au nevoe de Românī?..
 «La arestū!.. arestū!..» d'ua-dată
 Strigă Nemţil din plómăni...

Lui Michai d'acestea 'n minte
 Nu 'l trecea şi nici visa;
 Dupē 'nvingere, ferbinte
 Cugetându la Dómna sa.

Şi captivă unde-o scie,
 Cu copilu 'n Făgăraşī,
 Se gătia curëndū să vie,
 Să o scape, cu ostaşī. —

Spre Cluziū, astfelū óstea mare
 Câmpulū Turdei coprindea. —
 La uă mică depărtare,
 Tinda,—Michai se vedea...

Elū unū Duce, falnicū Domnulū,
 Alū Ardealului suveranu,
 Purta acuilă şi tonulū
 Unui rege căpitanū.

Şi 'ngrijiatū părinte-adună
 Cugetări, Michai, mereū;
 Măini īşi frânge, le 'mpreună;
 Nu prepune nici unū reū. —

Sigurū la oştī cu 'nfocare
 De învingere vorbi. —
 Elū înalţă inimī. — Mare
 Şi 'ncredutū planulū croi. —

Din boiări din totū coprinsulū,
 Banulū Manta şi Farcaşī,
 Ban Michalcia de la dēnsulū
 S'au pornitū spre Făgăraşī. —

Cu Clucerulū convorbire
 Despre Dómna sa avu,
 De a merge cu grăbire,
 Ca şi fulgerulū elū vru.

Din Români postati pe vale
Eraū puçini lêngă elū. —
Ei mergeaū p'a țerii cale
Spre adversi, către castelū, —

Cândū de ți 'ncepea să crape
De cu nópte s'aū mișcatū,
Dómna, Dómna ca s'o scape,
Cum jurară aū plecatū .

Aștepta și de la Basta
Călăreți, Valoni bărdași ;
Ș'essersa unū dreptū cu asta
Domnulū, către-ai sei ostași.

De plecare-era momentulū.—
Domnulū singurū se găsia. —
Nuori e cerulū,—sufla vântulū,
Și nici străji nu îi păzia

Dérū a vântului suflare
Alū seū sufletū săgeta ;
Simte-a sócei întristare;
La trecutū nici cugeta. —

Viitorulū, stea polarē
Pe ceriū ochiu-ī o privi;
Unū noū orizontū s' aparē
Fericirei lui dori !.

Ieată unū vîrtegiū se 'ncurcă
Din câmpie pên' la nuorū. —
Către tinda lui se urcă
Călăreți pe dealū în sborū. —

—«Bine-ați venitū, copii!..» ți se
Către Nemți ce 'i sosia,
Și 'nainte le eșise,
Și ca Duce le vorbia.

Iacob Bori, căpitanulū,
Cu pērū roșu și 'nsemnatū ,
Sufletū negru, câtū și planulū
Care Basta 'i l'a 'nsuflatū,

Josū descalică, și 'ndată
Valoni tinda 'ncongiuraū —
Ei salutū pe Domnū uă-datā,
Lungū la care se uitaū

Planū satanicū, verșunare
Acesti ómenī întrunescū ;
Ei cerū sânge, și ca feare,
Cum 'lū ar' prinde se gîndescū!..

Elū invită după tóte
Capulū óstei d' a intra. —
„Nu întēi eū, nu se pótel!..
Bori a țișū, Măria Ta!»

Ast-felū termină eroulū
Pentru Creștinī luptătorū. —
Plângeți, Muse, campionulū
Crucei!.. plângeți-lū cu dorū!

Acordați a vōstre lire
Eliconēne, 'lū cântați!
L' alū seū meritū dați mărire,
Pēn' la ceriū să'lū lăudați!..

Cine va descri și starea
Luī Bogdan, amicū bătrânū?
Jélea, țipete, 'ntristarea
Pentru Domnulū seū Românū?

Elū venia cum vine vântulū,
Pe Michai d'a anunța
De barbaru tratamētulū
Ce-a cercatū soția sa;

Cum ea fuse sclavă lūată
De mișeiī adversari,
Prin Movilă a fostū dată
În mâini barbari de Tătari!..

O! ce tristă istorie
A femeiei ce avu
Pe eroulū de soție,
Domnū Ardealulū ce fu!

Ne-omenósă maltratate
Pentr' uă biată turturea
Care cântă, -'n depărtare
Pentru soțulū ei gemea.

Cum se plânge-uă păsărică,
Cum se smulge cu amarū!
Ca să ia uă rōndurică,
Surp' altarulū, unū barbarū.—

Ênsă ea, d' uă grea ursită
Numai lacrimi vērșă,
Mergēndū tristă, osīndită
Ca să pērdē viața sa!..

Ciachi-e mortū de bucurie,
Și cu Batori și Sēcuiū, —
De la inimī, Ieremie
Și cu Michnea, scotū unū cuiū. —

Ei luaseră femeia
Și copilulū luī Michai
Și îi duseră 'n Crimeea,
Victimī, pradă la Gherai!..

O! dérū cine-arū vrea să crēdē
Bogdan câte le-a vēdūtū,
Precum Basta profanează
Capulū Bravulū cădūtū?..

«Sóngheri blestemați! răsufă
 Căpitanul cel debil,
 «Fripti mâncarăți și pe muma
 «Și pe soți, și pe copil!

«Și ceresca răsplătare
 «Să v' ajungă într'ua di!
 «Foc să v' ardă cu peire,
 «Să nu știți a vă păzi!

«Vo! Români! voi din mor-
 minte!
 «Mergeți pên' la Dumneșeu
 «Spuneți, arătați ferbinte
 «Jugul patrii vóstre greú!..

«Mergeți pên' la Sântul-Tată, —
 «Numai elú vă va 'nvęța
 «Să scăpați de lifte-ua-dată,
 «Țera vóstr' a curăța!..

O! dérú cine póte spune
 Și cândú Radulú a sositú,
 Cătú voi ca să 'și resbune
 Pentru cele ce-a găsitú? —

Óstea 'ncege, — Românescă!
 Câte trăsnete era,
 Pentru fapta dievolésca,
 Contra nemților sbiera...

Cu turbare de mânie
 Ș' unú blestemú alú lorú cuvântú,
 D' unú resbelú de agonie,
 Focú aprinși Români sântú! —

Ce folosú?.. Michai, voință
 Între ei numai era,
 Și a patrii suferință
 Multú atunci i 'mpovăra .

Cea din urmă machinare
 Vicléuú Basta n'a scăpatú;
 Elú spunea în gura mare,
 Către cei-ce 'lú a 'ntreatú,

Că d' aceia elú rēpuse
 Pe Românulú celú faimosú,
 Că cu Turci se făcuse
 Una, omú periculosú! —

Cuteză fără rușine
 Omú acesta d' a minți,
 Către statele creștine
 Voindú crima a 'și sânti.

De l' acéstă profanare
 Cine óre a rēmasú?
 Unú omú numai témă n'are
 De Némțú, — scie-a'í da pe nasú!

<p>Acestŭ omŭ era Crișianulŭ! — Pe Michai mortŭ rēdică: Capulŭ i 'lŭ ceru, oșteanulŭ, Orŭ ce-insultă 'mpedică. ..</p> <p>Dērŭ Michalcia și cu Manta Sôrtea Domnului avutŭ, Pēnē una pēnē alta, În tortură s'aŭ perdutŭ. —</p> <p>'ersecuția, trădare, Persecuția crescēndŭ, Prin totŭ loculŭ sugrumare Basta ș' ai sēi aducēndŭ..</p>	<p>Ieară Radu-atunci, Clucernlŭ, Credinciosulŭ lui Michai, Nelăsândŭ din mâna-ŭ ferulŭ, Cu oștirea. peste plai,</p> <p>Dreptŭ la Cozia se opresce, — La locŭ tare, sântŭ, plăcutŭ. — Jurământulŭ împlinesce Lui Michai ce 'lŭ a făcutŭ.</p> <p>O! acum plângeți cu toți Pe eroulŭ celŭ cădutŭ! Dați-ŭ, dați tēmăia morți Și cununŭ ce 'i s'a cădutŭ!!</p>
---	---

CONCLUSIUNE

<p>'Ș aducea aminte-orŭ cine De trecutele-ŭ vertuți: —«Unde e că numai vine «Michaiŭ Domnu? 'ntrēbă mulți.</p> <p>«Ca-ŭă cetate întărită «Și cu brațŭ armatŭ de ferŭ, «De oștire ocolită «Și cu fruntea pēn' la ceriŭ,</p>	<p>«Elŭ, Michai mai bate ôre «Turci și Unguri, Leși, Tătari?.. «Patria 'i e multŭ datôre «D' eroismu-ŭ,—fapte mari!..»</p> <p>Se 'ntrebaŭ așia Româniŭ, De la baltă pēnē 'n munți, Și opinca și stôpâniŭ De moșie cei de frunți.</p>
--	--

De strémoși vorbindū, de nume
 Și de gloriil însetați,
 Plângū bătrâni, sóce, mume,
 Pentru soții depărtați..

Cântă doina, cea cântare
 Cu resunetū în Români:
 Le părea că vedū călare
 Pe Michaï cu spada 'n mână!..

Ș' așteptaū că triumfează
 Unde cu-armele sbura;
 Încurândū că o să 'lū vedă
 Cu-a sa Dómnă, ei spera...

Cândū Creștini alésă-uă ceată
 Spre Tirgovisce venia,
 Unū monachū și cu unū tată
 Cu Familia ce-avea.—

Celū monachū ducea-uă lăcriță
 Îvelită cu argintū,
 Subt uă rasă.—Cu credință
 Se ruga încetū venindū.

Iearū bătrânulū, omū de lume,
 Celū-ce multe a vedutū,
 Cugeta l' atâtea nume
 Care-aū fostū și aū cădutū..

Și monachulū câtū rēdică
 Ochi sēi de la pământū,
 Din a Ângerilorū clică
 Se părea precum unū Sântū;

Par' c' acesta nu făcuse
 De-cătū bine 'n viața lui,
 Cu vertutea se născuse,—
 Umilū, bunū părinte-orī cui! —

Cam pe timpulū la chindie
 Sórele apropiindū,
 Pelegriniī staū; uă viue
 Rugăciune întrunindū.

De 'nfocată rugăciune,
 Dupe chipulū creștinescū
 Luciaū ochiī;—și ei spune
 Misiunea ce 'mplinescū. --

Ei relicue portū cu dēnși,
 Resturi sacre d'unū eroū;
 Ca Creștiniī cu focu 'ntrēnși,
 Ca Româniī ținū unū Sântū noū!..

Acești ómenī cine fură?
 Se întrébă cine-va. --
 Bătrānu-are uă figiură
 Ce totū omū o respecta.

Între dênși ș' uă femeie
Cu ochi vii, cu ochi de focŭ,
Însoția cortegiu-uă Țee
Ce venia la acestŭ locŭ!

Dérŭ celŭ june.maî cu seamă
Ce 'n adêncu-î lăcrima? —
Sântŭ amici ca-uă bună mamă,
Și simțirea 'î anima. —

Da, Bogdan era și Radulŭ
Și Augusta, fiî seî. —
Întrebară pe monachulŭ,
S'aŭ vêdŭtŭ vre-uădată ei?

—«Spune, cuvióse tată?
Bogdan ast-felŭ a 'nceputŭ,
«Țî mai aducî aminte-uă-dată
»De ceî timpî cari-aŭ trecutŭ?..

«Noî vre-uă-dată împreună,
«Spune, fost-amŭ unde-va?
«Ne-amŭ mai datŭ, ne amŭ
strênsŭ de mână?..»
A rêsponsŭ monachulŭ: —»da!»

— «Dérŭ îmi spune, prin cãințã
«Scapã omulŭ de pecatŭ,
«Cândŭ se 'ntórce la credințã?..»
—«Și de ceriŭ elŭ e ertatŭ!..»

—«Spune êncã, mai 'nainte
«Ca și frațî p' uă cale-am mersŭ,
«Cum merg morțîi în morminte?..
--«Mórtea patimî urî a șters!..»

Și Țicêndŭ aceste-ardicã
Ochi, ermitulŭ, cãtre elŭ;
Și ce-arŭ vrea Bogdan sã Țicê
Lungŭ se uitã cãtre-acelŭ :

—«Te cunoscŭ! și cum se póte?
«O! minune! ce misterŭ?..
«Îmi aducŭ aminte tóte,
«Cum lumesci-lucrurî perŭ!..»

— «Mê cunoscî?.. a Țisŭ mo-
nachulŭ
Pelegrinulŭ Bogdan.
«Lui Michai aici ducu capulŭ...
«Eŭ am fostŭ Vistiãrulŭ Dan!..»

Aste vorbe ce-auȚirã
Sãgetã p' auȚitorî.
Cu ochi mari la elŭ privirã
Ceî Creștiniî cãlêtorî.

—«Dan Vistiãrulŭ? ei strigarã,
«Celŭ-ce Vodã l' a ertatŭ?..
-«Rêsplãtiiŭ pecatŭ-mî.. dérã
«Pe Michai nu l'amŭ uitatŭ!..»

<p>— «Dumnezeu d'eu să te ție! «Dan Vistiărul!!.. ei aū ȃisū. — «Unū Apostolū de frăție «Sūnt! Cele lumesci trec visū!..»</p> <p>Ș' ast-felū ei mergendū urmară Pēn' la locul destinatū; De durerea lorū amară Și chiarū petrite-aū mișcatū. —</p> <p>Și a plānsū cu ei boiārii, Tristră mama lui Michai! Ea vērșă d'a lungulū Țerii Bociri, lacrimi, blestemū, vai!..</p> <p>Nu a trecutū multū și Basta De Maghiari a fostū bătutū,</p>	<p>Ajutorū elū dupē asta De la Romāni a cerutū...</p> <p>Radul Șerban, Domnū în Țēră, De Romāni cu lege-alesū,— Elū strivi cumplita feară, La Ardealū precum a mersū</p> <p>Elū pe Batori bātu fōrte, Din trecutū elū nu 'și uită!.. Și Secuiulū primi mōrte. — Nu scimū Ciachi de scāpă.—</p> <p>Dōmna lui Michai, perdută În Crimeea, — s'a 'nturnatū. Ea spunea cu jēle multă Cāte, cāte 'i s' a 'ntēplatū...</p>
---	--

F I N E

N O T E

NOTE LA CÂNTULŪ I.

¹⁾ Alessandru III a domnitŭ la 1591 — 93; România sub acestŭ Domnŭ ajunsese într'ua stare de completă miserie și suferință.

²⁾ Ca Ban (gubernatorŭ) alŭ Craiovei, Michai plecă la Constantinopole să arête nefericirile de care gema patria sa sub Alessandru III. Acesta aflându, trimise după densusul ómenii sei să' lŭ prindě și să'lŭ aducě în Bucuresci, unde flŭ și condamnă la mórte. Gódea destinatŭ să 'i taie capulŭ, spăiměntându-se de statura eroică și căutătura înfricoșiátore a lui Michai, aruncă securea din mână și fugi strigându, că elŭ nu e în stare să ucidă unŭ asemenea bărbatŭ...

³⁾ Monastirea Michai-Vodă, în Bucuresci, în care astă-đi s'a instalatŭ arhivele Statului. Că e fondatorŭ alŭ acestei monastiri constată chrisovulŭ seŭ ce 'lŭ posede numitele arhive.

⁴⁾ Michai V. Viteazulŭ, se sui la tronŭ la 1593, cerutŭ fiindŭ de boiări câtŭ și ajutatŭ de unchiulŭ seŭ Vistierniculŭ Ioan, bărbatŭ fórte acreditatŭ la Constantinopole. Din minutu ce elŭ priimi investitura, proiectă, în cugetulŭ seŭ, märețulŭ scopŭ d'a impune Turcilorŭ cu armele în mâini, respectulŭ patrii sale.

NOTE LA CÂNTULŪ II.

¹⁾ Michai Domnulŭ légă alianță cu Domnulŭ Moldovei Aron și cu Sigismundŭ Batori, principele Transilvaniei, cu alu căroro concursŭ să pótă lupta contra Musulmanilorŭ.

²⁾ La 5 Noembre 1594 se sevěrsi încheierea tractatului și depunerea jurăměntului, în Bucuresci, între plenipotențiarii Transilvanii și Moldovei.

3) La 13 Noembrie, același an, s'a ucisă toți Turcii aflați în Iași și în Bucuresci. După două zile Michai calcă Giurgiulă.

4) Către finele lui noembrie, totu acelă an, veni ună pașă cu două mii Turci călări în Romënia, dicëndü că voesce a negocia cu Michai Domnulü și isbesce într'ua nôpte lêngă Bucuresci și îi ucide pre toți.

5) La 1595 în luna lui Ianuarie, Michai trece cu ôstea pe Dunărea înghecată și bate Rusciuculü care era apăratü de ostire turciască numerôsă.

6) Silistra.

7) Pôrta trimite Domnă în România pe Bogdan fiulü lui Ioan Sasulü, care domnise în Moldova.

8) Frații Buzesci se bătură cu Tătariü la Putineiü, în districtulü Teleorman, spre Turnu, pecândü ôstea lui Michai trecu Dunărea de a se bate cu ôstea lui Mustafa.

NOTE LA CÂNTULÜ III.

1) Partea despre răsăritü a Moldovei, cu cetatea Benderulü situată pe țărmü Nistrulăi (în Basarabia.)

2) Achermanü, totü în Basarabia, lêngă sênulü Nistrululü, în fația de Ovidiopolü.

3) Gaspar Corniși și Francisc Dafo intrară cu trupe în Moldova de susținură pe Stefan Răsvan și făcură prisonerü pe Aron.

4) Michai Domnulü a fostü nevoitü să trimitë înapoi, lui Sigismund Batori, pe Michai Chorvat și pe Stetan Becheși, despre care simțise că făceaü intrige în armată, și ținu la sine pe Albert Chirale.

5) Câți-va boiări fiindü în contra lui Michai, precum Dan Vistierulü și alții, voiră a da domnia țerei lui Sigismund Batori.—Unindu-se pe lêngă acestia și deputații trimiși de Răsvan, celü-ce era mai multü unü adiotantü alü aceluia; chipulü cum ei tractară, fusese cu totulü umilitorü pentru țerile Române, întitulândü pe Batori suveranu lorü.

6) Mahomet III, succesorulü lui Amurat III.

7) Fiindü trasü în cursă prin Aga de la Vidin, căpitanulü Farcași, pe la Februarie, trecu Dunărea în partea aceia și fu bătutu de unü corpü de 30,000 Turci.

NOTE LA CÂNTULŪ IV.

¹⁾ «Nu 'și va cugeta ôre fie-cine, că ostiri nenumerate caută să «trămită în contra unui inamică care cu puteri atâtă de mici repurta învingeri atâtă de nesuferite asupra puteriloră Padișiachului și Imperatului Imperaților?»

Baltasar Valter. Tesaură de mon. ist. P. ILAR.

NOTE LA CÂNTULŪ VI.

¹⁾ Pecândă Michaș se lupta la Giurgiu, d'a opri trecerea Turciloră, află că ună corpă dintre ei trecuse pe la Călărași, ce căuta să ia pe Românii de la spate; prin acestă stratagemă Michaș fu silită să lase marginea Dunării.

²⁾ Ungaria a fostă multă timpă sub dominarea Otomaniloră; Buda reședința regiloră ei, fu ocupată de Turcii la 1530 și o ținură pênă la 1686, cândă atunci intră sub dependența Austriei.

³⁾ La 1529 Soliman II, conchistândă Ungaria, prin nefericitulă resbelă pentru Creștinii la Mochaș (1526) merse cu 120,000 de oștiri și impresură Viena.

⁴⁾ Nisce escadrone de cazaș Românii aș sosită în ajutorulă armatei lui Michaș, tocmai la timpă cândă ea era stătută din luptă și avea nevoie de ajutoră, pentru ca apoi să pôtă face a se decide victoria pentru dênșă.

⁵⁾ Acestă fuse renumita bătălie a lui Michaș cu Turcii, la 13 Augustă 1595, la Călugăreni, în drumulă Giurgiului.

NOTE LA CÂNTULŪ VII

¹⁾ «Ostașii Creștinii cari era mai multă adunătură, neobicinuiți cu «resboiulă și avândă temere de vitezia Turciloră, începură cu începutulă a se deprinde a'î vedea mai fără frică și a lua coragiă. În «tôte ȃilele se întêlniaș cu Turcii etc.

Magasinulă ist. Bălcescu.

Camp. Româniloră de la 1595.

NOTE LA CÂNTULŪ VIII

1) Scene dureróse, scene tragice s'au petrecutū în nenumărate rânduri între Româniî din Transilvania cu gintele conlocuitoare aci, și mai alesū cu noblețea maghiarā.

Anton Magnu, uā căpetenie alū Româniloru resculați, ce cereau drepturi în acéstă țerā, după dreptū cuvântū patria lorū,—fu prinsū și tăiatū în bucățele de Unguri, și consocil sei torturați și essecutați pe dealulū de lêngă Turda.

Dérū după tóte concordaturile și tractatele legate între Secui, Sassi și Unguri, d'a apăsa pe sătenii Români, revoltele se succesorā mereū pêne în anii din urmă... Unū Dozsa fu conducătorulū țerenilorū la Temišóra. Elū s'a luptatū cu Ioan Zapolia, pe lêngă care luā parte și Româtimea din Mara-Mureșū. Cădëndū elū prinsū, fu essecutatū puindu-i-se uā corónā de ferū arsū pe capū etc. etc.

Nici nu sūntemū apostolulū discordii ș'alū vėrsărilorū de sânge umanū, nici nu putemū privi fără a cerca uā profundă durere decâteori istoria ne represintă atâtea calamități petrecute între populi unui statū... Dorimū ênsā din totū sufletulū ca prin uā măsurā a dreptei împărțeli: mėsura dreptului ș'a înțelegerii între ginte, — să se stabiléscā armonia, frăția, buna petrecere ce sūntū atâtū de necesari pentru fericirea populilorū și pentru libertatea lorū. —

2) Paul Chinezu, contimporan cu Matias Corvin, eroū celebru Românu, nimici la anulū 1479 óstea lui Mahomet II, de uā-sută de miî Turci ce intrase în Banat. Descendinți ai acestui faimosū Românu, se dice că sūntū Chinezi de la Craiova.

NOTE LA CÂNTULŪ IX

1) Fortereța Tirgoviscei, cu fortificații de lemne, ce Turcii construiserā, spre a se putea apăra în contra Creștinilorū, fu luatā de Michai și puterile ce veniserā în ajutoru-i, la 18 Octombore 1595.

NOTE LA CÂNTULŪ X

1) În timpŭ cândŭ Răsvan se afla în campanie în Țera-Românescă se formase uă partidă în Moldova. Zamoischi, cancelariulŭ regelui Poloniei ocupă țera cu Poloni. Trupele ce Răsvan le-a fostŭ lăsatŭ de observație în diferite puncturi ale țerei, se retrăseseră. Boiării aleseră Domnŭ pe Ieremia Movilă. Zamoischi și scrisese lui Sinan despre noulŭ Domnŭ în Moldova...

2) Armatele Creștine prinseră, lângă Giurgiu, uă sumă de priso-neri căduți la Turci dintr' ai lorŭ, pe cari îi luă înapoi, precum și uă mulțime de bagage.

NOTE LA CÂNTULŪ XI

1) La 27 Octombree 1595 armatele Creștine luară cu asaltŭ for-tereța Sântulŭ George de la Giurgiu.

NOTE LA CÂNTULŪ XII

1) Sigismundu, pusŭ în mirare de vitezia și înțelepciunea lui Michai. încetă de a face pretențiunii nebunesci pe principatulŭ Românescŭ și se întorŭse în Transilvania.

NOTE LA CÂNTULŪ XVI

1) Ceii de mai de susŭ, nemeși Maghiari, au participatŭ la ale-gerea și suirea la tronulŭ Transilvaniei, a lui Sigismund Batori. Ste-fan Ioșica, Românŭ maghiarisatŭ, fu în tôte împregiurările unŭ instru-mentŭ alŭ acestuia; elŭ fu și guvernatorŭ în loculŭ lui Batori cândŭ acesta lipsi din țeră. — Austria avându-lŭ pentru acésta în ură, îlŭ ucise prin agenții sei.

2) Filip II, regele Spaniei, a dăruitŭ lui Batori mielulŭ de aurŭ, prin mijlocirea împăratului Rodolfu, și i 'lŭ acățatŭ pe peptŭ cu mare pompă la Praga.

3) Sigismund învoindu-se cu Imperatorele Rodolfu se lasă de guvernarea Transilvaniei, pentru a i se da în schimb ducatele Opol și Ratibor din Silesia, precum și uă subvenție de câte-va sute de mi galbeni.

4) Mahomet coprinđendă Agria, uă cetate din Ungaria, cu preț de mult sânge vërsat, se 'nturna victoriosă la Constantinople, trecendă pe la Sofia cu forțe mari militare.

NOTE LA CÂNTULŪ XVII

1) Gréoa pozițiune în care se găsia Michai, între atâți neamici vecini, se asemăna cu aceia a navigatoriloră ajunși între acele spaimântătoare și periculoase stênci din mările Sicilii, cari nu puteau scăpa de Charybde fără a da peste Scylla...

2) Sigismund Batori celă-ce aci lăsa guvernulă Transilvaniei ș'aci iară îl lua, aședă în cele din urmă pe Cardinalul Andrei Batori sub patronatulă Turciloră, principe ală Transilvaniei; care acesta nu voi să facă causă comună cu domnitorii Creștini, și luă Michai cerendă jurământulă de supunere către dënsulă... Elă se legase cu relațiunilă strênsă cu Ieremia Movilă, și mai alesă că cãsătorise pe ună frate ală seă cu uă fică a aceluia.

3) Tâlmăciu este uă comună între Sibii și Turnu Roșu, și în ôrecare distanță se afla Șelimberg, unde pênă astă-dă se cunoscă semnele de retranșamente ale oștirea luă Michai cândă se bătă cu Cardinalulă...

4) Ună personagiă clericale ală Papei pe lêngă Cardinalul Andrei Batori.

NOTE LA CÂNTULŪ XVIII

Melhor Bogati și Moisi Sëcuiulă fuseseră la Michai ca ostatici trimiși din partea Cardinalului Andrei Batori, pe cândă acesta se încerca să tracteze pentru pace cu Principele Română.

NOTE LA CÂNTULŪ XX

¹⁾ Hustu, cetate în care se află depuse tesaurile lui Sigismund Batori.

²⁾ Magnați Maghiari și Sassi, în dieta de la Alba-Iulia neîncetată numiaș pe Michai: Grațiosulă Domnulă nostrul..

³⁾ Andrei Batori făcuse ună sicriă cu catifea, bătută cu flori și cu ținte de argintă, în care să depue osemintele vărului seă Baltasar; în acesta fu elă înmormântată.

⁴⁾ Michai unindă aceste trei Țeri surori sub sceptrulă seă, Fortuna sa îlă redicase la culmea cea mai înaltă a dorințeloră sale, de unde apoi începu a declina...

⁵⁾ 1600 Septembrie 18 perdu Michai bătălia de la Miroslău, lêngă apa Mureșulă.

NOTE LA CÂNTULŪ XXI

¹⁾ Rodolfu vorbește lui Michai despre flica sa, că voesce a o lua în căsătorie, și remase de a consulta pentru acăsta pe mama sa.

²⁾ Ferdinand Gonzaga, comandantele trupeloră de Ungaria, ordonată de imperatorele Rodolfu II, a împăcată pe Michai cu George Basta, la Casovia.

NOTE LA CÂNTULŪ XXII

¹⁾ Goroslău, lêngă comitatulă Satu-Mare, spre partea de la Nord Vest a Transilvanii; acolo Michai repurtă strălucita victorie în contr unei cualiții de Unguri, Turci, Tătari, Cazaci etc.

²⁾ Michai Bravulă (Viteazulă) se țice că s'a născută în comuna Strichaiia, în Mehedinți. Oltenia a dată tot-d'auna României bărbați ilustrii, liberatori ei în grele împregiurări cu inemicii.

³⁾ La 1601 Augustă 18 Michai Bravulă fu ucisă prin trădare în câmpulă Turdei, două săptămâni în urmă după strălucita victorie de la Goroslău.

Elă era atunci în etate de 43 ani.

·OBSERVAȚIUNE

Va întreba cinevaș: cine sîntu acesti trei personagi din poema noastră, cari încongiură pe Michai în tóte fazele vieți ale, atátu în timpul sei de mărire, câtu și în căderea sa, ca nisce indiviđi ce iaú parte la sórtea lui, decă aceste sîntu istorici saú numai închipuiți? Îndată ce lectorulú își va aduce aminte, că Dacia Romană, alú căria centru a fos ú A dealulú, purta numele de: *Augusta*, principii Moldovei s au ră *Bogdan* și de la cari, (mai alesú prin tractarea lui *B dan*, fiulú lui Stefan, cândú încheiă condițiunii cu Pórta), între, a țeră fu ast-felú intitulată, și principii din Țeră-Românescă se numiau *Radu*, (care este sinonimú lui Bucur ¹) ca și celú ce a fundatú Bucurescii), va putea să și imagine, și va înțelege lesne cine este acéstă Trinitate, care naturalmente, prin fodulú naționalității sale, sub figura astorú trei persóne, participă totú-d'auna la mărirea și nefericirile marelui eroú. — Ea, acéstă trinitate Trei-țeri surori! constitue colosulú patrii Românilorú... Ea va fi totú-d'auna multú scumpă, prea iubită și adorată de țatiunea întrégă. Ea e potintă, prin speranța și energia care arú trebui s'o aibă, bravă și vigurosă, ca și 'n acea epochă de mărire, cândú ea fuse reunită într'unú singurú Statú prin Marele Michail V-lea, numitú Michai Viteazulú...

Radu, nume slavon, va să dică în romănesce Bucur.

Opere publicate de același autore, originale și
traducțiuni, versuri și prose.

POEME ISTORICE ÎN VERSURI

oriile Românilor — Michai Viteazul.

arian în Dacia, resbelul Romanilor cu Dacii la anul 102—
Christos.

ORIGINALE PROSE

itei-Vodă Bassarabă la monastirea Sadova.

Ună funcționară sinucisă, — Fratele și Sora.

Baia-de-aramă, — Luciferu, cu câte-va poesii alese.

Catastrofa întâmplată boiărilor în muntele Găvanul.

Revoluțiunea română din 1848, — muntele Mușatoiu.

Jidovul cămătar, — Moldova și Bucovina.

Impresiuni de călătorie în România.

Bucur, — istoria fundării Bucureștilor.

Campania în Crimeea, trei volume.

TRADUCȚIUNI

Paul și Virginia.

Zestrea Suzetei, și cântarea clopotului, poezie dupe Schiller.

Jurământul ținut, — Don Martin de Freitas.

Coliba indiană.

Avutul și săracul.

Cei trei Muschetari, două volume și cu ilustrație.
